

**ΠΑΝΕΠΙΣΤΗΜΙΟ
ΘΕΣΣΑΛΙΑΣ**

ΠΑΝΕΠΙΣΤΗΜΙΟ ΘΕΣΣΑΛΙΑΣ

ΓΕΝΙΚΟ ΤΜΗΜΑ, ΛΑΡΙΣΑ

ΠΡΟΓΡΑΜΜΑ ΜΕΤΑΠΤΥΧΙΑΚΩΝ ΣΠΟΥΔΩΝ

«ΔΗΜΟΣΙΑ ΔΙΟΙΚΗΣΗ ΚΑΙ ΤΟΠΙΚΗ ΑΥΤΟΔΙΟΙΚΗΣΗ»

**ΟΙ ΨΗΦΙΑΚΕΣ ΔΕΞΙΟΤΗΤΕΣ ΤΩΝ ΔΗΜΟΣΙΩΝ ΥΠΑΛΛΗΛΩΝ ΚΑΙ
Ο ΡΟΛΟΣ ΤΟΥΣ ΣΤΟΝ ΨΗΦΙΑΚΟ ΑΝΑΣΧΗΜΑΤΙΣΜΟ ΤΟΥ
ΚΡΑΤΟΥΣ**

**ΜΕΤΑΠΤΥΧΙΑΚΗ ΔΙΠΛΩΜΑΤΙΚΗ ΕΡΓΑΣΙΑ
ΚΩΤΣΙΟΠΟΥΛΟΥ ΔΗΜΗΤΡΑ**

ΕΠΙΒΛΕΠΟΝΤΕΣ ΚΑΘΗΓΗΤΗΣ:

ΣΔΡΟΛΙΑΣ ΛΑΜΠΡΟΣ

ΚΟΥΚΟΥΜΙΑΛΟΣ ΣΤΥΛΙΑΝΟΣ

ΤΣΙΩΤΑΣ ΔΗΜΗΤΡΙΟΣ

ΛΑΡΙΣΑ, 2021

Υπεύθυνη Δήλωση

«Δηλώνω υπεύθυνα ότι η συγκεκριμένη μεταπτυχιακή διπλωματική εργασία για τη λήψη του μεταπτυχιακού τίτλου σπουδών του ΠΜΣ Πλήρους Φοίτησης του Πανεπιστημίου Θεσσαλίας «Δημόσια Διοίκηση και τοπική Αυτοδιοίκηση» έχει συγγραφεί από εμένα προσωπικά και δεν έχει υποβληθεί ούτε έχει εγκριθεί στο πλαίσιο κάποιου άλλου μεταπτυχιακού ή προπτυχιακού τίτλου σπουδών, στην Ελλάδα ή στο εξωτερικό. Η εργασία αυτή έχοντας εκπονηθεί από εμένα, αντιπροσωπεύει τις προσωπικές μου απόψεις επί του θέματος και το κείμενο είναι γραμμένο με τα δικά μου λόγια και δεν αποτελεί προϊόν λογοκλοπής από τρίτες πηγές. Οι πηγές στις οποίες ανέτρεξα για την εκπόνηση της συγκεκριμένης διπλωματικής αναφέρονται στο σύνολό τους, δίνοντας πλήρεις αναφορές στους συγγραφείς, συμπεριλαμβανομένων και των πηγών που ενδεχομένως χρησιμοποιήθηκαν από το διαδίκτυο».

Η Δηλούσα

*«Αναμφίβολα, όλη η ιστορική εμπειρία επιβεβαιώνει την αλήθεια ότι ο άνθρωπος δε θα
'χε πετύχει το εφικτό αν δεν είχε ξανά και ξανά προσπαθήσει να φτάσει το ανέφικτο»*

Στο Δημήτρη που μαζί καταφέραμε

τα ανέφικτα

&

στη Μαρία Αλεξάνδρα

που μου πρόσφερε

τις πιο μεγάλες χαρές.

Ευχαριστίες

Πλησιάζοντας στο τέλος αυτού του σταθμού της Ακαδημαϊκής μου πορείας θα ήθελα να εκφράσω τις θερμές μου ευχαριστίες σε όλους όσους συνέβαλαν στην ολοκλήρωσή του.

Αρχικά, θα ήθελα να ευχαριστήσω όλους τους διδάσκοντες του Προγράμματος Μεταπτυχιακών Σπουδών στη «Δημόσια Διοίκηση και Τοπική Αυτοδιοίκηση» του Πανεπιστημίου Θεσσαλίας, που με την επιστημονική τους επάρκεια, μου άνοιξαν νέους ορίζοντες και μου έδωσαν την ευκαιρία να ασχοληθώ με τόσο ενδιαφέροντα θέματα.

Ιδιαίτερες ευχαριστίες στον καθηγητή μου κύριο Λάμπρο Σδρόλια που ήταν πάντοτε πρόθυμος και προσηνής να μου προσφέρει τις πολύτιμες γνώσεις και την εμπειρία του καθώς και στους επιβλέποντες καθηγητές κ. Κουκούμιαλο Στυλιανό και κ.Τσιώτα Δημήτριο για τη συμβολή τους στην ολοκλήρωση της εργασίας. Θα ήταν παράλειψη να μην ευχαριστήσω όλους τους συναδέλφους μου που με βοήθησαν δεχόμενοι να συμμετάσχουν στην έρευνά μου, αφιερώνοντας το χρόνο τους για τη συμπλήρωση του ερωτηματολογίου μου.

Τέλος, αυτό το ταξίδι δεν θα πραγματοποιούνταν και δεν θα ολοκληρώνονταν αν δεν είχα τη βοήθεια της οικογένειάς μου και τη συμπαράσταση της φίλης μου Γεωργίας Μούσιου.

ΠΕΡΙΛΗΨΗ

Η χρήση ψηφιακών μέσων προσδίδει προσθετική αξία στην διακυβέρνηση του κράτους και ο ρόλος του ανθρώπινου δυναμικού καταγράφεται ως μείζονος σημασίας. Στην παρούσα εργασία επιχειρείτε να παρουσιαστεί η πορεία του ψηφιακού ανασχηματισμού του Ελληνικού κράτους στα πλαίσια του εκσυγχρονισμού και του μετασχηματισμού της δημόσιας διοίκησης με γνώμονα το δημόσιο συμφέρον. Παρότι η ψηφιακή τεχνολογία συμβάλλει στην πρόοδο και στην εξέλιξη, το ανθρώπινο κεφάλαιο παραμένει στο επίκεντρο της διαδικασίας. Οι απόψεις των εργαζομένων για το ρόλο της χρήσης ψηφιακών μέσων στη δημόσια διοίκηση ερευνώνται κι αυτό διότι οι απόψεις διαμορφώνουν τις στάσεις και καθορίζουν την εν γένει συμπεριφορά τους. Είναι σημαντικό οι δημόσιοι υπάλληλοι αφενός να αντιλαμβάνονται τη σημαντικότητα της αναβάθμισης των ικανοτήτων, δεξιοτήτων και γνώσεων και αφετέρου να την επιδιώκουν. Η αναβάθμιση κρίνεται επιβεβλημένη προκειμένου να μπορούν να παρακολουθήσουν τις ψηφιακές εξελίξεις και επιτυγχάνετε μέσα από συνεχείς και αδιάσπαστες διαδικασίες επιμόρφωσης.

Για τις ανάγκες της έρευνας κατασκευάστηκε ένα ερωτηματολόγιο βάσει εννοιολογικού πλαισίου το οποίο αποτελείται από τις εξής έννοιες-μεταβλητές: χρήση, αξιοπιστία, αποδοτικότητα, διαλειτουργικότητα, επικοινωνία, συνεργασία, οφέλη, στάσεις, δεξιότητες, εκπαίδευση. Στην έρευνα συμμετείχαν 103 δημόσιοι υπάλληλοι ασκούντες διοικητικό έργο σε φορείς και υπηρεσίες του ΥΠΑΙΘ οι οποίοι κάνουν χρήση ψηφιακών μέσων για τη διεκπεραίωση των διοικητικών τους καθηκόντων. Τα αποτελέσματα της έρευνας έδειξαν ότι αναμφίβολα οι ασκούντες διοίκηση αναγνωρίζουν την προστιθέμενη αξία της χρήσης ψηφιακών μέσων στην άσκηση των διοικητικών καθηκόντων τους γεγονός που ενισχύεται από τις απόψεις που καταγράφουν όσον αφορά το ρόλο της επιμόρφωση στην ανάπτυξη των ψηφιακών δεξιοτήτων τους. Είναι γεγονός πως υπάρχουν ελλείψεις που αφορούν τις ψηφιακές δεξιότητες των δημοσίων λειτουργών αλλά είναι σημαντική η τάση που καταγράφεται και αφορά την θετική πεποίθηση της ενίσχυσης αυτών προς όφελος αφενός των ιδίων και αφετέρου του συνόλου της διαδικασίας ψηφιακού ανασχηματισμού του Δημόσιου Τομέα.

Λέξεις - Κλειδιά

Ψηφιακός ανασχηματισμός, ηλεκτρονική διακυβέρνηση, δημόσια διοίκηση, ανθρώπινο κεφάλαιο, επιμόρφωση, δεξιότητες, γνώσεις, πρόοδος, εξέλιξη αξιοπιστία.

ABSTRACT

The use of digital means adds value to state governance while at the same time the role of public servants is recorded as of major importance. This thesis trying to present the digital transformation of Greek state, based on the public interest, and in the context of the modernization and transformation of the public administration. Although digital technology contributes the most to progress and development, human capital always remains at the heart of this process. Employees' views on the role of digital means used in public administration are researched because these views shape their attitudes and general behavior. It is important for civil servants to understand, on one hand, the importance of upgrading skills and knowledge and, on the other, to pursue it. Upgrading skills and knowledge is a prerequisite in order to be able to follow the digital developments and can be achieved through continuous and uninterrupted training processes.

For the need of this research, a questionnaire was constructed based on a conceptual framework which consists of the following concepts-variables: use of digital means, reliability, efficiency, interoperability, communication, cooperation, benefits, positions attitudes skills and training. The survey involved 103 civil servants exercising administrative work in agencies and services of the Ministry of Education which use digital media to perform their administrative duties. The results of the research shows that public servants undoubtedly recognize the added value of using digital means in the exercise of administrative acts. This outcome is reinforced by their views regarding the role of training in the development of their digital skills. It is a fact that there are deficiencies regarding the digital skills of civil servants, but the trend that is recorded is important and concerns the positive belief of strengthening them for the benefit of both themselves and the whole process of digital transformation of the Public Sector.

Keywords

Digital transformation, e-government, public administration, human capital, training, skills, knowledge, progress, development, credibility.

ΠΕΡΙΕΧΟΜΕΝΑ

ΚΕΦΑΛΑΙΟ 1ο: Η ΗΛΕΚΤΡΟΝΙΚΗ ΔΙΑΚΥΒΕΡΝΗΣΗ	σελ.01
ΕΙΣΑΓΩΓΗ	σελ.01
1.1. Παραδοσιακή Δημόσια Διοίκηση	σελ.02
1.2. Νέο Δημόσιο Μάνατζμεντ	σελ.04
1.3. Ηλεκτρονική Διακυβέρνηση	σελ.05
1.4. Θεσμικό πλαίσιο	σελ.07
1.5. Θέματα ρύθμισης της Ασφάλειας Προσωπικών Δεδομένων	σελ.12
1.6. Διαλειτουργικότητα-Επικοινωνία	σελ.14
1.6.1 Πλεονεκτήματα και οφέλη της διαλειτουργικότητας	σελ.15
1.7. Εφαρμογή της Ηλεκτρονικής Διακυβέρνησης στην Ελλάδα	σελ.16
1.8. Ηλεκτρονικές Υπηρεσίες της Δημόσιας Διοίκησης	σελ.17
1.9. Ψηφιακές Καινοτομίες στην Ελληνική Δημόσια Διοίκηση	σελ.19
1.9.1. Ηλεκτρονικό Πρωτόκολλο	σελ.19
1.9.2. Ψηφιακή Υπογραφή	σελ.19
1.9.3. Διαύγεια	σελ.20
1.10. Οφέλη από τη χρήση της Ηλεκτρονικής διακυβέρνησης	σελ.20
1.11. Μειονεκτήματα και Δυσκολίες εφαρμογής της Ηλεκτρονικής Διακυβέρνησης	σελ.22
ΚΕΦΑΛΑΙΟ 2ο: ΨΗΦΙΑΚΕΣ ΙΚΑΝΟΤΗΤΕΣ - ΔΕΞΙΟΤΗΤΕΣ	σελ.24
2.1. Ψηφιακές δεξιότητες	σελ.24
2.2. Οι δείκτες για την ψηφιακή ικανότητα στην Ελλάδα	σελ.26
2.3. Εθνικές δράσεις για την ενίσχυση των ψηφιακών δεξιοτήτων	σελ.27
2.4. Ευρωπαϊκή ταξινόμηση ψηφιακών δεξιοτήτων	σελ.29
2.5. Ο ρόλος του Ανθρώπινου δυναμικού	σελ.32
ΚΕΦΑΛΑΙΟ 3ο: ΕΚΠΑΙΔΕΥΣΗ ΔΗΜΟΣΙΩΝ ΥΠΑΛΛΗΛΩΝ	σελ.34
3.1. Δια Βίου Μάθηση και Εκπαίδευση Ενηλίκων	σελ.34
3.2. Έννοια και χαρακτηριστικά της Εκπαίδευσης ενηλίκων	σελ.34
3.2.1. Οφέλη από τη συμμετοχή σε προγράμματα Δια Βίου Μάθησης	σελ.35
3.3. Οι δείκτες στη Δια Βίου Μάθηση στην Ελλάδα	σελ.36
3.4. Η Επιμόρφωση ως πτυχή της Δια Βίου Μάθησης	σελ.36
3.4.1. Κίνητρα παρακολούθησης επιμορφωτικών προγραμμάτων	σελ.38
3.4.2. Βασικά χαρακτηριστικά επιμορφωτικών προγραμμάτων	σελ.38

3.4.3. Μέθοδοι υλοποίησης προγραμμάτων επιμόρφωσης	σελ.40
3.5. Εκπαίδευση Δημοσίων Υπαλλήλων	σελ.40
3.5.1. Φορέας επιμόρφωσης Δημοσίων Υπαλλήλων ΕΚΔΔΑ	σελ.42
3.5.2. Ευρωπαϊκό Ινστιτούτο Δημόσιας Διοίκησης ΕΙΡΑ	σελ.44
3.6. Παραδείγματα επιμόρφωση δημοσίων υπαλλήλων σε άλλες χώρες	σελ.45
ΚΕΦΑΛΑΙΟ 4ο: ΜΕΘΟΔΟΛΟΓΙΑ ΕΡΕΥΝΑΣ	σελ.47
4.1. Σκοπός της έρευνας	σελ.47
4.2. Ερευνητική μεθοδολογία	σελ.47
4.3. Παρουσίαση εργαλείου συλλογής & επεξεργασίας δεδομένων	σελ.49
4.4. Ηθική και Δεοντολογία	σελ.51
ΚΕΦΑΛΑΙΟ 5ο: ΠΑΡΟΥΣΙΑΣΗ ΑΝΑΛΥΣΗ ΤΩΝ ΑΠΟΤΕΛΕΣΜΑΤΩΝ	σελ.53
5.1. Στατιστική Επεξεργασία	σελ.53
5.2. Αποτελέσματα έρευνας-Ανάλυση αποτελεσμάτων	σελ.53
5.2.1. Α Μέρος: Δημογραφικά Στοιχεία	σελ.53
5.2.2. Β Μέρος: Απόψεις και Στάσεις	σελ.59
5.2. 3. Γ Μέρος: Ψηφιακές Δεξιότητες	σελ.65
5.2. 4. Δ Μέρος: Επιμόρφωση Δημοσίων Υπαλλήλων	σελ.82
5.3. Έλεγχος Υποθέσεων	σελ.92
5.3.1. Συσχετίσεις ως προς το φύλο	σελ.93
5.3.2. Συσχετίσεις ως προς τη συνάφεια στις ΤΠΕ	σελ.93
5.3.3. Συσχετίσεις ως προς το Επίπεδο Εκπαίδευσης	σελ.96
5.3.4. Συσχέτιση τριών μεταβλητών	σελ.99
ΚΕΦΑΛΑΙΟ 6ο: ΣΥΖΗΤΗΣΗ-ΠΡΟΤΑΣΕΙΣ ΠΕΡΙΟΡΙΣΜΟΙ-ΜΕΛΛΟΝΤΙΚΗ ΕΡΕΥΝΑ	σελ.101
6.1. Συζήτηση	σελ.101
6.1.2. Συζήτηση ως προς τις συσχετίσεις	σελ.106
6.2. Περιορισμοί και πλεονεκτήματα	σελ.107
6.3. Προτάσεις περαιτέρω έρευνας	σελ.109
6.4. Προτάσεις ανάληψης δράσεων	σελ.109
ΒΙΒΛΙΟΓΡΑΦΙΚΕΣ ΑΝΑΦΟΡΕΣ	σελ.113
ΠΑΡΑΡΤΗΜΑ	σελ.123

ΠΙΝΑΚΑΣ ΣΥΝΤΟΜΟΓΡΑΦΙΩΝ

ΑΔΑ	Αριθμός Διαδικτυακής Ανάρτησης
ΑΠΔΠΧ	Αρχή Προστασίας των Προσωπικών Δεδομένων
ΑΠΕΔ	Αρχή Πιστοποίησης του Ελληνικού Δημοσίου
ΕΕ	Ευρωπαϊκή Ένωση
ΕΚ	Ευρωπαϊκό Κοινοβούλιο
ΕΚΔΔΑ	Εθνικό Κέντρο Δημόσιας Διοίκησης & Αυτοδιοίκησης
ΕΣΔΔΑ	Εθνική Σχολή Δημόσιας Διοίκησης
ΙΝΕΠ	Ινστιτούτο Επιμόρφωσης
ΜΟΤΕΚ	Μονάδα Τεκμηρίωσης και Καινοτομιών
ΟΟΣΑ	Οργανισμός Οικονομικής Συνεργασίας & Ανάπτυξης
ΠΔ	Προεδρικό Διάταγμα
ΤΠΕ	Τεχνολογίες Πληροφοριών & Επικοινωνίας
ΥΨΗΠΤΕ	Υπουργείο Ψηφιακής Πολιτικής, Τηλεπικοινωνιών & Επικοινωνίας
ΦΕΚ	Φύλλο Εφημερίδας της Κυβέρνησης
DESI	Digital Economy Society Index
EIPA	European Institute of Public Administration
ESCO	European Skills, Competences, Qualification and Occupations
ICTs	Information and Communication Technologies

ΚΑΤΑΛΟΓΟΣ ΠΙΝΑΚΩΝ

Πίνακας 1.1. Διαφορές Παραδοσιακής & Ηλεκτρονικής Διακυβέρνησης	σελ.07
Πίνακας 1 2. Νομοθεσία Ηλεκτρονικής Διακυβέρνησης στην Ελλάδα	σελ.12
Πίνακας 1.3. Εποπτεύον αρχή ηλεκτρονικών υπηρεσιών	σελ.19
Πίνακας 2.1. Κατάταξη του δείκτη ψηφιακής οικονομίας και κοινωνίας	σελ.27
Πίνακας 2.2. Υποδείκτες του ανθρώπινου κεφαλαίου στην Ελλάδα	σελ.28
Πίνακας 2.3. Dig Comp Edu, 2020	σελ.32
Πίνακας 3.1. Εκπαίδευση επιμόρφωση δημοσίων υπαλλήλων	σελ.42
Πίνακας 4 Ανάλυση αξιοπιστίας Cronbach	σελ.51
Πίνακας 5.2.1-1. Φύλο	σελ.53
Πίνακας 5.2.1-2. Ηλικία	σελ.54
Πίνακας 5.2.1-3. Επίπεδο Εκπαίδευσης	σελ.55
Πίνακας 5.2.1-3.1. Συνάφεια στις ΤΠΕ	σελ.56
Πίνακας 5.2.1-4. Ιδιότητα	σελ.57
Πίνακας 5.2.1-5. Έτη Προϋπηρεσίας	σελ.58
Πίνακας 5.2.2-1. Αντίκτυπος χρήσης ψηφιακών μέσων από τους δημόσιους οργανισμούς	σελ.59
Πίνακας 5.2.2-1.1. Περιγραφικά στοιχεία για αντίκτυπο χρήσης ψηφιακών μέσων	σελ.60
Πίνακας 5.2.2-2. Συμβολή και χρήση των ψηφιακών μέσων	σελ.61
Πίνακας 5.2.2-2.1. Περιγραφικά στοιχεία για συμβολή και χρήση των ψηφιακών μέσων	σελ.62
Πίνακας 5.2.2-3. Οφέλη της διαλειτουργικότητας μεταξύ διαφορετικών οργανισμών	σελ.63
Πίνακας 5.2.2-3.1. Περιγραφικά στοιχεία για οφέλη της διαλειτουργικότητας	σελ.65
Πίνακας 5.2.3-1. Πρακτικές κατά τη περιήγηση στο διαδίκτυο	σελ.66
Πίνακας 5.2.3-1.1. Περιγραφικά στοιχεία για πρακτικές κατά τη περιήγηση στο διαδίκτυο	σελ.67
Πίνακας 5.2.3-2. Έλεγχος αξιοπιστίας πηγών	σελ.68
Πίνακας 5.2.3-2.1. Περιγραφικά στοιχεία για έλεγχο αξιοπιστίας πηγών	σελ.69
Πίνακας 5.2.3-3. Οργάνωση πληροφοριών	σελ.70
Πίνακας 5.2.3-3.1. Περιγραφικά στοιχεία για οργάνωση πληροφοριών	σελ.71
Πίνακας 5.2.3-4. Τρόπος αλληλεπίδρασης μέσω ψηφιακών πληροφοριών	σελ.72

Πίνακας 5.2.3-4.1. Περιγραφικά στοιχεία για τρόπο αλληλεπίδρασης	σελ.72
Πίνακας 5.2.3-5. Διαμερισμός ψηφιακών πληροφοριών	σελ.73
Πίνακας 5.2.3-5.1. Περιγραφικά στοιχεία για διαμερισμό ψηφιακών πληροφοριών	σελ.74
Πίνακας 5.2.3-6. Δημιουργία ψηφιακού περιεχομένου	σελ.74
Πίνακας 5.2.3-6.1. Περιγραφικά στοιχεία για δημιουργία ψηφιακού περιεχομένου	σελ.75
Πίνακας 5.2.3-7. Πνευματική ιδιοκτησία και τις άδειες ψηφιακού περιεχομένου	σελ.76
Πίνακας 5.2.3-7.1. Περιγραφικά στοιχεία για πνευματική ιδιοκτησία και τις άδειες ψηφιακού περιεχομένου	σελ.77
Πίνακας 5.2.3-8. Προγραμματισμός, αρχές και τεχνικές ανάπτυξης λογισμικού	σελ.78
Πίνακας 5.2.3-8.1. Περιγραφικά στοιχεία για προγραμματισμό, αρχές και τεχνικές ανάπτυξης λογισμικού	σελ.79
Πίνακας 5.2.3-9. Προστασία προσωπικών δεδομένων	σελ.80
Πίνακας 5.2.3-9.1. Περιγραφικά στοιχεία για προστασία προσωπικών δεδομένων	σελ.81
Πίνακας 5.2.3-10. Γνώση σχετικά με την προστασία της υγείας και της ευεξίας κατά την εργασία με ψηφιακές τεχνολογίες	σελ.82
Πίνακας 5.2.4-1. Λήψη Επιμόρφωσης	σελ.83
Πίνακας 5.2.4-2. Κίνητρα παρακολούθησης προγραμμάτων επιμόρφωσης	σελ.84
Πίνακας 5.2.4-2.1. Περιγραφικά στοιχεία για κίνητρα παρακολούθησης προγραμμάτων επιμόρφωσης	σελ.85
Πίνακας 5.2.4-3. Επιμορφωτικά προγράμματα, ενίσχυση ψηφιακών δεξιοτήτων	σελ.86
Πίνακας 5.2.4-3.1. Περιγραφικά μέτρα για επιμορφωτικά προγράμματα και ενίσχυση ψηφιακών δεξιοτήτων	σελ.87
Πίνακας 5.2.4-4. Ανασταλτικοί παράγοντες συμμετοχής σε επιμορφωτικά προγράμματα	σελ.87
Πίνακας 5.2.4-4.1. Περιγραφικά μέτρα για ανασταλτικοί παράγοντες συμμετοχής σε επιμορφωτικά προγράμματα	σελ.88
Πίνακας 5.2.4-5. Γνώσεις και δεξιότητες που χρήζουν επιμόρφωσης	σελ.89
Πίνακας 5.2.4-5.1. Περιγραφικά μέτρα για γνώσεις και δεξιότητες που χρήζουν επιμόρφωσης	σελ.90
Πίνακας 5.2.4-6. Επιθυμητός τρόπος λήψης επιμόρφωσης	σελ.91
Πίνακας 5.3.1.1. Συσχέτιση φύλου & επιμόρφωσης - Group Statistics	σελ.93

Πίνακας 5.3.2-1.1. Συσχέτιση συνάφειας στις ΤΠΕ και επιμόρφωσης Independent Samples Test	σελ.94
Πίνακας 5.3.2-1.2. Συσχέτιση συνάφειας στις ΤΠΕ και επιμόρφωσης Group Statistics	σελ.94
Πίνακας 5.3.2-1.3. Συσχέτιση συνάφειας στις ΤΠΕ και επιμόρφωσης- Cross tabulation	σελ.94
Πίνακας 5.3.2-2.1. Συσχέτιση συνάφειας στις ΤΠΕ και κινήτρου χρηματικό όφελος - Independent Samples Test	σελ.95
Πίνακας 5.3.2-2.2. Συσχέτιση συνάφειας στις ΤΠΕ και κινήτρου χρηματικό όφελος - Group Statistics	σελ.96
Πίνακας 5.3.3-1.1. Συσχέτιση επιπέδου εκπαίδευσης και γνώσης των νόμων περί ιδιωτικότητας - Test of Homogeneity of Variances	σελ.96
Πίνακας 5.3.3-1.2. Συσχέτιση επιπέδου εκπαίδευσης και γνώσης των νόμων περί ιδιωτικότητας - Anova	σελ.96
Πίνακας 5.3.3-1.3. Συσχέτιση επιπέδου εκπαίδευσης και γνώσης των νόμων περί ιδιωτικότητας - Descriptives	σελ.97
Πίνακας 5.3.3-2.1. Συσχέτιση επιπέδου εκπαίδευσης και διεκδίκηση θέσης Test of Homogeneity of Variances	σελ.97
Πίνακας 5.3.3-2.2. Συσχέτιση επιπέδου εκπαίδευσης και διεκδίκηση θέσης Anova	σελ.97
Πίνακας 5.3.3-2.3. Συσχέτιση επιπέδου εκπαίδευσης και διεκδίκηση θέσης Descriptives	σελ.98
Πίνακας 5.3.3-3.1. Συσχέτιση επιπέδου εκπαίδευσης και προσδοκία χρηματικού οφέλους - Test of Homogeneity of Variances	σελ.98
Πίνακας 5.3.3-3.1. Συσχέτιση επιπέδου εκπαίδευσης και προσδοκία χρηματικού οφέλους - Anova	σελ.98
Πίνακας 5.3.3-3.2. Συσχέτιση επιπέδου εκπαίδευσης και προσδοκία χρηματικού οφέλους- Descriptives	σελ.99
Πίνακας 5.3.5.1. Συσχέτιση τριών μεταβλητών - Pearson Correlations	σελ.99

ΚΑΤΑΛΟΓΟΣ ΣΧΗΜΑΤΩΝ (ΕΙΚΟΝΕΣ – ΔΙΑΓΡΑΜΜΑΤΑ)

Σχήμα 5.2.1-1. Φύλο	σελ.53
Σχήμα 5.2.1-2. Ηλικία	σελ.54
Σχήμα 5.2.1-3. Επίπεδο Εκπαίδευσης	σελ.55
Σχήμα 5.2.1-3.1. Συνάφεια στις ΤΠΕ	σελ.56
Σχήμα 5.2.1-4. Ιδιότητα	σελ.57
Σχήμα 5.2.1-5. Έτη προϋπηρεσίας	σελ.58
Σχήμα 5.2.2-1. Αντίκτυπος χρήσης ψηφιακών μέσων από τους δημόσιους οργανισμούς	σελ.60
Σχήμα 5.2.2-2. Συμβολή και χρήση των ψηφιακών μέσων στη μεταξύ των δημοσίων φορέων επικοινωνία	σελ.62
Σχήμα 5.2.2-3. Οφέλη της διαλειτουργικότητας μεταξύ διαφορετικών Οργανισμών	σελ.64
Σχήμα 5.2.3-1. Πρακτικές κατά τη περιήγηση στο διαδίκτυο	σελ.66
Σχήμα 5.2.3-2. Έλεγχος αξιοπιστίας πηγών	σελ.68
Σχήμα 5.2.3-3. Οργάνωση πληροφοριών	σελ.70
Σχήμα 5.2.3-4.1. Περιγραφικά στοιχεία για τρόπο αλληλεπίδρασης μέσω ψηφιακών πληροφοριών	σελ.72
Σχήμα 5.2.3-5. Διαμερισμός ψηφιακών πληροφοριών.	
Σχήμα 5.2.3-6. Δημιουργία ψηφιακού περιεχομένου	σελ.75
Σχήμα 5.2.3-7. Πνευματική ιδιοκτησία και τις άδειες ψηφιακού περιεχομένου	σελ.77
Σχήμα 5.2.3-8. Προγραμματισμός, αρχές και τεχνικές ανάπτυξης λογισμικού	σελ.78
Σχήμα 5.2.3-9. Προστασία προσωπικών δεδομένων	σελ.80
Σχήμα 5.2.3-10. Γνώση σχετικά με την προστασία της υγείας και της ευεξίας κατά την εργασία με ψηφιακές τεχνολογίες	σελ.82
Σχήμα 5.2.4-1. Λήψη Επιμόρφωσης	σελ.83
Σχήμα 5.2.4-2.1. Περιγραφικά στοιχεία για κίνητρα παρακολούθησης επιμορφωτικών προγραμμάτων	σελ.85
Σχήμα 5.2.4-3. Επιμορφωτικά προγράμματα και ενίσχυση ψηφιακών δεξιοτήτων	σελ.86
Σχήμα 5.2.4-4.1. Περιγραφικά στοιχεία για ανασταλτικούς παράγοντες συμμετοχής σε επιμορφωτικά προγράμματα.	σελ.88
Σχήμα 5.2.4-5.1. Περιγραφικά στοιχεία για γνώσεις και δεξιότητες που χρήζουν επιμόρφωσης	σελ.91

Σχήμα 5.2.4-6. Επιθυμητός τρόπος λήψης επιμόρφωσης

σελ.92.

ΚΕΦΑΛΑΙΟ 1ο: Η ΗΛΕΚΤΡΟΝΙΚΗ ΔΙΑΚΥΒΕΡΝΗΣΗ

ΕΙΣΑΓΩΓΗ

Οι εξελίξεις στο τομέα της ψηφιακής τεχνολογίας άλλαξαν τη ροή της ιστορίας του 21^{ου} αιώνα. Θα μπορούσε να χαρακτηριστεί ως μια επανάσταση και μάλιστα αναίμακτη η οποία συντέλεσε στο να μεταμορφωθεί ο τρόπος που ζουν και εργάζονται δισεκατομμύρια άνθρωποι σε ολόκληρο τον πλανήτη. Θεωρείτε ως η σημαντικότερη πρόκληση που έχουν να αντιμετωπίσουν τα κράτη και δημιουργεί τεράστιες ευκαιρίες σε όλες τις εκφάνσεις της ανθρώπινης ζωής. Διαφαίνεται σίγουρο ότι θα αποτελέσει έναν καθοριστικό παράγοντα της ανθρώπινης ευημερίας και της επιβίωσης των κρατών ο οποίος θα μεταμορφώσει συγχρόνως τόσο τον κοινωνικό και εργασιακό χώρο όσο και τις διαπροσωπικές σχέσεις των ανθρώπων και μάλιστα με ρυθμούς ταχύτατους.

Το ανθρώπινο κεφάλαιο έπαιξε σημαντικό ρόλο στην ανάπτυξη των τεχνολογίας και συνέβαλε με την κατάλληλη τεχνογνωσία στην προοδευτική αύξηση των ηλεκτρονικών υπηρεσιών σε όλους τους τομείς διακυβέρνησης του κράτους. Γι' αυτό το λόγο η ανάπτυξη ψηφιακών δεξιοτήτων από τους δημόσιους υπαλλήλους θεωρείτε στρατηγική υψίστης σημασίας καθώς οι εργαζόμενοι διαδραματίζουν καθοριστικό ρόλο στην αδιάλειπτη λειτουργία όλων των πτυχών της λειτουργίας του δημόσιου βίου.

Κατά συνέπεια η κυβερνητική στρατηγική θα πρέπει να εστιάζει, να σχεδιάζει και να υλοποιεί συγκεκριμένες δράσεις οι οποίες να προωθούν, την αναβάθμιση των ικανοτήτων, την αλλαγή και βελτίωση του τρόπου σκέψης, καθώς και την εξειδίκευση των γνώσεων των δημοσίων υπαλλήλων με στόχο την άμεση και έγκυρη ανταπόκρισή τους στις κάθε είδους ψηφιακές προκλήσεις με απώτερο σκοπό την ευημερία και την πρόοδο. Το μέλλον των σύγχρονων κοινωνιών θα προσδιοριστεί από την ικανότητα να παρακολουθούν την κίνηση προς την κοινωνία της γνώσης (European, 1995).

Ο σκοπός της παρούσας έρευνας είναι να διερευνήσει τις απόψεις των δημοσίων υπαλλήλων σχετικά με τα οφέλη της χρήσης ψηφιακών μέσων στην άσκηση των καθηκόντων τους, να διαπιστωθεί το επίπεδο των ψηφιακών τους δεξιοτήτων στην άσκηση του έργου τους καθώς και να διερευνηθεί ο ρόλος της επιμόρφωσης στον ανάπτυξη των δεξιοτήτων τους. Πλήθος ερευνητικών ερωτημάτων διαμορφώνονται σχετικά με την ψηφιακή κουλτούρα του δημοσίου και του προσωπικού του. Από τι απόψεις διακατέχονται

οι εργαζόμενοι στο δημόσιο σχετικά με τη χρήση ΤΠΕ στις παρεχόμενες υπηρεσίες, στην αξιοπιστία, την ασφάλεια, τη συνεργασία και τις επικοινωνίες; Είναι επαρκείς οι ψηφιακές ικανότητες και δεξιότητες των εργαζομένων στους δημόσιους οργανισμούς προκειμένου να αντιμετωπίσουν ικανοποιητικά το έργο που τους ανατίθεται; Είναι σημαντικός ο ρόλος της επιμόρφωσης στην απόκτηση δεξιοτήτων; Έχουν προσθετική αξία στην πορεία του ψηφιακού ανασχηματισμού των δημοσίων φορέων;

Κριτήριο της επιλογής του θέματος αποτελεί η προσωπική μου εργασιακή εμπειρία ως διοικητικός υπάλληλος σε δημόσια υπηρεσία. Επιπλέον η διερεύνηση του θέματος προσφέρει τη δυνατότητα ποσοτικής έρευνας.

Η εργασία είναι δομημένη σε δύο διακριτά μέρη:

Το πρώτο μέρος αποτελείται από τρία κεφάλαια σχετικά με το θεωρητικό πλαίσιο της ηλεκτρονικής διακυβέρνησης, των ψηφιακών δεξιοτήτων και ικανοτήτων καθώς και την ψηφιακή εκπαίδευση των δημοσίων υπαλλήλων. Στο πρώτο κεφάλαιο αναλύεται το θεσμικό πλαίσιο, η εφαρμογή της ηλεκτρονικής διακυβέρνησης και επιμέρους θέματα που αφορούν αυτή καθώς επίσης τα πλεονεκτήματα, τα οφέλη και οι δυσκολίες εφαρμογής της. Το δεύτερο κεφάλαιο αναφέρεται στις ψηφιακές δεξιότητες αποτιμώντας συγχρόνως το επίπεδο που βρίσκεται η Ελλάδα σε σχέση με την Ευρωπαϊκή Ένωση. Η εκπαίδευση των δημοσίων υπαλλήλων, τα βασικά χαρακτηριστικά αυτής, τα κίνητρα παρακολούθησης, τα οφέλη καθώς και οι μέθοδοι υλοποίησης αποτελούν το τρίτο κεφάλαιο.

Στο δεύτερο μέρος μέσα από δύο κεφάλαια πραγματοποιείται μια ποσοτική πρωτογενής έρευνα κάνοντας χρήση δομημένου ερωτηματολογίου. Στο τέταρτο κεφάλαιο τίθεται το πλαίσιο της έρευνας, ο σκοπός και η μεθοδολογία αυτής. Τα ευρήματα της έρευνας συνοψίζονται στο πέμπτο κεφάλαιο. Η εργασία ολοκληρώνεται με τα συμπεράσματα και τις προτάσεις στο έκτο και τελευταίο κεφάλαιο αυτής, όπως αυτά προέκυψαν από τα ευρήματα της έρευνας, ενώ συγχρόνως τίθενται οι βάσεις για μελλοντική έρευνα. Στο παράρτημα παρατίθεται δομημένο ερωτηματολόγιο με ερωτήσεις κλειστού τύπου το οποίο κατασκευάστηκε βασιζόμενο στη βιβλιογραφική ανασκόπηση, στα ερευνητικά ερωτήματα και σε προηγούμενες έρευνες. Το λογισμικό που χρησιμοποιήθηκε για την ανάλυση είναι το SPSSv 2.0 το οποίο αποτελεί το πιο διαδεδομένο πρόγραμμα στατιστικής ανάλυσης δεδομένων όπου με την κατάλληλη κωδικοποίηση γίνεται επεξεργασία των στοιχείων και εξάγονται πληροφορίες που οδηγούν στη παραγωγή νέας γνώσης.

1.1. Παραδοσιακή Δημόσια Διοίκηση

Στις αρχές του 19^{ου} αιώνα η θεωρία του Max Weber για το κοινωνικό κράτος αποτέλεσε μια επαναστατική θεωρία. Το γραφειοκρατικό σύστημα επιλέχθηκε ως μέσω εδραίωσης ενός κράτους δικαίου που θα εξασφάλιζε την κοινωνική δικαιοσύνη. Οι αρχές της Βεμπεριανής θεωρίας σφράγισαν τις δημόσιες διοικήσεις πολλών κρατών σε ολόκληρο τον κόσμο για πολλές δεκαετίες.

Με βάση τη θεωρία του Weber (1956) οργανώθηκε το γραφειοκρατικό σύστημα διοίκησης που ήρθε στο προσκήνιο προκειμένου να δώσει λύσεις στα οργανωτικά και λειτουργικά προβλήματα που αντιμετώπιζαν εκείνη την περίοδο πολλοί κρατικοί οργανισμοί. Ο Weber (1956) μέσα από το πολυπληθές έργο του προσδιόρισε τα χαρακτηριστικά της γραφειοκρατίας προτείνοντάς την ως τον ιδανικό τύπο διοικητικής οργάνωσης. Η επίδραση της θεωρίας του σε πρακτικό επίπεδο ήταν τέτοια ώστε η γραφειοκρατία ως σύστημα οργάνωσης και διοίκησης να επιλεγεί από πολλές δημόσιες υπηρεσίες ανά τον κόσμο. Απόρροια όλων αυτών ήταν η επικράτηση μιας διοικητικής κουλτούρας με κυριαρχία των τυπικών χαρακτηριστικών οργάνωσης ιεραρχικών δομών μέσα στους οργανισμούς. Οι εξουσίες και οι ευθύνες των υπαλλήλων ορίζονται με σαφήνεια, νομιμοποιούνται ως τυπικά προσδιορίσιμες αρμοδιότητες, το προσωπικό επιλέγεται και εξελίσσεται στην πυραμοειδή ιεραρχία βάση προσόντων και οι διοικητικές δράσεις και αποφάσεις καταγράφονται γραπτώς και τέλος αρχειοθετούνται προκειμένου να υπάρχει οργανωσιακή μνήμη και συνέχεια στο χρόνο.

Σύμφωνα με τη θεωρία του Weber (1956) η επιλογή του γραφειοκρατικού συστήματος διοίκησης αποφέρει τη μεγιστοποίηση της αποδοτικότητας των οργανισμών κι αυτό διότι οι γραφειοκρατικές διοικήσεις αποτελούν τεχνικά εργαλεία καθώς οι θεσμοθετημένοι κανόνες επιτρέπουν σε όλους τους υπαλλήλους να επιτελούν τα διοικητικά τους καθήκοντα με βέλτιστο τρόπο. Ορισμένα από τα χαρακτηριστικά της δημόσιας γραφειοκρατίας όπως προσδιορίστηκαν και εφαρμόστηκαν σε πρακτικό επίπεδο στους δημόσιους οργανισμούς είναι τα παρακάτω:

- *η εκλογικευμένη διάρθρωση των λειτουργιών, η οποία προϋποθέτει το λογικό καταμερισμό των έργων και την εκχώρηση της ανάλογης νόμιμης εξουσίας στις διάφορες θέσεις εργασίας.*

- η υιοθέτηση της εξειδίκευσης, μέσω της διαίρεσης της εργασίας, έτσι ώστε η κάθε θέση εργασίας να καταλαμβάνεται από έναν ειδικό στον οποίο θα δίδεται η αντίστοιχη εξουσία για την εκτέλεση των καθηκόντων του.
- η εξασφάλιση της εργασιακής ασφάλειας στο δημόσιο υπάλληλο (μονιμότητα, προκαθορισμένη διάρκεια θητείας και προαγωγή βασιζόμενη στην παλαιότητα).
- Η διασφάλιση απρόσωπων σχέσεων μεταξύ υπαλλήλων και διοικούμενων (Goldfinch & Wallis, 2009)

Σήμερα πλέον ο όρος γραφειοκρατία είναι ιδιαίτερα αρνητικά φορτισμένος και η νοηματοδότησή του είναι ακριβώς αντίθετη από αυτή που συνέλαβε ο Weber στη σκέψη και στη θεωρία του. Στην ιδεατή της μορφή αποτέλεσε μια επαναστατική θεωρία που όμως με το πέρασμα των χρόνων και την εφαρμογή της στους δημόσιους οργανισμούς μετατράπηκε σε μια πανάκεια που έπληξε το δημόσιο τομέα πολλών κρατών.

1.2. Νέο Δημόσιο Μάνατζμεντ

Η λειτουργική ανεπάρκεια των γραφειοκρατικών δομών, η πληροφοριακή και τεχνολογική έκρηξη, η παγκοσμιοποίηση της οικονομίας, η διεθνής ανταγωνιστικότητα, οι αυξημένες αξιώσεις των πολιτών για παροχή ποιοτικών υπηρεσιών και η αναζήτηση εργασιών που παρέχουν τη δυνατότητα ανάπτυξης της προσωπικότητας των εργαζομένων είναι μερικοί από τους λόγους που συντέλεσαν έτσι ώστε στις αρχές του 20^{ου} αιώνα να κάνει την εμφάνισή του το Νέο Δημόσιο Μάνατζμεντ (Borins, 1995) με τα εξής παρακάτω χαρακτηριστικά:

- Εξωστρέφεια.
- Ποιότητα παρεχόμενων υπηρεσιών.
- Αποτελεσματικότητα (ποιοτική και οικονομική).
- Οριζόντιες δομές ιεραρχίας με τη χρήση των ψηφιακών συστημάτων.
- Αρχές του εδράζονται με βάση τις αρχές της Διεπιστημονικότητας. Στηρίζεται σε επιστήμες όπως η Κοινωνιολογία, η Οικονομία, η Νομική, η Ψυχολογία και οι Πολιτικές επιστήμες (Aucoin, 1995).

Τα κράτη παγκοσμίως στηριζόμενα πλέον σε νέες αρχές καταβάλλουν προσπάθειες έτσι ώστε να καταφέρουν να αλλάξουν τη διοικητική τους οργάνωση, να απομακρυνθούν από τη χρονοβόρα και αναποτελεσματική γραφειοκρατία ώστε με δύναμη και θέληση, με πορεία προς την αλλαγή, με νέα πρότυπα να έρθουν στο προσκήνιο και να σημαδέψουν τη διοικητική λειτουργία (Aspridis, Sdrolias, Vasiliadis, & Kyriakou, 2014).

Προβλήματα όπως η αυστηρή ιεραρχία και ο καταμερισμός αρμοδιοτήτων τα οποία έχουν οδηγήσει σε κάθετες απομονωμένες δομές διακυβέρνησης έρχονται να επιλυθούν με τη χρήση συστημάτων τεχνολογίας τα οποία διευκολύνουν τις οριζόντιες διυπηρεσιακές επαφές σε επίπεδο τόσο υπηρεσιών όσο και στην επικοινωνία μεταξύ δημοσίων υπηρεσιών και πολιτών. Πλέον είναι προφανές πως η εξάπλωση της τεχνολογίας ενίσχυσε την αίσθηση πως η γραφειοκρατία ήταν ένα μοντέλο που υπέσκαπτε και υπονόμει τις «διαδικτυακές κοινωνίες» (Castells, 2000).

1.3. Ηλεκτρονική Διακυβέρνηση

Η αλματώδης τεχνολογική εξέλιξη δημιούργησε κίνητρα και μια αυξανόμενη πίεση για μετασχηματισμό των άκαμπτων παραδοσιακών δομών προς μια προοδευτική σύγχρονη κατεύθυνση όπου η ψηφιοποίηση των παρεχόμενων υπηρεσιών θα αποτελέσει αποτελεσματική προσέγγιση τόσο στην αντιμετώπιση των κοινωνικών προβλημάτων όσο και στην κάλυψη των κοινωνικών αναγκών.

Παράλειψη να μην προστεθεί στα παραπάνω και η ποιοτική σύγκριση του δημόσιου με τον ιδιωτικό τομέα που δημιούργησε υψηλές απαιτήσεις από την πλευρά των πολιτών. Το χαμηλό επίπεδο ικανοποίησης των πολιτών επέφερε γενικευμένη δυσαρέσκεια απέναντι στην πολιτική και χαμηλό επίπεδο ενδιαφέροντος και συμμετοχής στα κοινά.

Κατέστη λοιπόν επιβεβλημένη η ανάγκη δραστηρικής βελτίωσης της αποτελεσματικότητας, του εκσυγχρονισμού και του μετασχηματισμού της δημόσιας διοίκησης με κύριο γνώμονα το δημόσιο συμφέρον. Οι νέες αυτές συνθήκες οδήγησαν σε:

- νέες μορφές οργάνωσης και λειτουργίας: από διοίκηση εφαρμογής διαδικασιών, βαθμιαία πρέπει να μετατραπεί σε διοίκηση επίτευξης στόχων και αποτελεσμάτων.
- χρήση της Πληροφορικής και επικοινωνιών (Information and Communication Technologies- ICTs) για την εκτέλεση των εσωτερικών λειτουργιών της και σε διεύρυνση του πλαισίου λειτουργίας της προς την κατεύθυνση βελτίωσης, της επικοινωνίας, και των συναλλαγών της με τους πολίτες και τις επιχειρήσεις προκειμένου τα κράτη να καταστούν ανταγωνιστικά στο παγκόσμιο γίγνεσθαι (Αποστολάκης, Ι. Λουκής, Ε., Χάλαρης, Ι., 2008).

Υπάρχει μια πληθώρα ορισμών της ηλεκτρονικής διακυβέρνησης ανάλογα με την οπτική γωνία που αντιμετωπίζεται το θέμα. Οι διαφορετικές προσεγγίσεις δεν είναι μόνο σημασιολογικές αλλά αντανακλούν και τις προτεραιότητες στις κυβερνητικές στρατηγικές.

Σύμφωνα με τον επίσημο ορισμό της Ευρωπαϊκής ένωσης ως ηλεκτρονική διακυβέρνηση ορίζετε «η αξιοποίηση των τεχνολογιών πληροφοριών και επικοινωνιών στις δημόσιες διοικήσεις, σε συνδυασμό με οργανωτικές αλλαγές και νέες δεξιότητες, ώστε να βελτιωθεί η παροχή υπηρεσιών, να προωθηθούν οι δημοκρατικές διαδικασίες και να ενισχυθεί η υποστήριξη των πολιτικών που ασκεί το δημόσιο» (Μανουσέλης, 2012).

Ενώ η Παγκόσμια Τράπεζα ορίζει την ηλεκτρονική διακυβέρνηση ως «τη χρήση των συστημάτων τεχνολογίας πληροφοριών και επικοινωνίας από την κυβέρνηση τα οποία μετασχηματίζουν τη σχέση με τους πολίτες, τον ιδιωτικό τομέα και τις δημόσιες υπηρεσίες, έτσι ώστε να προωθούν τη συμμετοχή των πολιτών, να βελτιώνουν την παροχή των υπηρεσιών, να ενισχύουν την ατομική ευθύνη στο δημόσιο, να αυξάνουν τη διαφάνεια ή να βελτιώνουν την αποτελεσματικότητα της κυβέρνησης» (Gant & Gant, 2002).

Η Margets (2009) ορίζει την ηλεκτρονική διακυβέρνηση ως «τη χρήση ψηφιακών τεχνολογιών από την κυβέρνηση, εσωτερικά και εξωτερικά ώστε να αλληλεπιδρά με τους πολίτες, τις επιχειρήσεις, άλλες κυβερνήσεις και κάθε άλλου είδους οργανισμούς» ενώ η Carter (2006) αναφέρει «ηλεκτρονική είναι η χρήση της τεχνολογίας της πληροφορίας και ειδικότερα των τηλεπικοινωνιών για την ενίσχυση και βελτίωση των υπηρεσιών της κυβέρνησης προς τους πολίτες».

Αναλύοντας λοιπόν τους παραπάνω ορισμούς συμπεραίνουμε πως ο όρος Ηλεκτρονική Διακυβέρνηση περιγράφει ένα σύστημα το οποίο ενσωματώνει τις ΤΠΕ στη δημόσια διοίκηση ως τεχνολογικό εργαλείο προκειμένου να συντελέσουν στον τεχνολογικό εκσυγχρονισμό της δημόσιας διοίκησης και στο μετασχηματισμό των δημόσιων φορέων με απώτερο στόχο τη βελτίωση της αποδοτικότητας, της ποιότητας των δημόσιων υπηρεσιών, της διαφάνειας της κρατικής εξουσίας.

Παρακάτω παρατίθεται πίνακας με διαφορές ανάμεσα στην Ηλεκτρονική και την Παραδοσιακή Διακυβέρνηση.

Κατηγορίες	Ηλεκτρονική Διακυβέρνηση	Παραδοσιακή Διακυβέρνηση
Φόρμες Εγγράφων	Εικονικές Φόρμες Εγγράφων στο Διαδίκτυο	Τυπικές Φόρμες Εγγράφων
Οργάνωση Γραφείου	Άνευ Γεωγραφικών Περιορισμών	Με Φυσική Παρουσία
Δομή Οργανισμού	Οριζόντια Δομή Διαδικτύου με Όρους Δημόσιου Μάνατζμεντ	Κάθετη Ιεραρχική Δομή μέσω Πυραμίδας
Τρόποι αποτελεσματικότητας	Διοίκηση Αποκεντροποίησης	Διοίκηση Κεντροποίησης
Εγκυρότητα Εγγράφων	Ψηφιακή Υπογραφή	Επίσημη σφραγίδα Υπογραφή
Κύρια Μέθοδος επικοινωνίας	Διαδικτυακές Συνεδριάσεις, Συζητήσεις	Συνεδριάσεις δια ζώσης
Συμμετοχή στη Λήψη Αποφάσεων	Συνεργασία Εσωτερικής και Εξωτερικής Κυβέρνησης	Κυρίως Συγκεντρωμένη μέσα στην Κυβέρνηση

Πίνακας 1.1.: Διαφορές Παραδοσιακής διακυβέρνησης και Ηλεκτρονικής Διακυβέρνησης (Wei, Junshan, & Yiqiang, 2009)

1.4. Θεσμικό πλαίσιο

Με την αναθεώρηση του συντάγματος το 2001 το άρθρο 5Α του Συντάγματος (2001)-ΦΕΚ Α 85-18-04-2001 ορίζει ότι:

1. Καθένας έχει δικαίωμα στην πληροφόρηση, όπως ο νόμος ορίζει. Περιορισμοί στο δικαίωμα αυτό είναι δυνατόν να επιβληθούν με νόμο μόνο εφόσον είναι απολύτως αναγκαίοι και δικαιολογούνται για λόγους εθνικής ασφάλειας, καταπολέμησης του εγκλήματος ή προστασίας δικαιωμάτων και συμφερόντων τρίτων.
2. Καθένας έχει δικαίωμα συμμετοχής στην Κοινωνία της Πληροφορίας. Η διευκόλυνση της πρόσβασης στις πληροφορίες που διακινούνται ηλεκτρονικά,

καθώς και της παραγωγής, ανταλλαγής και διάδοσής τους αποτελεί υποχρέωση του Κράτους, τηρουμένων πάντοτε των εγγυήσεων των άρθρων 9, 9Α και 19»¹.

Έκτοτε και μέχρι σήμερα ψηφίστηκαν μια σειρά νομοθετημάτων και εφαρμοστικών κειμένων που αφορούν τον ψηφιακό ανασχηματισμό του κράτους. Ο όρος ηλεκτρονική διακυβέρνηση διατυπώνεται για πρώτη φορά τον Οκτώβρη του 2009 όπου με απόφαση του Πρωθυπουργού Γ. Παπανδρέου το Υπουργείο Εσωτερικών μετονομάστηκε σε Υπουργείο Εσωτερικών, Αποκέντρωσης και Ηλεκτρονικής Διακυβέρνησης. Λίγο πριν την αναθεώρηση του συντάγματος την τριετία 1997-2000 ξεκίνησε η ψηφιοποίηση του συνόλου των Φύλλων της Εφημερίδας της Κυβέρνησης(ΦΕΚ) και η ηλεκτρονική έκδοση αυτών στο διαδικτυακό τόπο του Εθνικού Τυπογραφείου και το 2005 προστέθηκε και η ψηφιακή υπογραφή στα ΦΕΚ. Η ψηφιοποίηση της νομοθεσίας οδήγησε στη μείωση του χρόνου αναζήτησης, του κόστους μεταφοράς και της αναπαραγωγής των ΦΕΚ και συντέλεσε στην διαφάνεια του δημόσιου βίου.

Μετά την ψήφιση του Ν. 4635/2019(ΦΕΚ Α' 167/30-10-2019) στα σχέδια βρίσκεται η δημιουργία διαδικτυακής Εθνικής Πύλης Κωδικοποίησης στην οποία θα συγκεντρώνεται και θα διατίθεται η κωδικοποιημένη νομοθεσία μέσω της οποίας θα είναι δυνατή μια σειρά λειτουργιών αναζήτησης και ταξινόμησης της.²

Παρακάτω παρατίθενται Νόμοι, Προεδρικά Διατάγματα και Υπουργικές Αποφάσεις όπως έχουν δημοσιευτεί με χρονολογική σειρά και αφορούν την ψηφιακή διακυβέρνηση της χώρας μας.

Διάταξη - Αριθμός	Σκοπός και Πεδίο Εφαρμογής
N. 2672/1998 (ΦΕΚ 290Α/28-12-1998) «Οικονομικοί πόροι της Νομαρχιακής Αυτοδιοίκησης και άλλες διατάξεις»	Άρθρο 14 Διακίνηση εγγράφων με ηλεκτρονικά μέσα (τηλεμοιοτυπία – ηλεκτρονικό ταχυδρομείο).
N. 2749/1999 (ΦΕΚ 233Α/04-11-1999) «Κύρωση της Συμφωνίας για την οικονομική εταιρική σχέση, με τον πολιτικό συντονισμό και την συνεργασία	Άρθρο 20 Η κοινωνία των πληροφοριών.

¹ Σύνταγμα της Ελλάδος Ανάκληση από <https://www.hellenicparliament.gr/Vouli-ton-Ellinon/To-Politevma/Syntagma/article-5a/>

²<http://digitalplan.gov.gr/ergo/9/ethniki-pyli-gia-tin-kodikopoiisi-kai-anamorfoisi-tis-ellinikis-nomothesias>

μεταξύ της Ευρωπαϊκής Κοινότητας και των Κρατών Μελών της, αφ' ενός, και των Ηνωμένων Πολιτειών του Μεξικού, αφ' ετέρου»	
Αναθεώρηση του Συντάγματος (2001)-ΦΕΚ Α 85-18-04-2001	Άρθρο 5 Ατομικά και κοινωνικά δικαιώματα
ΠΔ 150/2001 (ΦΕΚ125Α/25-06-2001) «Προσαρμογή στην Οδηγία 99/93ΕΚ του Ευρωπαϊκού Κοινοβουλίου και του Συμβουλίου σχετικά με το κοινοτικό πλαίσιο για ηλεκτρονικές υπογραφές»	Προσαρμογή της ελληνική νομοθεσία προς τις διατάξεις της Οδηγίας 99/93ΕΚ του Ευρωπαϊκού Κοινοβουλίου και του Συμβουλίου της 13ης Δεκεμβρίου 1999 «Σχετικά με το κοινοτικό πλαίσιο για ηλεκτρονικές υπογραφές» (EEL 13/19.01.2000)
ΠΔ 342/2002(ΦΕΚ 284Α/22-11-2002) «Διακίνηση εγγράφων με ηλεκτρονικό τρόπο μεταξύ των δημοσίων υπηρεσιών, Ν.Π.Δ.Δ. και Ο.Τ.Α. ή μεταξύ αυτών και φυσικών ή νομικών προσώπων ιδιωτικού δικαίου και ενώσεων»	Άρθρο 1 Διακίνηση εγγράφων με ηλεκτρονικό ταχυδρομείο με υποχρεωτική ψηφιακή υπογραφή. Άρθρο 2 Διακίνηση εγγράφων με ηλεκτρονικό ταχυδρομείο χωρίς ψηφιακή υπογραφή. Άρθρο 3 Ορισμοί – Έννομες Συνέπειες των ηλεκτρονικών υπογραφών. Άρθρο 4 Πάροχοι υπηρεσιών πιστοποίησης.
(ΦΕΚ 1654Β/10-11-2006) «Κύρωση Κανονισμού Πιστοποίησης της Αρχής Πιστοποίησης του Ελληνικού Δημοσίου»	Ψηφιακή υπογραφή/Προηγμένη ηλεκτρονική υπογραφή.
Ν.3731/2008(ΦΕΚ 263Α/23-12-2008) «Αναδιοργάνωση της δημοτικής αστυνομίας και ρυθμίσεις λοιπών θεμάτων αρμοδιότητας Υπουργείου Εσωτερικών»	Άρθρο 26 Αυτοματοποίηση Διεκπεραίωση Υποθέσεων από τη Διοίκηση.
Ν. 3844/2010(ΦΕΚ 63Α/03-05-2010) «Προσαρμογή της ελληνικής νομοθεσίας στην Οδηγία 2006/123 του Ευρωπαϊκού	Άρθρο 9 (Άρθρο 8 Οδηγίας 2006/123) Ηλεκτρονική διεκπεραίωση διαδικασιών.

<p>Κοινοβουλίου και του Συμβουλίου σχετικά με τις υπηρεσίες στη εσωτερική αγορά και άλλες διατάξεις»</p>	
<p>N. 3861/2010(ΦΕΚ Α'112/ 13-7- 2010) «Ενίσχυση της διαφάνειας με την υποχρεωτική ανάρτηση νόμων και πράξεων των κυβερνητικών, διοικητικών και αυτοδιοικητικών οργάνων στο διαδίκτυο "Πρόγραμμα Διαύγεια" και άλλες διατάξεις»</p>	<p>Άρθρο 2 Πρόσωπα και όργανα στο Διαδίκτυο και η δημιουργία των προϋποθέσεων και διαδικασιών για τη διασφάλιση ευρύτατης δημοσιότητας αυτών.</p>
<p>N. 3979/2011(ΦΕΚ 138Α/16-06-2011) «Για την ηλεκτρονική διακυβέρνηση και λοιπές διατάξεις»</p>	<p>α) Η αναγνώριση τόσο του δικαιώματος των φυσικών προσώπων και των νομικών προσώπων ιδιωτικού δικαίου να επικοινωνούν και να συναλλάσσονται με τους φορείς του δημοσίου τομέα με χρήση τεχνολογικών πληροφορικής και επικοινωνιών και β) Η ρύθμιση της χρήσης των ΤΠΕ από τους φορείς του δημόσιου τομέα εντός του πλαισίου και για τις ανάγκες λειτουργίας τους και την υποστήριξη της άσκησης των αρμοδιοτήτων και συναλλαγών τους.</p>
<p>ΥΑΠ/Φ.40.3/1031(ΦΕΚ 1317Β/23-04-2012) «Ρυθμίσεις για το Ηλεκτρονικό Δημόσιο Έγγραφο»</p>	<p>Υπουργική Απόφαση που αφορά τα έγγραφα που συντάσσονται και εκδίδονται ή διακινούνται από τις δημόσιες υπηρεσίες και φορείς του Δημοσίου Τομέα με τη χρήση Τεχνολογιών Πληροφορικής και Επικοινωνιών, με τους περιορισμούς και τις διακρίσεις του άρθρου 5 του Ν.2690/1999.</p>
<p>N. 4048/2012(ΦΕΚ Α' 34/23-02-2012) «Ρυθμιστική Διακυβέρνηση: Αρχές, Διαδικασίες και Μέσα Καλής Νομοθέτησης»</p>	<p>Θεσμοθετείτε σε ένα αρχικό επίπεδο την ηλεκτρονική δημόσια διαβούλευση των Νομοσχεδίων μέσω του open.gov.gr νομοσχεδίων.</p>
<p>ΥΑΠ/Φ.40.4/163(ΦΕΚ 401Β/22-02-2013) «Ρυθμίσεις για α) τη διαδικασία και τον τρόπο ηλεκτρονικής επιβεβαίωσης της λήψης και της ασφαλούς χρονοσήμανσης, β) τις προδιαγραφές και τα πρότυπα του</p>	<p>Υπουργική Απόφαση καθορισμού οι διαδικασιών της λήψης των εγγράφων και της ασφαλούς χρονοσήμανσης, οι προδιαγραφές και τα πρότυπα του συστήματος για τη γνωστοποίηση εγγράφων σε φυσικά πρόσωπα.</p>

<p>συστήματος για τη γνωστοποίηση εγγράφων σε φυσικά πρόσωπα ή Ν.Π.Ι.Δ. με τη χρήση ΤΠΕ και γ) την ηλεκτρονική διακίνηση εγγράφων μεταξύ φορέων του δημοσίου τομέα και των φυσικών προσώπων ή Ν.Π.Ι.Δ.»</p>	
<p>ΠΔ 25/2014 (ΦΕΚ 44Α/25-02-2014) «Ηλεκτρονικό Αρχείο και Ψηφιοποίηση εγγράφων»</p>	<p>Οι διατάξεις του παρόντος έχουν εφαρμογή σε ηλεκτρονικά και έντυπα έγγραφα και αρχεία που βρίσκονται στην κατοχή φορέων του δημοσίου και του ευρύτερου δημοσίου τομέα όπως ορίζεται στο άρθρο 3 του Νόμου 3979/2011 (Α΄ 138).</p>
<p>Ν 4305/2014(ΦΕΚ Α' 237/31-10-2014) «Ανοικτή διάθεση και περαιτέρω χρήση εγγράφων, πληροφοριών και δεδομένων του δημόσιου τομέα, τροποποίηση του ν. 3448/2006 (Α΄57), προσαρμογή της εθνικής νομοθεσίας στις διατάξεις της Οδηγίας 2013/37/ΕΕ του Ευρωπαϊκού Κοινοβουλίου και του Συμβουλίου, περαιτέρω ενίσχυση της διαφάνειας, ρυθμίσεις θεμάτων Εισαγωγικού Διαγωνισμού Ε.Σ.Δ.Δ.Α. και άλλες διατάξεις»</p>	<p>Ανοικτή διάθεση και περαιτέρω χρήση εγγράφων, πληροφοριών και δεδομένων του δημοσίου τομέα ο οποίος εισάγει την αρχή εξορισμού ανοικτότητας των δεδομένων.</p>
<p>Ν. 4325/2015(ΦΕΚ 47Α/11-05-2015) «Εκδημοκρατισμός της Διοίκησης – Καταπολέμηση Γραφειοκρατίας και Ηλεκτρονική Διακυβέρνηση. Αποκατάσταση αδικιών και άλλες διατάξεις»</p>	<p>ΚΕΦΑΛΑΙΟ 3 ΔΙΚΑΙΩΜΑΤΑ ΠΟΛΙΤΩΝ – ΚΑΤΑΠΟΛΕΜΙΣΗ ΓΡΑΦΕΙΟΚΡΑΤΙΑΣ – ΗΛΕΚΤΡΟΝΙΚΗ ΔΙΑΚΥΒΕΡΝΗΣΗ</p>
<p>Αποφάσεις 23204/13-07-2015(ΦΕΚ 1475Β/14-07-2015) «Καθορισμός Οργανικών Μονάδων για την Παροχή Υπηρεσιών Πιστοποίησης της Αρχής Πιστοποίησης του Ελληνικού Δημοσίου (ΑΠΕΔ)»</p>	<p>Ορίζει την ΚΕΕΕ ως «Αρχή Εγγραφής» για τη διαχείριση των αιτημάτων των μελών των κατά τόπους Επιμελητηρίων της χώρας, με κύρια αρμοδιότητα την υποστήριξη των σχετικών υπηρεσιών πιστοποίησης της Αρχής Πιστοποίησης του Ελληνικού Δημοσίου (ΑΠΕΔ). Επιπλέον, τα</p>

	κατά τόπους Επιμελητήρια της χώρας ορίζονται ως «εντεταλμένα Γραφεία», τα οποία θα εποπτεύονται από την ΚΕΕΕ (Αρχή Εγγραφής) για την παροχή υπηρεσιών πιστοποίησης, μέσα από την Εθνική Πύλη Δημόσιας Διοίκησης ERMIS.
N. 4440/2016(ΦΕΚ 224Α/02-12-2016) «Ενιαίο Σύστημα Κινητικότητας στη Δημόσια Διοίκηση και την Τοπική Αυτοδιοίκηση, υποχρεώσεις των προσώπων που διορίζονται στις θέσεις των άρθρων 6 και 8 του Ν. 4369/2016, ασυμβίβαστα και πρόληψη των περιπτώσεων σύγκρουσης συμφερόντων και λοιπές διατάξεις»	Άρθρο 24 Ηλεκτρονική διαδικασία έκδοσης και διακίνησης διοικητικών πράξεων και εγγράφων στο δημόσιο τομέα.
N. 4623/2019(ΦΕΚ Α' 134/09-08-2019) «Ρυθμίσεις του Υπουργείου Εσωτερικών, διατάξεις για την ψηφιακή διακυβέρνηση, συνταξιοδοτικές ρυθμίσεις και άλλα επείγοντα ζητήματα»	Διασύνδεση των επιμέρους μητρώων και των πληροφοριακών συστημάτων των φορέων του Δημοσίου, θα γίνεται ταυτοποίηση και επικαιροποίηση των στοιχείων του πολίτη.
N. 4635/2019(ΦΕΚ Α' 167/30-10-2019) «Επενδύω στην Ελλάδα και άλλες διατάξεις»	Μέρος ΙΑ' Κεφάλαιο Γ' :Εθνικό Πρόγραμμα Απλούστευσης Διαδικασιών. Κεφάλαιο Δ': Οργανωτικά θέματα του Υπουργείου Ψηφιακής Διακυβέρνησης και άλλες διατάξεις. (Ν. 2672/1998)

Πίνακας 1.2.: Νομοθεσία Ηλεκτρονικής Διακυβέρνησης στην Ελλάδα

1.5. Θέματα ρύθμισης της Ασφάλειας Προσωπικών Δεδομένων

Η ανάπτυξη του διαδικτύου σηματοδότησε μια νέα εποχή για την επικοινωνία και παράλληλα έφερε στην επιφάνεια πολλά προβλήματα που αφορούν την ασφάλεια των επικοινωνιών όσον αφορά τα δεδομένα προσωπικού χαρακτήρα. Τα προσωπικά δεδομένα διαδραματίζουν πολύ σημαντικό ρόλο στη σύγχρονη ζωή και κάθε χώρα θέσπισε το δικό της νομοθετικό πλαίσιο προστασίας των.

Ως Προσωπικό δεδομένο εννοείτε κάθε πληροφορία που αναφέρεται σε φυσικό πρόσωπο τα στοιχεία του οποίου γνωστοποιούνται ή μπορεί με κάποιο τρόπο να εξακριβωθούν.

Αφορά δηλαδή μια πληροφορία που αφορά συγκεκριμένο άτομο και είτε γνωστοποιείται η ταυτότητά του είτε ο τρόπος ο οποίος περιγράφεται μπορεί να οδηγήσει στην εξακρίβωση της ταυτότητάς του (Αλεξοπούλου, 2014). Οι χώρες της Ευρωπαϊκής ένωσης κλήθηκαν ως όφειλαν να εναρμονίσουν την Εθνική νομοθεσία με τις κοινοτικές οδηγίες³.

Αρχικά η προστασία των προσωπικών δεδομένων κατοχυρώθηκε σε επίπεδο νόμου με την ψήφιση του Ν.2472/1997. Στο νόμο ενσωματώθηκε η κοινοτική οδηγία 95/46 που ρύθμιζε το πλαίσιο επεξεργασίας δεδομένων προσωπικού χαρακτήρα και τα δικαιώματα των υποκειμένων και συνέστησε την ελληνική αρχή προστασίας των προσωπικών δεδομένων (ΑΠΔΠΧ) προβλέποντας διοικητικές και ποινικές κυρώσεις καθώς και αστική ευθύνη στη περίπτωση παραβίασης των διατάξεων.

Με την αναθεώρηση του συντάγματος το 2001 προστέθηκε το αρ.9 που προβλέπει πως: «Καθένας έχει δικαίωμα προστασίας από τη συλλογή, επεξεργασία και χρήση, ιδίως με ηλεκτρονικά μέσα, των προσωπικών του δεδομένων, όπως νόμος ορίζει. Η προστασία των προσωπικών δεδομένων διασφαλίζεται από ανεξάρτητη αρχή, που συγκροτείται και λειτουργεί, όπως νόμος ορίζει».

Ο Ν.2472/1997 συμπληρώθηκε από το Ν.3471/2006 για την προστασία προσωπικών δεδομένων στις ηλεκτρονικές επικοινωνίες και ουσιαστικά αποτελεί ενσωμάτωση της κοινοτικής οδηγίας 2002/58. Ρύθμιζε τους κανόνες επεξεργασίας των προσωπικών δεδομένων στις ηλεκτρονικές επικοινωνίες, πρόβλεψε το απόρρητο των επικοινωνιών, εισήγαγε μέτρα ασφάλειας, έθεσε κανόνες για την μη ζητηθείσα επικοινωνία και θέσπισε διοικητικές και ποινικές κυρώσεις καθώς και αστική ευθύνη του δημοσίου σε περίπτωση παράβασης των διατάξεων του. Ο τελευταίος νόμος που ψηφίστηκε είναι ο Ν.4624/2019 που ενσωματώνει την κοινοτική οδηγία 2016/680 που θέσπισε συμπληρωματικά μέτρα εφαρμογής του Γενικού Κανονισμού Προστασίας Δεδομένων. Ο νέος νόμος στη πραγματικότητα κατήργησε τον προγενέστερο Ν.2472/1997 εκτός από συγκεκριμένες διατάξεις και θέσπισε συμπληρωματικά μέτρα εφαρμογής του Γενικού Κανονισμού προστασίας.

³European Union Agency for Fundamental Rights and the Council of Europe, Handbook on European Data Protection Law (Belgium: Publications Office of the European Union, 2014), σελ. 39

1.6. Διαλειτουργικότητα-Επικοινωνία

Ο όρος Ηλεκτρονική Διακυβέρνηση (e-Government) αναφέρεται στη χρήση Τεχνολογιών Πληροφορικής και Επικοινωνιών (ΤΠΕ), με σκοπό αφενός τη παροχή προηγμένων και καινοτομικών ψηφιακών υπηρεσιών προς τους πολίτες και τις επιχειρήσεις και αφετέρου τη βελτιστοποίηση της ενδοδιοικητικής επικοινωνίας, συνεργασίας και αλληλεπίδρασης. Βάση του ορισμού αυτού, απορρέει ότι η ηλεκτρονική διακυβέρνηση δεν περιορίζεται στην «ηλεκτρονικοποίηση» των υφιστάμενων υπηρεσιών και διαδικασιών, αλλά συντελεί σημαντικά στον μετασχηματισμό της δομής και του τρόπου παροχής των υπηρεσιών, καθώς και στην παροχή νέων συνδυασμένων και καινοτομικών υπηρεσιών, οι οποίες δεν ήταν εφικτό να παρασχεθούν στο παρελθόν (Salhofer & Ferbas, 2007).

Με το νέο καθεστώς, κάθε διοικητική διαδικασία θα γίνεται από την αρχή έως το τέλος με ηλεκτρονικό τρόπο και για να επιτευχθεί αυτό πρωταρχικός στόχος είναι να εφαρμοστεί η λεγόμενη **διαλειτουργικότητα** μεταξύ των πληροφοριακών συστημάτων και μητρώων των διαφόρων φορέων (Αλεξόπουλος, 2011). Σύμφωνα με την Ευρωπαϊκή επιτροπή ως «διαλειτουργικότητα νοείται η ικανότητα ανόμοιων και διαφορετικών οργανισμών να αλληλεπιδρούν προς την κατεύθυνση της επίτευξης αμοιβαίως ωφέλιμων και συμφωνημένων κοινών στόχων, οι οποίοι αφορούν την ανταλλαγή πληροφοριών και γνώσεων μεταξύ των εν λόγω οργανισμών δια μέσου των επιχειρησιακών διαδικασιών που υποστηρίζουν, μέσω της ανταλλαγής δεδομένων μεταξύ των οικείων συστημάτων τεχνολογιών πληροφοριών και επικοινωνιών ΤΠΕ» (Comission, 2015).

Στην ηλεκτρονική διακυβέρνηση η διαλειτουργικότητα συνδέεται κυρίως με τα πληροφοριακά συστήματα που χρησιμοποιούνται για την παροχή υπηρεσιών προς τους πολίτες και τις επιχειρήσεις όσο και μεταξύ των φορέων της Δημόσιας Διοίκησης. Υπάρχουν 4 βασικές εφαρμογές λειτουργικότητας και ο διαχωρισμός εξαρτάται από το ποιος αποτελεί τον πομπό και ποιος τον δέκτη. Αναλόγως τον φορέα και τον λήπτη της παροχής τους, οι ηλεκτρονικές-ψηφιακές υπηρεσίες μπορούν να ταξινομηθούν ως ακολούθως:

- **Government to government G2G** (Κυβέρνηση προς Κυβέρνηση): Στην κατηγορία αυτή ανήκουν όλες εκείνες οι υπηρεσίες τις οποίες παρέχει ένας δημόσιος οργανισμός προς έναν άλλο στο πλαίσιο της συνεργασίας τους. Οι σχέσεις που αναπτύσσονται μεταξύ των δημόσιων οργανισμών είναι σχέσεις αλληλεπίδρασης και αλληλεξάρτησης και συμβάλλουν στην εξοικονόμηση πόρων.

Οι πρωτοβουλίες G2G μπορούν να βελτιώσουν την ταχύτητα συναλλαγής και τη συνοχή και ταυτόχρονα να μειώσουν το χρόνο που πρέπει να δαπανήσουν οι εργαζόμενοι για τα καθήκοντα τους (Σπυράκης & Σπυράκη, 2008).

- **Government to citizen G2C** (Κυβέρνηση προς Πολίτες): Στην κατηγορία αυτή περιλαμβάνονται όλες οι υπηρεσίες οι οποίες παρέχονται από τις δημόσιες υπηρεσίες προς τους πολίτες. Είναι ο επικοινωνιακός σύνδεσμος μεταξύ κυβέρνησης και πολιτών (Αλεξόπουλος, 2011). Οι αλληλεπιδράσεις του G2C μπορούν να επιτρέψουν στους πολίτες να είναι πιο ενημερωμένοι σχετικά με τους κυβερνητικούς νόμους, κανονισμούς, πολιτικές και υπηρεσίες. Για τον πολίτη, η ηλεκτρονική διακυβέρνηση μπορεί να προσφέρει ένα τεράστιο φάσμα πληροφοριών και υπηρεσιών.
- **Government to business G2B** (Κυβέρνηση προς Επιχειρήσεις): Η κατηγορία αυτή αναφέρεται στην άμεση και αμφίδρομη αλληλεπίδραση μεταξύ δημόσιων οργανισμών και ιδιωτικών επιχειρήσεων. Για τις επιχειρήσεις, οι αλληλεπιδράσεις του G2B μπορούν να οδηγήσουν σε αυξημένη ευαισθητοποίηση σχετικά με τις ευκαιρίες συνεργασίας με την κυβέρνηση και την εξοικονόμηση κόστους και τη βελτίωση της αποτελεσματικότητας των συναλλαγών (Kardaras & Parathanasiou, 2008). Για τις κυβερνήσεις, οι αλληλεπιδράσεις του G2B προσφέρουν οφέλη στη μείωση του κόστους και την αύξηση της αποτελεσματικότητας στις διαδικασίες προμηθειών, προσφέροντας νέες ευκαιρίες για την πώληση πλεονασματικών στοιχείων.
- **Government to employee G2E** (Κυβέρνηση προς Εργαζόμενους): Η κατηγορία αυτή θα μπορούσε να θεωρηθεί ως υποσύνολο της κατηγορίας Κυβέρνηση προς Κυβέρνηση και αναφέρεται στη σχέση μεταξύ της κυβέρνησης και τους υπάλληλους της (Kardaras & Parathanasiou, 2008). Δίνεται η δυνατότητα αμεσότερης επικοινωνίας μεταξύ δημόσιου υπαλλήλου με την κεντρική εξουσία, και επιταχύνονται οι εσωτερικές διοικητικές διαδικασίες.

1.6.1. Πλεονεκτήματα και οφέλη της διαλειτουργικότητας

Η εφαρμογή της διαλειτουργικότητας ανάμεσα σε φορείς της κεντρικής διοίκησης, σε φορείς και οργανισμούς της Περιφερειακής και Τοπικής διοίκησης καθώς και σε εποπτευόμενους φορείς αποφέρει πολλαπλά οφέλη για το σύνολο του δημοσίου. Οι πολίτες έχουν τη δυνατότητα πρόσβασης στην πληροφορία μέσω διαδικτύου με αυξημένη

ταχύτητα ανεξαρτήτως τόπου και χρόνου. Η διαδικασία διακίνησης των διοικητικών εγγράφων είναι άμεση και γρήγορη και έτσι εξασφαλίζεται υψηλή ποιότητα παροχής κυβερνητικών υπηρεσιών. Η παροχή υπηρεσιών είναι αυτοματοποιημένη και κατά συνέπεια επιτυγχάνεται χαμηλότερο κόστος εξυπηρέτησης. Η διαλειτουργικότητα μεταξύ των όλων των φορέων διοίκησης βελτιώνει την αποτελεσματικότητα της δημόσιας διοίκησης και αναβαθμίζει την εικόνα του συνόλου των φορέων και κατά συνέπεια την εικόνα του κράτους.

1.7. Εφαρμογή της Ηλεκτρονικής Διακυβέρνησης στην Ελλάδα

Η Δημόσια Διοίκηση στην Ελλάδα τα τελευταία είκοσι χρόνια βρίσκεται σε συνεχή αναδιάρθρωση και εκσυγχρονισμό, προκειμένου να ανταπεξέλθει στις απαιτήσεις της ψηφιακής εποχής. Η αναδιοργάνωση αυτή έχει ως στόχο την καλύτερη και αποτελεσματικότερη εξυπηρέτηση των πολιτών και των επιχειρήσεων. Ο εκσυγχρονισμός βασίζεται σε δυο πυλώνες παρεμβάσεων. Αρχικά υλοποιήθηκαν έργα πληροφορικής σχετικά με την Ηλεκτρονική Διακυβέρνηση και έπειτα θεσπίστηκαν μέτρα εκσυγχρονισμού με στόχο την εξοικείωση των πολιτών με ένα ευρύ φάσμα ηλεκτρονικών υπηρεσιών.

Ένας από τους σημαντικότερους παράγοντες⁴ για την ανάπτυξη της Ηλεκτρονικής Διακυβέρνησης στην Ελλάδα ήταν η χρηματοδότηση από την Ευρωπαϊκή Ένωση μέσω των Κοινοτικών Πλαισίων Στήριξης. Αξιοποιώντας τη χρηματοδότηση αυτή, στα πλαίσια της συνολικής προσπάθειας για την ανάπτυξη και για την εδραίωση της Ηλεκτρονικής Διακυβέρνησης, υλοποιήθηκαν διάφορα προγράμματα. Η αρχή έγινε το 1994 με την εφαρμογή του προγράμματος «Κλεισθένης», το οποίο προέβλεπε τον εκσυγχρονισμό της δημόσιας διοίκησης με την ενσωμάτωση νέων τεχνολογιών την περίοδο 1994-2000⁵.

Το 1999 ψηφίστηκε το επιχειρησιακό πρόγραμμα «Κοινωνία της πληροφορίας» (2000-2006) στο οποίο χρηματοδοτείται η ενίσχυση των υποδομών και των υπηρεσιών ΤΠΤ σε όλο το εύρος των συναλλαγών της δημόσιας διοίκησης. Ακολούθησε το πρόγραμμα «Πολιτεία» (2000) που περιλαμβάνει τις αρχές πολιτικής και τις βασικές δράσεις για τη μεταρρύθμιση της Δημόσιας διοίκησης και το πρόγραμμα «Σύζευξες»(2006) που αφορά τη

⁴ Μελέτη του ΣΕΒ με θέμα «Ψηφιακή Στρατηγική για την Ελλάδα» Ανάκληση από https://www.sev.org.gr/uploads/Documents/Digital_Greece_060517_full_hi_res.pdf στις 19/01/2020

⁵ ΕΛΛΗΝΙΚΗ ΔΗΜΟΚΡΑΤΙΑ ΥΠΟΥΡΓΕΙΟ ΨΗΦΙΑΚΗΣ ΠΟΛΙΤΙΚΗΣ, ΤΗΛΕΠΙΚΟΙΝΩΝΙΩΝ ΚΑΙ ΕΝΗΜΕΡΩΣΗΣ

Ανάκληση από <http://elke.eap.gr/?p=2811>
ΥΛΙΚΟ\ΑΝΑΦΟΡΑ ΛΕΙΤΟΥΡΓΙΚΗΣ ΠΡΟΟΔΟΥ.pdf

μελέτη και δημιουργία του Εθνικού Δικτύου Δημόσιας Διοίκησης και σκοπεύει στη διαμόρφωση ενός ενιαίου τεχνικού και λειτουργικού περιβάλλοντος επικοινωνίας των διαφόρων υπηρεσιών μεταξύ τους αλλά και με πολίτες και επιχειρήσεις. Κατόπιν εφαρμόστηκε το πρόγραμμα «Αριάδνη» με έμφαση στη συνεργασία Δημόσιας και τοπικής αυτοδιοίκησης. Την αποκλειστική ευθύνη για την εφαρμογή της ηλεκτρονικής διακυβέρνησης είχε το αρμόδιο υπουργείο που ονομάζεται Υπουργείο Διοικητικής Μεταρρύθμισης και Ηλεκτρονικής Διακυβέρνησης (Πετροπούλου Ν.,2015).

Το 2016 ιδρύθηκε το Υπουργείο Ψηφιακής Πολιτικής, Τηλεπικοινωνιών και Επικοινωνίας (ΥΨΗΠΤΕ), στο οποίο συγκεντρώθηκε πλέον το σύνολο των αρμοδιοτήτων που αφορούν την ψηφιακή ανάπτυξη της χώρας, συμπεριλαμβανομένης της ηλεκτρονικής διακυβέρνησης, των ευρυζωνικών υποδομών, της ψηφιακής ενιαίας αγοράς και της ανάπτυξης του κλάδου των ΤΠΕ⁶.

Το 2019 η αλλαγή πολιτικού σκηνικού οδήγησε σε μετονομασία το υπουργείο το οποίο μετονομάστηκε σε υπουργείο Ψηφιακής Διακυβέρνησης⁷ το οποίο συγκεντρώνει πλέον όλες τις κρίσιμες δομές πληροφορικής και τηλεπικοινωνιών που σχετίζονται με την παροχή ηλεκτρονικών υπηρεσιών προς τους πολίτες και τον ευρύτερο ψηφιακό μετασχηματισμό της χώρας. Ως περαιτέρω, σκοπός του Υπουργείου καθορίστηκε η απλοποίηση των διαδικασιών πριν από την μετατροπή οποιαδήποτε διαδικασίας σε ψηφιακή, προκειμένου να αποφεύγεται η ψηφιοποίηση της γραφειοκρατίας.

Επιπλέον ο καθορισμός ενιαίας δομής σε επιχειρησιακό επίπεδο έθεσε ως στόχο να διορθώσει τον κατακερματισμό μονάδων και συστημάτων που επηρεάζουν την ποιότητα και το κόστος των παρεχόμενων υπηρεσιών. Οι στόχοι που τέθηκαν αφορούν την αναβάθμιση των δημόσιων υπηρεσιών, την απλοποίηση των σχέσεων κράτους επιχειρήσεων τη διαφύλαξη της ασφάλειας των πολιτών και τη στήριξη έργων υποδομής εθνικής προτεραιότητας.

1.8. Ηλεκτρονικές Υπηρεσίες της Δημόσιας Διοίκησης

Στον πίνακα που ακολουθεί περιλαμβάνονται ορισμένα κομβικά έργα ηλεκτρονικής διακυβέρνησης που είτε έχουν ήδη ολοκληρωθεί επιτυχώς, είτε βρίσκονται εν εξελίξει και μπορούν να χρησιμοποιηθούν από τους αποδέκτες τους. Πρόκειται για ενδεικτική λίστα

⁶ ΥΠΟΥΡΓΕΙΟ ΨΗΦΙΑΚΗΣ ΠΟΛΙΤΙΚΗΣ, ΤΗΛΕΠΙΚΟΙΝΩΝΙΩΝ ΚΑΙ ΕΝΗΜΕΡΩΣΗΣ

Ανάκληση από <http://elke.eap.gr/?p=2811>

⁷ ΥΠΟΥΡΓΕΙΟ ΨΗΦΙΑΚΗΣ ΔΙΑΚΥΒΕΡΝΗΣΗΣ Ανάκληση από <https://mindigital.gr/>

έργων με τις κυριότερες υπηρεσίες ηλεκτρονικής διακυβέρνησης που είναι διαθέσιμες σήμερα στην Ελλάδα. Οι πολίτες έχουν πρόσβαση σε συγκεκριμένους ιστότοπους μέσω των οποίων μπορούν να εξυπηρετηθούν και να διεκπεραιώσουν τις υποθέσεις που τους αφορούν αποφεύγοντας τη μετάβαση στις δημόσιες υπηρεσίες κερδίζοντας σε κόπο και χρόνο. Πόσο μάλλον σε μια εποχή που η πανδημία έχει δημιουργήσει πολλαπλά προβλήματα και επιφέρει την ανάγκη περιορισμού των μετακινήσεων και των επαφών με το κοινωνικό περιβάλλον.

Οι ηλεκτρονικές αυτές υπηρεσίες βρίσκονται υπό την εποπτεία αρμοδίων υπουργείων και συνεχώς ανανεώνονται σε μια τιτάνια προσπάθεια που θα οδηγήσει στον καθολικό ψηφιακό ανασχηματισμό του κράτους. Τα έργα αυτά υλοποιήθηκαν ως επί το πλείστον από το 2010 κι έπειτα.

ΕΡΓΟ	URL
Εθνικό Κέντρο Δημόσιας Διοίκησης και Αυτοδιοίκησης	http://www.opengov.gr/home/
Εθνική πύλη Δημόσιας Διοίκησης	http://www.ermis.gov.gr/
Μητρώο Ανθρώπινου Δυναμικού του Ελληνικού Δημοσίου	http://apografi.gov.gr/
Υπουργείο εσωτερικών εκλογικοί κατάλογοι	https://www.ypes.gr/ekloges
Στρατολογία	https://www.stratologia.gr/
Κτηματολόγιο	http://www.ktimatologio.gr
ΕΡΓΟ	URL
Διαύγεια	https://diavgeia.gov.gr
Εθνικός Οργανισμός Παροχής Υπηρεσιών	https://www.eopyy.gov.gr
Εθνικό Ποινικό Μητρώο	http://www.ncris.gov.gr
Ενιαία Αρχή Πληρωμής	http://www.https://www.efka.gr/
Κεντρικό Ηλεκτρονικό Μητρώο Δημοσίων Συμβάσεων	http://www.promitheus.gov.gr/
ΕΚΔΔΑ	https://www.ekdd.gr/
Αριθμός Μητρώου κοινωνικής Ασφάλισης	https://www.amka.gr
Εργάνη	http://eservices.yeka.gr/
Οργανισμός Απασχόλησης Εργατικού Δυναμικού	http://www.oaed.gr/
Πληροφοριακό Σύστημα Κρατικών Ενισχύσεων	https://www.ependyseis.gr
Ενιαίος Φορέας Κοινωνικής Ασφάλειας	https://www.efka.gr/
Ηλεκτρονική Συνταγογράφηση	https://www.eprescription.gr

Ηλεκτρονικό Σύστημα του Ανώτατου Συμβουλίου Επιλογής	http://www.asep.gr/
Εθνικό Τυπογραφείο	http://www.et.gr/
Σύστημα Ηλεκτρονικής Διαχείρισης Εγγράφων –ψηφιακή υπογραφή	http://aped.gov.gr
Ηλεκτρονικό Σύστημα Υποβολής δηλώσεων	https://www.pothen.gr
Ψηφιακή Πύλη Πολιτικής και Ποινικής Δικαιοσύνης	https://www.solon.gov.gr
Σύστημα Διαχείρισης των Σχολικών Μονάδων	https://www.myschool.gr
Πανελλήνιο Σχολικό Δίκτυο	https://www.sch.gr
Διαδικτυακός τόπος πληροφόρησης για την εξέλιξη της πανδημίας	https://eody.gov.gr/neos-koronaios-covid-19/
Διαδικτυακός τόπος των ΚΕΠ	http://www.kep.gov.gr/portal/page/portal/kep

Πίνακας 1.3.: Εποπτεύον αρχή ηλεκτρονικών υπηρεσιών

1.9. Ψηφιακές Καινοτομίες στην Ελληνική Δημόσια Διοίκηση

1.9.1. Ηλεκτρονικό Πρωτόκολλο

Η τήρηση του ηλεκτρονικού πρωτοκόλλου είναι υποχρεωτική βάσει της εγκυκλίου ΔΙΑΔΠ/Α1/3753/19-2-2001 που εξέδωσε το Υπουργείο Εσωτερικών Δημόσιας Διοίκησης και Αποκέντρωσης. Τέθηκε ως στόχος η αντικατάσταση του χειρόγραφου συστήματος πρωτοκόλλου των εγγράφων που εισέρχονται στην υπηρεσία. Τα έγγραφα που εισέρχονται στην υπηρεσία με ηλεκτρονικό τρόπο πρωτοκολλούνται ηλεκτρονικά, ενώ τα έγγραφα που εισάγονται δια χειρός εισάγονται σε σαρωτές και στη συνέχεια πρωτοκολλούνται σε ηλεκτρονική μορφή.

1.9.1. Ηλεκτρονική Αρχαιοθήκη

Η ηλεκτρονική Αρχαιοθήκη αποτελεί συνέχεια της εφαρμογής του ηλεκτρονικού πρωτοκόλλου με πολλαπλά οφέλη που είναι τα εξής:

- Μείωση του κόστους διακίνησης εγγράφων
- Μείωση του χρόνου διακίνησης εγγράφων
- Ποιοτική αναβάθμιση των υπηρεσιών με στόχο τον ψηφιακό ανασχηματισμό

1.9.2. Ψηφιακή Υπογραφή

Με το ΠΔ 150/2001 (ΦΕΚ125Α/25-06-2001) «Προσαρμογή στην Οδηγία 99/93ΕΚ του Ευρωπαϊκού Κοινοβουλίου και του Συμβουλίου σχετικά με το κοινοτικό πλαίσιο για ηλεκτρονικές υπογραφές» ξεκίνησε η διακίνηση των ψηφιακών εγγράφων τόσο μεταξύ

των δημόσιων υπηρεσιών όσο και μεταξύ δημόσιων υπηρεσιών και πολιτών. Η ισχύς των εγγράφων αποδεικνύεται από την εφαρμογή της ψηφιακής υπογραφής και μόνο υπό αυτήν την περίπτωση με βάση το νόμο μπορούν πλέον να διακινηθούν. Η ηλεκτρονική υπογραφή υποκαθιστά την ιδιόχειρη και είναι νομικά δεσμευτική όσο και η φυσική, αρκεί να πληροί όλες τις νόμιμες προϋποθέσεις όπως περιγράφονται στο νομοθετικό πλαίσιο περί ψηφιακών υπογραφών. Τα οφέλη από τη χρήση της ψηφιακής υπογραφής είναι πολλαπλά:

- Αυξημένη αποτελεσματικότητα στη λειτουργία της δημόσιας διοίκησης.
- Μείωση του λειτουργικού κόστους.
- Μείωση του χρόνου διακίνησης των εγγράφων.
- Ευκολία χρήσης ανεξαρτήτου τόπου και χρόνου.
- Η χρήση της συμβάλλει στην ευρεία διάδοση της ηλεκτρονικής διακυβέρνησης (Τσακανίκας, Γιωτόπουλος, Κόρρα, & Παύλου, 2014).

1.9.3. Διαύγεια

Η Διαύγεια αποτελεί το σύστημα ανάρτησης όλων των διοικητικών πράξεων του Δημόσιου τομέα. Οι διοικητικές πράξεις ταυτοποιούνται με έναν μοναδικό αριθμό τον επονομαζόμενο Αριθμό Διαδικτυακής Ανάρτησης (ΑΔΑ). Ο διαχειριστής του φορέα είναι αρμόδιος ώστε να ορίζει τους δημοσίους υπαλλήλους οι οποίοι με πιστοποίηση στοιχείων μπορούν να αναρτούν πράξεις στη διαύγεια. Δικαίωμα χρήσης έχει και ένας απλός χρήστης προκειμένου να αποθηκεύσει τις αναζητήσεις του και να κάνει επισημάνσεις στις αναρτημένες αποφάσεις. Ο μοναδικός αριθμός ΑΔΑ καταργεί τη διαδικασία του «ακριβούς αντιγράφου» με οφέλη:

- Την ενίσχυση της διαφάνειας του δημοσίου.
- Την μείωση του λειτουργικού κόστους.
- Την ευκολία στην αναζήτηση πάσης φύσεως διοικητικών πράξεων μέσω διαδικτύου.

1.10. Οφέλη από τη χρήση της Ηλεκτρονικής διακυβέρνησης

Η ηλεκτρονική διακυβέρνηση αποτελεί ουσιαστικό παράγοντα μετασχηματισμού του δημόσιου τομέα. Επεμβαίνει δυναμικά και μετασχηματίζει την κουλτούρα των οργανισμών καθώς η δυναμική της ξεπερνά την απλή χρήση της ψηφιακής τεχνολογίας

και ενεργοποιεί τις διαδικασίες αποδοτικότητας και αποτελεσματικότητας των δημόσιων οργανισμών.

Ταυτόχρονα συντελεί στην ανάπτυξη και στην εδραίωση των αρχών της χρηστής διακυβέρνησης όπως τον εκδημοκρατισμό, τη διαφάνεια και τη λογοδοσία (Αποστολάκης, Ι. Λουκής, Ε., Χάλαρης, Ι., 2008). «Η εφαρμογή του e-government έχει δημιουργήσει πολλά οφέλη, καθώς έχει οδηγήσει σε πολλές βελτιώσεις στον τρόπο λειτουργίας της δημόσιας διοίκησης. Εκτός από τα κράτη έχουν ωφεληθεί τόσο οι πολίτες όσο οι επιχειρήσεις και η οικονομία» (Heeks, 2006). Σε επίπεδο οικονομικό, πολιτικό, κοινωνικό, οικονομικό τα οφέλη είναι πολλαπλά και αλληλένδετα.

Σε πολιτικό επίπεδο η εικόνα του κράτους παρουσιάζεται συνεκτική καθώς η επικοινωνία σε διακρατικό κεντρικό περιφερειακό και τοπικό επίπεδο είναι άμεση και επικοινωνιακή. Η εν λόγω επικοινωνία βελτιώνει τη συνεργασία και διευκολύνει την παροχή και τον σχεδιασμό αποτελεσματικών πολιτικών και στρατηγικών σε όλα τα επίπεδα. Η χρήση των ψηφιακών συστημάτων απέδειξε πως το κράτος σε περίοδο υγειονομικής κρίσης κατάφερε να ανταπεξέλθει και να συνεχίσει τη λειτουργία του. Επιπλέον με τη χρήση της ψηφιακής τεχνολογίας δύναται να επιμορφωθεί εξ αποστάσεως για θέματα τεχνολογικής φύσης το προσωπικό των δημόσιων υπηρεσιών γεγονός που θα αποδώσει προστιθέμενη αξία στις προσπάθειες ανασχηματισμού της δημόσιας διοίκησης (Σπυράκης & Σπυράκη, 2008).

Σε κοινωνικό επίπεδο η παροχή υπηρεσιών σε πολίτες και επιχειρήσεις ολοκληρώνεται μέσα από αποτελεσματικότερες συναλλαγές γεγονός που αυξάνει την εμπιστοσύνη στις κρατικές δομές.

Σε οικονομικό επίπεδο μειώνεται το κόστος λειτουργίας των δημόσιων δομών και των ιδιωτικών επιχειρήσεων καθώς μειώνεται ο όγκος των συναλλαγών με το δημόσιο τομέα.

Αναλυτικότερα ορισμένα από τα οφέλη εφαρμογής της ηλεκτρονικής διακυβέρνησης όπως προέκυψαν από τη συνολική αναδίφηση της βιβλιογραφίας είναι τα παρακάτω:

Οφέλη σε πολιτικό επίπεδο που αφορούν την άρτια λειτουργία των δημόσιων δομών:

- Ανάπτυξη επικοινωνιακών διαύλων τόσο στο εσωτερικό της χώρας όσο και στο εξωτερικό με τα υπόλοιπα κράτη του πλανήτη.
- Διάχυση του έργου του κράτους και εδραίωση στο παγκόσμιο στερέωμα.
- Επιτάχυνση της αναπτυξιακής πορείας του κράτους.

- Εκπαίδευση εξ' αποστάσεως του προσωπικού των δημόσιων υπηρεσιών (Aspridis, Sdrolias, Blanas, Kyriakou, & Grigoriou, 2014).
- Άμεση σύνδεση των υπουργείων μέσω της ανάρτησης των πράξεων στο διαδίκτυο.
- Ενίσχυση διακρατικών συνεργασιών.
- Προώθηση της δημοκρατίας και ελάττωση της διαφθοράς.
- Μείωση του κόστους λειτουργίας και των κρατικών δαπανών.

Οφέλη στο δημόσιο τομέα που είναι άμεσα συνυφασμένα με τα οφέλη στο πολιτικό επίπεδο:

- Αναβάθμιση του προσωπικού.
- Άμεση επικοινωνία μεταξύ των δημόσιων φορέων.
- Άμεση πρόσβαση σε πηγές για πλήρη ενημέρωση.
- Ανταλλαγή δεδομένων άμεσα γρήγορα και με ασφάλεια.
- Άμεση ενημέρωση με την γνωστοποίηση νομοθετικών πράξεων στο διαδίκτυο.
- Αυτοματοποίηση των διαδικασιών.
- Απλούστευση των διαδικασιών.
- Βελτίωση της αποτελεσματικότητας.
- Βελτίωση της αποδοτικότητας.

Οφέλη στο κοινωνικό επίπεδο που είναι συνυφασμένα με τα οφέλη στα παραπάνω επίπεδα:

- Άμεση εξυπηρέτηση των πολιτών.
- Καθολική πρόσβαση στις υπηρεσίες 24 ώρες το 24ωρο.
- Απλούστευση διαδικασιών και μείωση του χρόνου διεκπεραίωσης των υποθέσεων με τη χρήση προσυμπληρωμένων ηλεκτρονικών εντύπων.
- Εξάλειψη κοινωνικού αποκλεισμού.

1.11. Μειονεκτήματα και Δυσκολίες εφαρμογής της Ηλεκτρονικής Διακυβέρνησης

Η ανασκόπηση της βιβλιογραφίας κατέδειξε τους παράγοντες που δυσχεραίνουν την εφαρμογή της ηλεκτρονικής διακυβέρνησης. Η ηλεκτρονική διακυβέρνηση απαιτεί αλλαγές τόσο στην οργάνωση όσο στη δομή και στη φιλοσοφία της δημόσιας διοίκησης. Τα βασικά προβλήματα είναι:

- Οικονομικά καθώς το οικονομικό κόστος ανάπτυξης συντήρησης και απαιτούμενης στήριξης ξεπερνά τις δυνατότητες προϋπολογισμού των κρατών.

- Έλλειψη στρατηγικής θεώρησης της ηλεκτρονικής διακυβέρνησης.
- Ανεπαρκής συντονισμός μεταξύ των προσώπων και των οργάνωσεων που εμπλέκονται στον σχεδιασμό την υλοποίηση και την αξιοποίηση των έργων (Καρκατσούλης, 2018).
- Ατελής δικτύωση και αξιολόγηση των υφιστάμενων συστημάτων λόγω προβλημάτων διαλειτουργικότητας.
- Χαμηλές επιδόσεις σε δείκτες ψηφιακών δεξιοτήτων που αφορούν το ανθρώπινο κεφάλαιο (Papadopoulos, 2015).

Οι χαμηλές επιδόσεις σε δείκτες ψηφιακών δεξιοτήτων όπως αποδεικνύονται στα πλαίσια ευρωπαϊκών και όχι μόνο ερευνών είναι ένα πρόβλημα που αντιμετωπίζει η Ελλάδα στην πορεία της προς την προοπτική του ψηφιακού ανασχηματισμού όλων των Δημόσιων δομών. Στο επόμενο κεφάλαιο θα αντλήσουμε στοιχεία ερευνών σχετικά με τους ψηφιακούς δείκτες και θα αναλύσουμε το ρόλο των ψηφιακών δεξιοτήτων και την συμβολή τους προς την ψηφιακή ανασυγκρότηση του κράτους.

ΚΕΦΑΛΑΙΟ 2^ο

ΨΗΦΙΑΚΕΣ ΙΚΑΝΟΤΗΤΕΣ- ΔΕΞΙΟΤΗΤΕΣ

2.1. Ψηφιακές δεξιότητες

Η αποτελεσματική χρήση των ψηφιακών τεχνολογιών οδηγεί την πορεία προς την ανασυγκρότηση των δημόσιων δομών του κράτους και η πορεία εξαρτάται σημαντικά και από τις γνώσεις και τις δεξιότητες που κατέχει το δυναμικό των δημόσιων οργανισμών που καλείται να εφαρμόσει τις καινοτομίες σε όλα τα επίπεδα διοίκησης του κράτους.

Ένας μεγάλος αριθμός μελετών υποστηρίζει πως οι ηλεκτρονικές δεξιότητες (e-skills) μπορούν να έχουν βασικό ρόλο στη δημιουργία νέων προοπτικών και στη λειτουργία των οργανισμών (Gareis, Hósing, Birov, Bludova, Schultz, & Korte, 2014). Επιπλέον οι ηλεκτρονικές δεξιότητες φαίνεται να έχουν μεγάλη πιθανότητα να επηρεάσουν θετικά την ανταγωνιστικότητα και τη καινοτομία (Husing, et al., 2013).

Στη σημερινή εποχή μετά από μια περίοδο βαθιάς οικονομικής ύφεσης στην οποία έχουν περιέλθει τα κράτη της Ευρώπης οι ψηφιακές δεξιότητες εμφανίζονται ως βασικό στρατηγικό εργαλείο υποστήριξης της Ευρωπαϊκής οικονομίας προκειμένου να μπορέσει να προσανατολιστεί προς μια δυναμική έξυπνη και βιώσιμη ανάπτυξη.

Ο όρος δεξιότητα είναι ευρύτερος όρος από τον όρο ικανότητα παρά ταύτα εμφανίζονται αλληλένδετοι και αλληλοεξαρτώμενοι. Η ικανότητα αποτελεί μια απαίτηση τυποποιημένη προκειμένου το άτομο να φέρει εις πέρας μια προκαθορισμένη εργασία-έργο ή λειτουργία. Η ικανότητα βασίζεται σε ένα συνδυασμό γνώσεων, δεξιοτήτων και συμπεριφορών. Ο βαθμός αποτελεσματικότητας εφαρμογής των παραπάνω στην πράξη καθορίζει το επίπεδο της ικανότητας. Οι ικανότητες αναπτύσσονται με την εκπαίδευση και την εμπειρία και μπορεί να είναι τόσο γενικές όσο και ειδικές. Ως γενικές θεωρούνται οι ικανότητες της μάθησης, της επικοινωνίας, της συμπεριφοράς, της ικανότητας χρήσης ηλεκτρονικών υπολογιστών, της ηλεκτρονικής επικοινωνίας, της δημιουργικής έκφρασης, της αλλαγής, της προσαρμοστικότητας, της ηγεσίας (Husing, et al., 2013).

Ο όρος δεξιότητα τείνει να γίνει πιο συγκεκριμένος και οι δεξιότητες βασίζονται στην ανάπτυξη ικανοτήτων και αναπτύσσονται με τη μάθηση μέσω της συνολικής παρεχόμενης εκπαίδευσης και πρακτικής. Το γλωσσάριο της Cedefop (2008) αναφέρει πως η δεξιότητα είναι η ικανότητα εκτέλεσης καθηκόντων και επίλυσης προβλημάτων, ενώ η ικανότητα

είναι η εφαρμογή των μαθησιακών αποτελεσμάτων σε ένα καθορισμένο πλαίσιο όπως η εκπαίδευση, η εργασία, η προσωπική και επαγγελματική ανάπτυξη.

Η τεχνολογική πρόοδος που εξελίσσεται με ταχείς ρυθμούς έφερε στο προσκήνιο και όρους όπως «ψηφιακές ικανότητες», «ψηφιακές δεξιότητες», «ψηφιακό εγγραμματισμό», «ψηφιακή παιδεία», «ψηφιακή κοινωνία» και πρόσθεσε νέες διαστάσεις στην ορολογία.

Σύμφωνα με την Ferrari (2013) «ως ψηφιακή ικανότητα ορίζεται το σύνολο των γνώσεων των δεξιοτήτων και των στάσεων που χρειάζονται οι πολίτες σε μια εξελισσόμενη ψηφιακή κοινωνία». Η τεχνική γνώση από μόνη της δεν είναι αρκετή αντιθέτως θα πρέπει να συνοδεύεται από επιμέρους «ψηφιακές δεξιότητες» όπως η καλλιέργεια της κριτικής σκέψης και η συναισθηματική νοημοσύνη ώστε η χρήση της τεχνολογίας να μπορεί να ευθυγραμμιστεί με όλα εκείνα τα χαρακτηριστικά του ορισμού της επιθυμητής κοινωνικής κατάστασης στην προοπτική ενός συλλογικού οράματος που θα προσδοκά την ποιότητα του μέλλοντος.

Εξ ορισμού, οι «ηλεκτρονικές δεξιότητες» περιλαμβάνουν ένα μεγάλο εύρος δυνατοτήτων εντατικής χρήσης ΤΠΕ (γνώσεις, ικανότητες, δεξιότητες και αρμοδιότητες) οι οποίες με τη σειρά τους μπορεί να αξιοποιηθούν σε μια σειρά από οικονομικές και κοινωνικές πτυχές. Σύμφωνα με το αναθεωρημένο πλαίσιο ψηφιακών δεξιοτήτων ως «ψηφιακές» ορίζονται οι δεξιότητες οι οποίες περιλαμβάνουν ενέργειες για τη σωστή χρήση και διαχείριση σε εφαρμογές ΤΠΕ και χρησιμοποιούνται με τρόπο αποτελεσματικό για την αξιολόγηση, αποθήκευση, παρουσίαση και ανταλλαγή πληροφοριών και αφορούν την υπεύθυνη επικοινωνία και συμμετοχή σε συνεργατικά εικονικά δίκτυα (Bolbito, 2018).

Βασικά τα e-skills (δεξιότητες) μπορούν να ταξινομηθούν σε 3 κατηγορίες:

- Δεξιότητες των χρηστών ΤΠΕ: αφορούν ικανότητες που απαιτούνται για τη σωστή και κριτική χρήση των ΤΠΕ στην εργασία, τη ψυχαγωγία, τη μάθηση και την επικοινωνία.
- Δεξιότητες των επαγγελματιών των ΤΠΕ: αφορούν αυξημένες ικανότητες που απαιτούνται στην έρευνα, στην ανάπτυξη, στη σχεδίαση, στο στρατηγικό σχεδιασμό, στη διαχείριση, στη παραγωγή, στη διαβούλευση, στην ενσωμάτωση, στην εγκατάσταση, στη διαχείριση, στη συντήρηση, και γενικά στην παροχή και υποστήριξη των συστημάτων ΤΠΕ.

- Δεξιότητες e-business: αφορούν ένα ευρύ φάσμα ικανοτήτων δεξιοτήτων, χαρακτηριστικών και συμπεριφορών, που σχετίζονται με τη γνώση των δυνατοτήτων και των περιορισμών των λειτουργικών συστημάτων, με την αξιολόγηση των δυνατοτήτων, τη σημασία των λογισμικών και διαδικτυακών υπηρεσιών που ανακύπτουν την ικανότητα παραγωγής πρωτότυπων λύσεων, την κατανόηση των θεμελιωδών αρχών της εναρμόνισης των επιχειρήσεων και της τεχνολογίας πληροφοριών σε έναν οργανισμό (Τσακανίκας, Γιωτόπουλος, Κόρρα, & Παύλου, 2014).

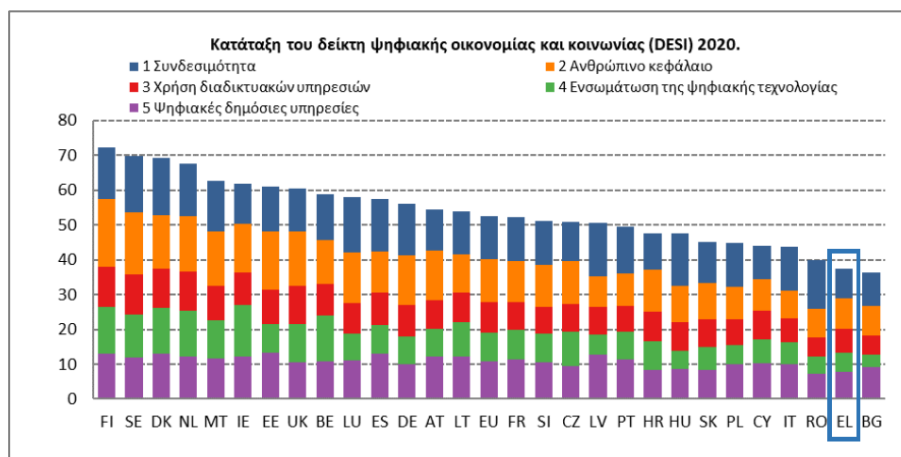
Στο Ευρωπαϊκό σχέδιο δράσης για την ψηφιακή εκπαίδευση 2021-2027 χαρακτηριστικά αναφέρεται πως: «οι βασικές ψηφιακές δεξιότητες θα πρέπει να καταστούν μέρος των βασικών μεταβιβάσιμων δεξιοτήτων που θα πρέπει να διαθέτουν όλοι ώστε να μπορούν να επιτύχουν προσωπική εξέλιξη, να συμμετέχουν στην κοινωνία ως ενεργοί πολίτες, να χρησιμοποιούν τις δημόσιες υπηρεσίες και να ασκούν βασικά δικαιώματα» (Council of Europe, 2020).

2.2. Οι δείκτες για την ψηφιακή ικανότητα στην Ελλάδα

Η Ευρωπαϊκή Επιτροπή παρακολουθεί την ψηφιακή ανταγωνιστικότητα των κρατών μελών μέσω των εκθέσεων για τον δείκτη ψηφιακής οικονομίας και κοινωνίας (DESI 2020)⁸ από το 2015. Ο δείκτης ψηφιακής οικονομίας και κοινωνίας DESI είναι ένας σύνθετος δείκτης που αξιολογεί την πρόοδο των χωρών της ΕΕ προς μια ψηφιακή οικονομία και κοινωνία και οι μετρήσεις αφορούν πάντα το προηγούμενο ημερολογιακό έτος. Οι εκθέσεις χώρας για τον δείκτη DESI συνδυάζουν ποσοτικά στοιχεία από τους επιμέρους δείκτες των πέντε διαστάσεων του δείκτη DESI με ειδικές ανά χώρα πληροφορίες πολιτικής και βέλτιστες πρακτικές. Οι διαστάσεις αυτές αφορούν:

1. Συνδεσιμότητα
2. Ανθρώπινο κεφάλαιο
3. Χρήση Διαδικτυακών Υπηρεσιών
4. Ενσωμάτωση Ψηφιακής Τεχνολογίας
5. Ψηφιακές Δημόσιες Υπηρεσίες

⁸Ευρωπαϊκή Επιτροπή DESI 2020 https://ec.europa.eu/greece/news/20200611_1_1_el

Πίνακας 2.1.: Κατάταξη του δείκτη ψηφιακής οικονομίας και κοινωνίας (DESI)2020

Σύμφωνα με τα στοιχεία που δημοσιεύτηκαν από την Ευρωπαϊκή Επιτροπή⁹ η Βουλγαρία είναι το μόνο κράτος της ένωσης που κατάφερε να ξεπεράσει στην κατάταξη η Ελλάδα. Η Ελλάδα κατατάσσεται 27η στο σύνολο των 28 κρατών μελών της ΕΕ στον δείκτη ψηφιακής οικονομίας και κοινωνίας για το ημερολογιακό έτος 2019. Οι επιδόσεις της χώρας εξακολουθούν να είναι χαμηλότερες του Ευρωπαϊκού μέσου όρου. Ο δείκτης αντικατοπτρίζει το σταθμισμένο μέσο όρο έξι κύριων δεικτών απόδοσης. Ο μέσος όρος αφορά το πόσο καλά εκτελεί ένα κράτος τον ψηφιακό μετασχηματισμό και κατατάσσει κάθε Ευρωπαϊκό κράτος σε μια συγκεκριμένη θέση ανάλογα με την πρόοδο που έχει σημειώσει στους δείκτες τη συγκεκριμένη χρονιά.

Όσον αφορά το ανθρώπινο κεφάλαιο δίνεται έμφαση στις ψηφιακές δεξιότητες που πρέπει να κατέχουν οι πολίτες ώστε να μπορούν να ανταποκριθούν στις απαιτήσεις της κοινωνίας της πληροφορίας. Η Ελλάδα στο συγκεκριμένο δείκτη κατατάσσεται στην 25^η θέση της Ευρωπαϊκής κατάταξης.

Ο δείκτης 2 που αφορά το ανθρώπινο κεφάλαιο υπολογίζεται ως ο μέσος όρος δυο βασικών υποδεικτών :

- α. Βασικές δεξιότητες- Χρήση
- β. Προχωρημένες δεξιότητες-Ανάπτυξη

Οι υποδείκτες λαμβάνουν υπόψη τους του επιμέρους υποδείκτες οι οποίοι βοηθούν σε μια πιο σαφή εικόνα και κατηγοριοποίηση όπως παρουσιάζονται στον παρακάτω πίνακα:

⁹Ευρωπαϊκή Επιτροπή DESI 2020 https://ec.europa.eu/greece/news/20200611_1_el

ΔΕΙΚΤΗΣ 2 ΑΝΘΡΩΠΙΝΟ ΚΕΦΑΛΑΙΟ

ΥΠΟΔΕΙΚΤΕΣ	ΕΛΛΑΔΑ DESI 2019	ΕΛΛΑΔΑ DESI 2020	Μ.Ο ΕΕ
α. ΒΑΣΙΚΕΣ ΔΕΞΙΟΤΗΤΕΣ ΧΡΗΣΗ			
2α1 Τουλάχιστον βασικές ψηφιακές δεξιότητες	46%	51%	58%
2α2 Ψηφιακές δεξιότητες πέραν των βασικών	22%	23%	33%
2α3 Τουλάχιστον βασικές δεξιότητες χρήσης λογισμικού	52%	56%	61%
β. ΠΡΟΧΩΡΗΜΕΝΕΣ ΔΕΞΙΟΤΗΤΕΣ-ΑΝΑΠΤΥΞΗ			
2β1 Ειδικοί ΤΠΕ	1,6%	1,8%	3,9%
2β2 Γυναίκες ειδικοί ΤΠΕ	0,4%	0,5%	1,4%
2β3 Πτυχιούχοι ΤΠΕ	3,2%	2,9%	3,6%

Πίνακας 2.2. Υποδείκτες του ανθρώπινου κεφαλαίου στην Ελλάδα

Κατά τη διάρκεια του τελευταίου έτους, η Ελλάδα βελτίωσε σχετικά τις επιδόσεις της όσον αφορά το ανθρώπινο κεφάλαιο. Παρατηρούμε λοιπόν από τα στοιχεία του πίνακα πως ο υποδείκτης (2α1)DESI 2020 που αφορά τις *βασικές ψηφιακές δεξιότητες* είναι αυξημένος κατά 5 ποσοστιαίες μονάδες σε σχέση με τον αντίστοιχο υποδείκτη DESI 2019. Ο υποδείκτης (2α3)DESI 2020 που αφορά τα άτομα με *τουλάχιστον βασικές δεξιότητες λογισμικού* αυξήθηκε κατά 4 ποσοστιαίες μονάδες από 52% σε 56%. Το ποσοστό των *ειδικών ΤΠΕ* υποδείκτης (2β1)DESI 2020 είχε πολύ μικρή αύξηση σε σχέση με τον αντίστοιχο υποδείκτη DESI 2019 και εξακολουθεί να παραμένει χαμηλά σε σύγκριση με τον μέσο όρο 3,9% της Ευρωπαϊκής ένωσης. Επίσης ο υποδείκτης (2β2)DESI 2020 που αφορά τις *γυναίκες ειδικούς σε ΤΠΕ* ανέρχεται στο 0,5% και εξακολουθεί να παραμένει πολύ χαμηλά σε σύγκριση με το μέσο όρο της ΕΕ.

Η Ελλάδα έθεσε την ανάπτυξη των ψηφιακών δεξιοτήτων ως πρωταρχικό στόχο στρατηγικής για τον ψηφιακό ανασχηματισμό έτσι ώστε οι πολίτες να μπορέσουν να διευκολυνθούν στις συναλλαγές τους με τις δημόσιες υπηρεσίες και οι δημόσιες υπηρεσίες να αναβαθμίσουν τη παροχή υπηρεσιών μέσω εκσυγχρονισμού των συστημάτων και εξειδίκευσης των γνώσεων του προσωπικού που τις απαρτίζουν.

2.3. Εθνικές δράσεις για την ενίσχυση των ψηφιακών δεξιοτήτων

Στα πλαίσια της Ευρωπαϊκής πολιτικής μία από τις 10 βασικές δράσεις της «Νέας ατζέντας δεξιοτήτων για την Ευρώπη» (A new Skills Agenda for Europe) αποτελεί η «Συμμαχία για τις Ψηφιακές Δεξιότητες και την Απασχόληση» (Digital Skills and Jobs Coalition)¹⁰. Στόχος της «συμμαχίας» είναι να παράσχει διευκολύνσεις σε πανευρωπαϊκό επίπεδο σε όλους τους φορείς που δραστηριοποιούνται στην ανάληψη δράσης για την αντιμετώπιση του χάσματος ψηφιακών δεξιοτήτων στην Ευρώπη. Η «Ελληνική Εθνική Συμμαχία για τις Ψηφιακές Δεξιότητες και την Απασχόληση» συστάθηκε τον Μάιο του 2018 και λειτουργεί υπό το συντονισμό του Υπουργείου Ψηφιακής Διακυβέρνησης. Οι δραστηριότητες της «συμμαχίας» θα οργανωθούν σε τέσσερις θεματικές ενότητες, που θα αποτελούν και αντίστοιχες ομάδες:

- Εκπαίδευση (μαθητές, σπουδαστές και εκπαιδευτικοί)
- Κατάρτιση (εργατικό δυναμικό)
- Επαγγελματίες ΤΠΕ
- Πολίτες.

Σκοπός η ανάπτυξη ενός σχεδίου δράσης με βασικούς άξονες την εκπαίδευση των άνεργων, upskilling και reskilling¹¹ του εργατικού δυναμικού, την απόκτηση και αναβάθμιση ψηφιακών δεξιοτήτων των μαθητών και εκπαιδευτικών, και την ενεργοποίηση νέων για επαγγελματική ενασχόληση σχετικά με τις ΤΠΕ. Επίσης ιδιαίτερη μέριμνα θα δοθεί σε προωθητικές ενέργειες σχετικά με την αναγκαιότητα απόκτησης ψηφιακών δεξιοτήτων που αφορούν σε όλες τις ηλικιακές ομάδες πολιτών και με την προώθηση της αξιοποίησης των διαθέσιμων εργαλείων για την αποτίμηση ψηφιακών δεξιοτήτων (όπως τα Dig Comp).¹²

2.4. Ευρωπαϊκή ταξινόμηση ψηφιακών δεξιοτήτων

Η Ευρωπαϊκή Ταξινόμηση Δεξιοτήτων, Ικανοτήτων, Προσόντων και Επαγγελμάτων – ESCO (European Skills, Competences, Qualification and Occupations), είναι το πολύγλωσσο ευρωπαϊκό σύστημα ταξινόμησης δεξιοτήτων, ικανοτήτων, προσόντων και

¹⁰<https://ec.europa.eu/social/main.jsp?catId=1223&langId=el&moreDocuments=yes>

¹¹Με τον όρο reskilling εννοούμε την επανακατάρτιση-απόκτηση νέων δεξιοτήτων του ατόμου για μία νέα απασχόληση, ενώ με τον όρο upskilling την αναβάθμιση και διεύρυνση των γνώσεων του στο υφιστάμενο αντικείμενο εργασίας του.

¹²Βίβλος Ψηφιακού Ανασχηματισμού 2020-2025 <http://www.opengov.gr/digitalandbrief/wp-content/uploads/downloads/2020/12/digitalstrategy.pdf>

επαγγελματών, το οποίο εντάσσεται στη στρατηγική Ευρώπη 2020. Το Dig Comp 2.1¹³ είναι ένα εργαλείο για την ανάπτυξη της ψηφιακής ικανότητας των πολιτών και αποτελεί μια κοινή αναφορά για την ψηφιακή ικανότητα στην Ευρώπη. Στόχος η παροχή βοήθειας προς τους πολίτες και τους οργανισμούς να εντοπίσουν κενά και να προβληματιστούν σχετικά με τον τρόπο αντιμετώπισής τους και να οργανώσουν σχέδια δράσης προκειμένου να επιτύχουν υψηλά επίπεδα κατάκτησης ψηφιακών δεξιοτήτων. Τέλος χρησιμεύει ως έμπνευση για τους φορείς της εκπαίδευσης για τη δημιουργία προγραμμάτων σπουδών (Punie, Bresko, & Ferrari, 2017).

1. Ψηφιακή επεξεργασία δεδομένων

Διερεύνηση, αναζήτηση και φιλτράρισμα δεδομένων, πληροφοριών και ψηφιακού περιεχομένου: πρόσβαση και πλοήγηση σε ψηφιακά περιβάλλοντα και αναζήτηση δεδομένων, πληροφοριών και περιεχομένου, καθώς και δημιουργία προσωπικών στρατηγικών αναζήτησης.

Αξιολόγηση δεδομένων, πληροφοριών και ψηφιακού περιεχομένου: ανάλυση, σύγκριση και κριτική αξιολόγηση της αξιοπιστίας των πηγών δεδομένων, των πληροφοριών και του ψηφιακού περιεχομένου. Ανάλυση, ερμηνεία και κριτική αξιολόγηση των δεδομένων, των πληροφοριών και του ψηφιακού περιεχομένου.

Διαχείριση δεδομένων, πληροφοριών και ψηφιακού περιεχομένου: Οργάνωση, αποθήκευση και ανάκτηση δεδομένων, πληροφοριών και περιεχομένου σε ψηφιακά περιβάλλοντα, καθώς και οργάνωση και επεξεργασία σε δομημένο περιβάλλον.

2. Ψηφιακή επικοινωνία και συνεργασία

Επικοινωνία μέσω ψηφιακών τεχνολογιών: αλληλεπίδραση μέσω διάφορων ψηφιακών τεχνολογιών και κατανόηση των κατάλληλων μέσων ψηφιακής επικοινωνίας.

Κοινοποίηση δεδομένων μέσω ψηφιακών τεχνολογιών: διαμοιρασμός δεδομένων, πληροφοριών και ψηφιακού περιεχομένου με τρίτους μέσω ψηφιακών τεχνολογιών.

Συμμετοχή στα κοινά μέσω ψηφιακών τεχνολογιών: χρήση ψηφιακών υπηρεσιών.

Συνεργασία μέσω ψηφιακών τεχνολογιών: χρήση ψηφιακών εργαλείων και τεχνολογιών για συνεργατικές διαδικασίες

Χρήση κανόνων του κώδικα δεοντολογικής συμπεριφοράς στο διαδίκτυο: εφαρμογή κανόνων συμπεριφοράς κατά τη χρήση ψηφιακών τεχνολογιών και κατά την αλληλεπίδραση σε ψηφιακά περιβάλλοντα. Προσαρμογή στρατηγικών επικοινωνίας ανάλογα με το κοινό με το οποίο υπάρχει αλληλεπίδραση και κατανόηση της πολιτιστικής ποικιλομορφίας σε ψηφιακά περιβάλλοντα.

¹³Dig Comp 2.1 https://ec.europa.eu/education/policies/european-policy-cooperation/development-skills_el

Διαχείριση ψηφιακής ταυτότητας: δημιουργία και διαχείριση ψηφιακής ταυτότητας και προστασία της προσωπικής φήμης.

3. Δημιουργία ψηφιακού περιεχομένου

Ανάπτυξη ψηφιακού περιεχομένου: δημιουργία και επεξεργασία ψηφιακού περιεχομένου σε διαφορετικές μορφές.

Προσαρμογή και ενσωμάτωση ψηφιακού περιεχομένου: τροποποίηση, βελτίωση και ενσωμάτωση πληροφοριών και σε ένα υφιστάμενο περιεχόμενο για τη δημιουργία νέου, πρωτότυπου και σχετικού περιεχομένου.

Πνευματική ιδιοκτησία και άδειες ψηφιακού περιεχομένου: κατανόηση του τρόπου εφαρμογής και της ισχύς των πνευματικών δικαιωμάτων και των αδειών χρήσης σε δεδομένα, πληροφορίες και ψηφιακό περιεχόμενο.

Προγραμματισμός: τεχνικές και αρχές ανάπτυξης λογισμικού, καθώς και γλώσσες προγραμματισμού.

4. Ασφάλεια

Προστασία συσκευών ΤΠΕ: προστασία συσκευών και ψηφιακού περιεχομένου και κατανόηση κινδύνων και απειλών σε ψηφιακά περιβάλλοντα.

Προστασία προσωπικών δεδομένων: προστασία προσωπικών δεδομένων και ιδιωτικότητας σε ψηφιακά περιβάλλοντα. Κατανόηση "πολιτικής απορρήτου" και ενημέρωση για τον τρόπο χρήσης προσωπικών δεδομένων.

Προστασία της υγείας και της ευεξίας κατά την εργασία με ψηφιακές τεχνολογίες: αποφυγή κινδύνων για την υγεία και απειλών για τη σωματική και ψυχική ευεξία, κατά τη χρήση των ψηφιακών τεχνολογιών.

Προστασία του περιβάλλοντος από τον αντίκτυπο των ψηφιακών τεχνολογιών: κατανόηση των περιβαλλοντικών επιπτώσεων των ψηφιακών τεχνολογιών & της χρήσης τους.

5. Επίλυση προβλημάτων

Επίλυση τεχνικών προβλημάτων: προσδιορισμός τεχνικών προβλημάτων κατά τη λειτουργία συσκευών και τη χρήση ψηφιακών περιβαλλόντων και επίλυσή τους.

Προσδιορισμός αναγκών και τεχνολογικών τρόπων αντιμετώπισης: αξιολόγηση των αναγκών και προσδιορισμός, αξιολόγηση, επιλογή και χρήση ψηφιακών εργαλείων για την ικανοποίησή τους. Ρύθμιση και προσαρμογή των ψηφιακών περιβαλλόντων στις

προσωπικές ανάγκες.

Χρήση ψηφιακών τεχνολογιών με δημιουργικό τρόπο: χρήση ψηφιακών εργαλείων και τεχνολογιών για τη δημιουργία γνώσης, καθώς και καινοτόμων διαδικασιών και προϊόντων. Κατανόηση και επίλυση εννοιολογικών προβλημάτων σε ψηφιακά περιβάλλοντα.

Πίνακας 2.3.: Dig Comp Edu, 2020

Στην Ελλάδα όσον αφορά το επίπεδο και τον τρόπο αξιολόγησης και πιστοποίησης ψηφιακών ικανοτήτων σε διαφορετικές ομάδες πληθυσμού σύμφωνα με τα συμφωνηθέντα πλαίσια της Ευρωπαϊκής Ένωσης δεν υπάρχει μεγάλη ανάπτυξη (Dig Comp Edu, 2020). Κρίνεται λοιπόν επιτακτική η ανάγκη χρήσης στην Ελλάδα ενός εύχρηστου εργαλείου που να ικανοποιεί τις αρχές ενός κοινού πλαισίου αναφοράς και να μπορεί να χρησιμοποιηθεί ως εργαλείο αξιολόγησης και αυτοαξιολόγησης ή ως εργαλείο πιστοποίησης δεξιοτήτων σε διαφορετικές ομάδες πληθυσμού με διαφορετικές ανάγκες χρήσης ανάλογα και με το εργασιακό περιβάλλον τους.

2.5. Ο ρόλος του Ανθρώπινου δυναμικού

Ο 21^{ος} αιώνας θα μπορούσε να χαρακτηριστεί ως ο αιώνας της ψηφιακής επανάστασης. Μιας επανάστασης αναίμακτης όπου οι επικοινωνίες και η πληροφόρηση μέσω του διαδικτύου έφεραν σημαντικές επιπτώσεις στη λειτουργία της κοινωνίας. Οι επιπτώσεις μπορούν κάλλιστα να συγκριθούν με τις επιπτώσεις που επέφερε η Βιομηχανική Επανάσταση στο παγκόσμιο γίγνεσθαι (Giddens, 2002).

Στην ερευνητική βιβλιογραφία το ανθρώπινο δυναμικό καταγράφεται ως η σημαντικότερη μορφή άυλου κεφαλαίου (Γιαννουκλιδη, 2015). Ο ανθρώπινος παράγοντας αποτελεί τον πολλαπλασιαστή της παραγωγικότητας εξαιτίας ανθρώπινων δυνατοτήτων όπως η δημιουργικότητα, η εξεύρεση λύσεων και η παραγωγή καινοτόμων ιδεών. Παρότι η τεχνολογία συμβάλλει στη πρόοδο και στην εξέλιξη το ανθρώπινο κεφάλαιο θα αποτελεί πάντα την κινητήριου δύναμη προς την πρόοδο και την εξέλιξη.

Η εξέλιξη επέφερε αλλαγή των όρων της οικονομίας, της αγοράς, της εργασίας και δημιούργησε απαιτήσεις επανακατάρτισης των δεξιοτήτων του ανθρώπινου δυναμικού (Rainie & Anderson, 2017). Ικανότητες και επιμέρους δεξιότητες διαχείρισης της νέας γνώσης η οποία περιλαμβάνει την επιλογή, την απόκτηση, την ενσωμάτωση, την ανάλυση

και την ανταλλαγή πληροφοριών σε κοινωνικά δικτυωμένα περιβάλλοντα κρίνονται πλέον επιβεβλημένες (Rainie & Anderson, 2017).

Ευρέως αναγνωρισμένο σε διάφορες διεθνείς εκθέσεις, έρευνες και αναφορές ότι η επιτυχημένη εφαρμογή των ΤΠΕ εξαρτάται κυρίως από την διαθεσιμότητα του δυναμικού να κατέχει τις σχετικές γνώσεις και δεξιότητες ΤΠΕ (IOBE, 2014). Τα άτομα με ισχυρές ψηφιακές δεξιότητες αναμένεται να παίξουν βασικό ρόλο στην ενίσχυση της καινοτομίας και της ανταγωνιστικότητας στην ευρωπαϊκή οικονομία.

Οι ψηφιακές δεξιότητες φαίνεται να είναι βασικές για το σύνολο των εργαζομένων και των ανέργων. Δεδομένης της ραγδαίας ανάπτυξης της ψηφιακής οικονομίας, τα άτομα με υψηλή γνώση της χρήσης των ΤΠΕ φαίνεται να παρουσιάζουν μεγαλύτερες προκλήσεις και ευκαιρίες. Αν και υπάρχει αυξανόμενη ζήτηση για άτομα με καλές γνώσεις στις ΤΠΕ, πολλές χώρες σε όλο τον κόσμο βρίσκονται αντιμέτωπες με ελλείψεις στο επίπεδο των ψηφιακών δεξιοτήτων, αλλά και με μικρό αριθμό επαρκώς καταρτισμένων επαγγελματιών ΤΠΕ για να αντιμετωπίσουν τις αυξανόμενες ανάγκες των οργανισμών.

Το γεγονός αυτό εμποδίζει την ανάπτυξη της περιφερειακής παραγωγικότητας, της ανταγωνιστικότητας και της καινοτομίας. Πολλοί νέοι άνθρωποι φαίνεται να διαθέτουν κάποια εμπειρία με ΤΠΕ και να γνωρίζουν τα πάντα σχετικά με τα παιχνίδια και τα μέσα κοινωνικής δικτύωσης, αλλά οι περισσότεροι από αυτούς δεν είναι ψηφιακά επαρκείς. Φαίνεται πως ακόμα και οι πιο νέοι άνθρωποι πρέπει να πειστούν για τη σημασία των ψηφιακών δεξιοτήτων (IOBE, 2014).

Προκειμένου, λοιπόν, να διασφαλιστεί το κατάλληλο επίπεδο ψηφιακών δεξιοτήτων στους οργανισμούς, ώστε να αξιοποιηθούν στο έπακρο οι καινοτόμες ψηφιακές τεχνολογίες, θα πρέπει να δημιουργηθεί ένας πυρήνας παροχής εκπαίδευσης, επιμόρφωσης και πρακτικής άσκησης σε προηγμένες και μη ψηφιακές δεξιότητες για το σύνολο των πολιτών. Οι βασικές ψηφιακές δεξιότητες θα πρέπει να καταστούν μέρος των βασικών μεταβιβάσιμων δεξιοτήτων που θα πρέπει να διαθέτουν όλοι ώστε να μπορούν να επιτύχουν προσωπική εξέλιξη, να συμμετέχουν στην κοινωνία ως ενεργοί πολίτες να χρησιμοποιούν τις δημόσιες υπηρεσίες και να ασκούν βασικά δικαιώματα. Η ορθή κατανόηση του ψηφιακού κόσμου θα πρέπει να αποτελεί μέρος της τυπικής και μη τυπικής εκπαίδευσης που θα παρέχεται σε κάθε ίδρυμα εκπαίδευσης και κατάρτισης.

ΚΕΦΑΛΑΙΟ 3

ΕΚΠΑΙΔΕΥΣΗ ΔΗΜΟΣΙΩΝ ΥΠΑΛΛΗΛΩΝ

3.1. Δια Βίου Μάθηση και Εκπαίδευση Ενηλίκων

Για την αντιμετώπιση των προκλήσεων του 21ου αιώνα μεγάλοι διεθνείς οργανισμοί όπως η UNESCO, ο ΟΟΣΑ, η Ευρωπαϊκή ένωση κ.α. μέσα από συνεχείς διασκέψεις, συνέδρια, διακηρύξεις και προγράμματα δεν έχουν σταματήσει εδώ και δύο δεκαετίες να διατυπώνουν με κατηγορηματικό τρόπο το κυρίαρχο αίτημα της Δια βίου Εκπαίδευσης.

Σ' ένα από τα ουσιαστικότερα κείμενα της Διεθνούς επιτροπής (Unesco, 2002) για την εκπαίδευση του 21^{ου} αιώνα διατυπώθηκαν οι σημαντικότερες υποδείξεις για το θέμα της Δια βίου εκπαίδευσης:

- Η παραδοσιακή διάκριση μεταξύ αρχικής και διαρκής εκπαίδευσης πρέπει να αναθεωρηθεί.
- Κατάλληλος χρόνος για μάθηση είναι ολόκληρη η ζωή του ανθρώπου. Η εκπαίδευση διαρκεί όσο και η ζωή και διευρύνεται περιλαμβάνοντας όλες τις διαστάσεις της κοινωνίας. Η θεωρία της Δια Βίου Εκπαίδευσης στηρίζεται στην προσέγγιση από «το λίκνον εις τον τάφο» σε μια αδιάκοπη προσπάθεια του ατόμου να αποκτήσει γνώσεις και εμπειρίες όσο διαρκή ο βίος του.
- Η διαρκής εκπαίδευση αποτελεί την απάντηση στις ανάγκες των σύγχρονων μεταβαλλόμενων κοινωνιών και παρέχει στους ανθρώπους την ευκαιρία εκσυγχρονισμού των γνώσεων, αλλαγή των στάσεων και βελτίωση των δεξιοτήτων προκειμένου να ανταπεξέλθουν στις προσωπικές, κοινωνικές και επαγγελματικές ανάγκες όπως προκύπτουν μέσα στους κόλπους των σύγχρονων κοινωνιών.

3.2. Έννοια και χαρακτηριστικά της Εκπαίδευσης ενηλίκων

Ένας από τους πιο δημοφιλείς μελετητές της ο Jarvis (2011) οριοθέτησε την εκπαίδευση ενηλίκων παρομοιάζοντάς την «σαν μια ανθρωπιστική πράξη», η οποία μας βοηθά να εξελιχθούμε μέσα από τη διαδικασία της μάθησης ενώ ο Rogers(1999) την προσδιόρισε ως τη μαθησιακή δραστηριότητα που υλοποιείται από έναν οργανισμό με στόχο να ενισχύσει την ελευθερία, την καινοτομία, την κριτική σκέψη τη διερεύνηση των επιλογών των ατόμων που συμμετέχουν σ αυτή. Παρατηρούμε πως στις αναφορές επισημαίνεται η κοινωνική διάσταση της εκπαίδευσης ως λογική και αυτονόητη συνέπεια των πανανθρώπινων αξιών που αντιπροσωπεύει (Χαρδαλιά, 2020).

Ο Κόκκος, (2008) προσδιόρισε τα χαρακτηριστικά της εκπαίδευσης ενηλίκων, κατηγοριοποιώντας ως εξής:

- Οι ενήλικοι συμμετέχουν στην εκπαίδευση έχοντας συγκεκριμένους στόχους. Οι στόχοι που θέτουν οι ενήλικοι είναι διαφορετικοί από των ανηλίκων .Είναι πιο σαφείς και πιο συγκεκριμένοι. Η συμμετοχή των ενηλίκων έχει να κάνει με την εκπλήρωση στόχων επαγγελματικής φύσης, στόχοι ολοκλήρωσης κοινωνικών ρόλων, στόχοι ανάπτυξης της προσωπικότητάς τους, στόχοι απόκτησης κύρους.
- Συμμετέχουν στη διαδικασία έχοντας ήδη διαμορφώσει το δικό τους τρόπο σκέψης. Κατέχουν γνώσεις, εμπειρίες οι οποίες αποτελούν την αφετηρία προκειμένου να αποκτήσουν νέα γνώση.
- Συμμετέχουν γνωρίζοντας τον τρόπο που θέλουν να αποκτήσουν τη νέα γνώση μιας και έχουν συμμετάσχει στην εκπαιδευτική διαδικασία ως ανήλικοι μαθητές.
- Συμμετέχουν ενεργητικά αναζητώντας το διάλογο και την επικοινωνία και αμφισβητώντας το μονόλογο.
- Η συμμετοχή τους μπορεί να παρεμποδίζεται από κοινωνικές υποχρεώσεις και καθήκοντα.

Η εκπαίδευση των ενηλίκων λαμβάνει ουσιαστικό χαρακτήρα από τη στιγμή που δίνει το δικαίωμα της επιλογής αφενός του κατάλληλου χρόνου που λάβει χώρα και αφετέρου το δικαίωμα επιλογής της γνώσης που θα επιλέξει να λάβει όντας ενήλικος ο οποίος λαμβάνει εκείνος τις αποφάσεις για την εξέλιξη του.

3.2.1. Οφέλη από τη συμμετοχή σε προγράμματα Δια Βίου Μάθησης

Πολλαπλά τα οφέλη από τη συμμετοχή σε προγράμματα Δια Βίου Μάθησης. Η αναδίφηση της βιβλιογραφίας μας κατέδειξε τα εξής:

Ατομικά οφέλη

- Αύξηση και προσαρμογή γνώσεων στα νέα δεδομένα όπως διαμορφώνονται από τις κοινωνικές συνθήκες.
- Προσωπική ανάπτυξη-ολοκλήρωση.
- Πολιτιστική καλλιέργεια.
- Ενίσχυση της αυτοπεποίθησης της αυτονομίας της υπευθυνότητας.
- Βελτίωση της επαγγελματικής απόδοσης (Jarvis, P, 2003)

Κοινωνικά οφέλη

- Ενίσχυση της κοινωνικής συνοχής.
- Μείωση κοινωνικών ανισοτήτων.
- Οικονομική ανάπτυξη.
- Πολιτιστική πρόοδος (Βεργίδης, 2014).

3.3. Οι δείκτες στη Δια Βίου Μάθηση στην Ελλάδα

Έρευνα της Eurostat έδειξε πως η Ελλάδα έχει χαμηλές επιδόσεις συμμετοχής σε προγράμματα Δια Βίου Μάθησης. Πιο συγκεκριμένα σύμφωνα με τα στοιχεία μόνο το 3.9% των ατόμων ηλικίας από 25 έως 64 ετών πήραν μέρος σε τέτοια προγράμματα τέσσερις βδομάδες πριν από την έρευνα. Το ποσό αυτό είναι συγκριτικά πολύ χαμηλότερο από το μέσο όρο της Ευρωπαϊκής ένωσης που βρίσκεται στο 11.2% για το 2019 (Eurostar, 2019).

3.4. Η Επιμόρφωση ως πτυχή της Δια Βίου Μάθησης

Η επιμόρφωση αποτελεί μια μορφή επαγγελματικής ανάπτυξης στα πλαίσια της Δια Βίου Μάθησης και εκπαίδευσης. Σύμφωνα με τον Μαυρογιώργο (1999) η έννοια της επιμόρφωσης αναφέρεται στη σχεδιασμένη διαδικασία εφαρμογής ειδικών προγραμμάτων με σκοπό τη βελτίωση, την ανάπτυξη και την αναβάθμιση των γνώσεων και των δεξιοτήτων και αποτελεί θεσμό στρατηγικής σημασίας για την εξέλιξη του ατόμου σε πολλαπλά επίπεδα.

Η αναβάθμιση του επιπέδου των ικανοτήτων των εργαζομένων αποτελεί τον κυρίαρχο στόχο των προγραμμάτων. Η κατάκτηση του στόχου επιφέρει την αναβάθμιση των υπηρεσιών και κατά συνέπεια την ανάπτυξη των οργανισμών. Οι Παπαλεξανδρή και Μπουραντάς (2002) αναφέρουν ότι η συστηματική εκπαίδευση του προσωπικού αποτελεί την πιο αποτελεσματική και κερδοφόρα επένδυση ενός οργανισμού.

Προϋποθέτει την ύπαρξη βασικής γνώσης σε ένα αντικείμενο, και στοχεύει στη συμπλήρωση των αδυναμιών της όποιας εκπαίδευσης ακολούθησαν προγενέστερα οι συμμετέχοντες και έχει ως συνέπεια τη βελτίωση και τον πολλαπλασιασμό των δεξιοτήτων (Παπαλεξανδρή & Μπουραντάς, 2002). Επικεντρώνεται σε συγκεκριμένα θέματα τα οποία είναι απαραίτητα για την εκτέλεση των καθηκόντων των εργαζομένων.

Η μάθηση είναι γρήγορη και εστιασμένη και οι επιμορφούμενοι δύνανται να την εφαρμόσουν άμεσα στο εργασιακό τους περιβάλλον διότι οι δεξιότητες που αποκτούν δεν είναι γενικές αλλά εστιάζουν στο πολύ συγκεκριμένο αντικείμενο της θέσης τους

(Χρηστάκη, 2019). Η γρήγορη απόκτηση γνώσεων σε συνδυασμό με την άμεση εφαρμογή των γνώσεων είναι πολύ σημαντικός λόγος ώστε να επιλέγετε από εκπαιδευμένους και οργανισμούς ως ενδεδειγμένη διαδικασία αναβάθμισης γνώσεων και δεξιοτήτων.

Στο πρακτικό σκέλος, η επιμόρφωση ως εκπαιδευτική διαδικασία διαρθρώνεται σε τέσσερα στάδια:

1. Διάγνωση των εκπαιδευτικών αναγκών: αποτελεί ίσως το πιο σημαντικό στάδιο προκειμένου να καταγραφεί το επίπεδο των υφιστάμενων γνώσεων του επιμορφωμένου.

2. Εκπαιδευτικός προγραμματισμός: καθορίζονται οι στόχοι, το περιεχόμενο και η μεθοδολογία της επιμόρφωσης.

3. Επιλογή εκπαιδευτικών δραστηριοτήτων και υλοποίηση: επιλογή του τρόπου με τον οποίο θα πραγματοποιηθεί η επιμόρφωση.

4. Αξιολόγηση της εκπαίδευσης: συλλέγονται στοιχεία και πληροφορίες που αφορούν το πρόγραμμα προκειμένου ο φορέας να αποκτήσει σαφή εικόνα για την επίτευξη των στόχων που είχαν τεθεί αλλά και για όσα διαδραματίστηκαν στο στάδιο της υλοποίησης (Ραμματά, 2017).

Το επίπεδο κατάρτισης και εκπαίδευσης των δημοσίων υπαλλήλων αποτελεί σημαντικό σημείο τριβής. Συχνά παρατηρείτε το φαινόμενο πολλές υπηρεσίες να απαρτίζονται από ανθρώπινο δυναμικό με ελλειπείς γνώσεις και δεξιότητες ή και το αντίθετο, υπηρεσίες που απαρτίζονται από ανθρώπινο δυναμικό με εξαιρετικά υψηλό επίπεδο εκπαίδευσης και επιμόρφωσης. Οι λόγοι για τους οποίους υπάρχουν διαφορές στα επίπεδα δεξιοτήτων αφορούν τη συνολική δομή των δημοσίων οργανισμών και είναι λίγο πολύ γνωστοί καθώς ταλανίζουν την ελληνική δημόσια διοίκηση εδώ και πολλά συναπτά έτη (Καρκατσούλης, 2018).

Ας μη ξεχνάμε πως για πολλά χρόνια οι προσλήψεις στο δημόσιο τομέα γίνονταν με μοναδικό κριτήριο την κομματοκρατία και χωρίς να λαμβάνονται υπόψη τα προσόντα και οι δεξιότητες των υποψηφίων για τις θέσεις που προκηρύσσονταν ή ακόμα χειρότερα για τις θέσεις που «προκηρύσσονταν» φωτογραφικά (Καρκατσούλης, 2018). Το ζητούμενο είναι να απομακρυνθούμε από πρακτικές που μας συνδέουν με το παρελθόν έτσι ώστε να αναβαθμιστούν οι δημόσιες υπηρεσίες, να αυξηθεί η αποτελεσματικότητα και να εξαλειφθούν οι δύσκαμπτες γραφειοκρατικές δομές.

3.4.1. Κίνητρα παρακολούθησης επιμορφωτικών προγραμμάτων

Έρευνες αποδεικνύουν ότι οι ενήλικες επιλέγουν την παρακολούθηση επιμορφωτικών προγραμμάτων σε περιπτώσεις που έχουν την πεποίθηση ότι θα μπορούσαν να ωφεληθούν μέσω της μάθησης και της απόκτησης νέων δεξιοτήτων ικανοτήτων και γνώσεων, με απώτερο στόχο την προσαρμογή τους στις μεταβαλλόμενες συνθήκες (Τσιμπουκλή, 2008).

Πιο συγκεκριμένα μέσω της συμμετοχής τους στοχεύουν:

- Στην αναβάθμιση του κοινωνικού και επαγγελματικού τους ρόλου.
- Στην προσωπική ανάπτυξη.
- Στην ανταπόκριση και την ικανοποίηση των προσδοκιών άλλων και την ικανοποίηση αναγκών δημόσιου συμφέροντος.
- Στην εξεύρεση νέων διεξόδων στα ποικίλα προβλήματα της καθημερινότητας.

Τα κίνητρα που τους ωθούν να επιδιώκουν περαιτέρω γνώσεις θα μπορούσαν να ομαδοποιηθούν στις ακόλουθες κατηγορίες :

- Επαγγελματική εξέλιξη.
- Ενδιαφέρον για μάθηση σε ένα αντικείμενο.
- Εκπαιδευτική προετοιμασία.
- Βελτίωση επικοινωνιακής ικανότητας.
- Χρηματικές απολαβές.
- Επιδίωξη κοινωνικών ερεθισμάτων (Κάραλης, 2013).

3.4.2. Βασικά χαρακτηριστικά επιμορφωτικών προγραμμάτων

Ο προγραμματισμός για τον ψηφιακό ανασχηματισμό πρέπει να περιλαμβάνει αφενός το σχεδιασμό δράσεων καλλιέργειας ψηφιακών δεξιοτήτων και αφετέρου την αλλαγή νοοτροπίας και στάσεων. Η αλλαγή νοοτροπίας συμπεριλαμβανομένων στάσεων πεποιθήσεων και συμπεριφορών είναι μια από τις πιο δύσκολες προκλήσεις στην εφαρμογή της ψηφιακής κυβερνητικής στρατηγικής και η επιμόρφωση θα αποτελέσει σημαντικό παράγοντα αλλαγής στάσεων και πεποιθήσεων. Υπό αυτή την έννοια πρέπει να νοείται ως μια διαδικασία, συστηματικά οργανωμένη η οποία θα πρέπει κατά τη διαδικασία σχεδιασμού να λαμβάνονται υπόψη τα εξής:

- Η διαδικασία θα πρέπει να έχει τρία βασικά χαρακτηριστικά: να είναι συνεχής, αδιάσπαστη και μακράς διάρκειας (Hargreaves, 1994). Έρευνες έχουν καταγράψει

ότι ο τύπος και η διάρκεια της επιμόρφωσης επιδρούν καταλυτικά στην τροποποίηση των αντιλήψεων (Preston, Cox, & Cox, 2000). Σύμφωνα με τους Smith & Gillespie, (2007) οι επιμορφώσεις μικρής διάρκειας εστιάζουν στον εμπλουτισμό τεχνολογικών γνώσεων και απουσιάζει η δυνατότητα πρακτικής εξάσκησης λόγω της μικρής διάρκειάς τους. Το μοντέλο αυτό όμως, έχει δεχθεί οξεία κριτική από πλήθος ερευνητών καθώς θεωρείται πως προσφέρει επιφανειακή ενασχόληση (Rhodes & Cox, 1990). Αντίθετα τα προγράμματα μακράς διάρκειας που εστιάζουν σε μια ολοκληρωμένη επιμόρφωση και όχι απλά στον εμπλουτισμό τεχνολογικών γνώσεων αλλά έχουν προοπτικές αποτελούν σημαντικά εργαλεία καθοριστικής σημασίας, για την επαγγελματική επάρκεια και αυτονομία των εργαζομένων (Giavrimis, Papastamatis, Valkanos, & Anastasiou, 2011).

- Οφείλουμε να λαμβάνουμε υπόψη αφενός τις διαφορές των ατόμων και αφετέρου τις διαφορές μεταξύ ομάδων «στο βαθμό ενεργητικότητας, στην ταχύτητα αντίληψης και αντίδρασης, στις γνωστικές λειτουργίες και τη γενική νοημοσύνη, στον τρόπο και το ρυθμό μάθησης, στην επαγγελματική επίδοση, στην ευσυγκινησία, στην ένταση και τη σταθερότητα της βούλησης, στα ενδιαφέροντα και τις προτιμήσεις, στην κοινωνικότητα, στην ιεράρχηση των αξιών και τα κίνητρα των πράξεων» καθώς παρουσιάζονται από νωρίς στη ζωή των ατόμων και με την πάροδο του χρόνου γίνονται ολοένα και μεγαλύτερες (Παρασκευόπουλος, 1994).
- Σημαντικό να προβλέπεται η δυνατότητα πρακτικής εξάσκησης των νεοαποκτηθέντων γνώσεων καθώς η πρακτική εξάσκηση αποτελεί ένα είδος αυτοαξιολόγησης.
- Τα επιμορφωτικά προγράμματα πρέπει να σχεδιάζονται με βάση τις απαιτήσεις και τα δεδομένα της συγκεκριμένης χρονικής στιγμής. Για παράδειγμα επιμορφωτικά προγράμματα που αφορούν τις ψηφιακές δεξιότητες θα πρέπει να αξιολογούνται, να αναπροσαρμόζονται και να παρακολουθούν την προοδευτική εξέλιξη του τομέα της τεχνολογίας.
- Τα επιμορφωτικά προγράμματα πρέπει να σχεδιάζονται με βάση τις πραγματικές ανάγκες των δημοσίων υπαλλήλων και ο εργαζόμενος θα πρέπει να συμμετέχει ενεργά στις διαδικασίες διαμόρφωσής τους.
- Σχεδιασμός επιμορφωτικών προγραμμάτων τα οποία θα επιλέγονται με βάση το επίπεδο των δεξιοτήτων.

- Ο συστηματικός σχεδιασμός που χαρακτηρίζεται από συνέπεια και συνέχεια καθώς επίσης και η αξιολόγηση των επιμορφωτικών προγραμμάτων αποτελούν απαραίτητες προϋποθέσεις ουσιαστικής υποστήριξης της επαγγελματικής ανάπτυξης του εκπαιδευτικού δυναμικού (Χατζηπαναγιώτου, 2001).

3.4.3. Μέθοδοι υλοποίησης προγραμμάτων επιμόρφωσης

Οι μέθοδοι υλοποίησης των προγραμμάτων αφορούν την :

- Ηλεκτρονική εξ αποστάσεως μάθηση με τη χρήση των ΤΠΕ.
- Τυπική μάθηση δια ζώσης μέσα σε τυπικές αίθουσες.
- Μικτή μάθηση όπου συνδυάζεται η ηλεκτρονική μάθηση σε συνδυασμό με τη δια ζώσης διδασκαλία.

Με τον κατάλληλο σχεδιασμό όλες οι μέθοδοι υλοποίησης μπορούν να επιφέρουν τα προσδοκώμενα αποτελέσματα. Στην ηλεκτρονική εξ αποστάσεως μάθηση η βασική ιδέα στηρίζεται στην ανάπτυξη εργαλείων ΤΠΕ για την παροχή περιεχομένου, διαλέξεων, ασκήσεων, τεστ αξιολόγησης γνώσεων. Έρευνες έχουν δείξει πως είναι εξίσου αποτελεσματική με την κατά πρόσωπο επιμόρφωση (Βρασίδης, 2005).

Στις μέρες μας πλέον χιλιάδες επαγγελματίες επιμορφώνονται επιτυχώς εξ' αποστάσεως μέσω ηλεκτρονικής πλατφόρμας ανεξάρτητου τόπου με τη δυνατότητα κατανομής του χρόνου ανάλογα με τις ατομικές τους ανάγκες. Τα οφέλη περιλαμβάνουν ευελιξία, πρόσβαση στις μαθησιακές διαδικασίες από το σπίτι, αυτονομία στο ρυθμό της μάθησης κλπ (Basak, Wotto, & Belanger, 2018).

Στην τυπική μάθηση με μεθόδους ενεργητικής δια ζώσης διδασκαλίας η αλληλεπίδραση μεταξύ εκπαιδευτή και εκπαιδευμένου (Vlachopoulos & Makri, 2017).

Η Μικτή μέθοδος όπου συνδυάζεται η ηλεκτρονική μάθηση με τη δια ζώσης διδασκαλία αποτελεί μια ελκυστική μέθοδο καθώς συνδυάζει τα οφέλη της εξ αποστάσεως και τα πλεονεκτήματα της φυσικής παρουσίας (Basak, Wotto, & Belanger, 2018). Η επιλογή του τρόπου μάθησης είναι μια απόφαση που την παίρνει ο επιμορφούμενος ανάλογα με τις ανάγκες και τις κοινωνικές υποχρεώσεις του.

3.5. Εκπαίδευση Δημοσίων Υπαλλήλων

Σύμφωνα με το άρθρο 47 του Νόμου 3528/2007 Κύρωση του Κώδικα Κατάστασης Δημοσίων Πολιτικών Διοικητικών Υπαλλήλων και Υπαλλήλων Ν.Π.Δ.Δ, «η υπηρεσιακή

εκπαίδευση είναι δικαίωμα του υπαλλήλου. Η εκπαίδευση γίνεται με τη συμμετοχή του υπαλλήλου σε προγράμματα εισαγωγικής εκπαίδευσης, επιμόρφωσης, μετεκπαίδευσης και προγράμματα ή κύκλους μεταπτυχιακής εκπαίδευσης.

Επίσης «η υπηρεσία είναι υποχρεωμένη να μεριμνά για την επιμόρφωση των υπαλλήλων της σε όλη τη διάρκεια της σταδιοδρομίας τους ανεξάρτητα από την κατηγορία, τον κλάδο, την ειδικότητα και το βαθμό τους. επιμόρφωση μπορεί να είναι γενική ή να έχει τη μορφή της εξειδίκευσης σε αντικείμενα της υπηρεσίας του υπαλλήλου. Η συμμετοχή του υπαλλήλου σε προγράμματα επιμόρφωσης μπορεί να ορίζεται και ως υποχρεωτική. Τα προγράμματα εκτελούνται στην Ελλάδα ιδίως στο πλαίσιο του Εθνικού Κέντρου Δημόσιας Διοίκησης και Αυτοδιοίκησης ή στο εξωτερικό, σύμφωνα με τις διατάξεις που ισχύουν κάθε φορά»¹⁴

Σύμφωνα με το ισχύον νομικό πλαίσιο, η εκπαίδευση των δημοσίων υπαλλήλων αποτελεί θεμελιώδη παράγοντα για τη δημιουργία υποδομής ικανού και άριστα εξοπλισμένου και καταρτισμένου στελεχιακού προσωπικού, στοχεύει στην παροχή της απαραίτητης τεχνογνωσίας για την αποτελεσματική και αποδοτική άσκηση των καθηκόντων του. Αρχίζει από τη στιγμή της εισόδου των υπαλλήλων στο δημόσιο τομέα (πρόσληψη) και συνεχίζεται καθ' όλη τη διάρκεια της θητείας του σε αυτό. Μάλιστα, διακρίνονται επτά (7) βασικά είδη εκπαίδευσης των υπαλλήλων του δημοσίου τομέα ως εξής:

- Προεισαγωγική εκπαίδευση
- Εισαγωγική εκπαίδευση
- Επιμόρφωση
- Εξειδίκευση
- Προαγωγική εκπαίδευση
- Μετεκπαίδευση
- Μεταπτυχιακή εκπαίδευση

Παρακάτω τα βασικά είδη εκπαίδευσης παρουσιάζονται συγκεντρωτικά σε πίνακα:

¹⁴ Άρθρο 47 του (Ν.3528/2007)

ΕΙΣΑΓΩΓΙΚΗ ΕΚΠΑΙΔΕΥΣΗ

Η εισαγωγική εκπαίδευση είναι υποχρεωτική, τόσο για την υπηρεσία όσο και για τον υπάλληλο. Γίνεται κατά την πρώτη διετία από το διορισμό του υπαλλήλου και έχει ως σκοπό την εξοικείωση του υπαλλήλου με τα αντικείμενα της υπηρεσίας του και τα καθήκοντα του ως δημοσίου υπαλλήλου γενικότερα. Οι αρμόδιες υπηρεσίες υποχρεούνται να φροντίζουν για την πρόβλεψη των αναγκαίων πιστώσεων στον οικείο προϋπολογισμό. Δεν γίνεται προαγωγή υπαλλήλου στον επόμενο του εισαγωγικού βαθμό εάν δεν έχει ολοκληρώσει επιτυχώς την εισαγωγική εκπαίδευση. Ευθύς ως ο υπάλληλος ολοκληρώσει την εισαγωγική εκπαίδευση, η προαγωγή διενεργείται αναδρομικώς με όλες τις συνέπειες.

ΕΠΙΜΟΡΦΩΣΗ

Η υπηρεσία είναι υποχρεωμένη να μεριμνά για την επιμόρφωση των υπαλλήλων της σε όλη τη διάρκεια της σταδιοδρομίας τους ανεξάρτητα από την κατηγορία, τον κλάδο, την ειδικότητα και το βαθμό τους. Η επιμόρφωση μπορεί να είναι γενική ή να έχει τη μορφή εξειδίκευσης σε αντικείμενα της υπηρεσίας του υπαλλήλου. Η συμμετοχή του υπαλλήλου σε προγράμματα επιμόρφωσης μπορεί να ορίζεται και ως υποχρεωτική.

ΜΕΤΕΚΠΑΙΔΕΥΣΗ

Η μετεκπαίδευση έχει ως σκοπό την απόκτηση από τον υπάλληλο των ειδικών γνώσεων που είναι απαραίτητες για την άσκηση των καθηκόντων του. Γίνεται σε φορείς δημόσιους ή ιδιωτικούς, στην Ελλάδα ή το εξωτερικό, ιδίως σε Πανεπιστήμια, Τ.Ε.Ι. και στο Ε.Κ.Δ.Δ.Α.. Η μετεκπαίδευση μπορεί να ορίζεται και ως υποχρεωτική.

ΜΕΤΑΠΤΥΧΙΑΚΗ ΕΚΠΑΙΔΕΥΣΗ

Η μεταπτυχιακή εκπαίδευση γίνεται με τη συμμετοχή του υπαλλήλου σε προγράμματα ή κύκλους μεταπτυχιακών σπουδών που εκτελούνται σε αναγνωρισμένα Πανεπιστήμια του εσωτερικού ή του εξωτερικού, είτε αυτοτελώς είτε σε σύμπραξη με Τ.Ε.Ι..

Πίνακας 3.1.: Εκπαίδευση επιμόρφωση δημοσίων υπαλλήλων της ελληνικής δημόσιας διοίκησης(στοιχεία από άρθρο 47 του Ν.3528/2007)

3.5.1. Φορέας επιμόρφωσης Δημοσίων Υπαλλήλων ΕΚΔΔΑ

Η Ψηφιακή Μεταρρύθμιση ως πολιτική ασκείται από το Υπουργείο Εσωτερικών και από το Υπουργείο Ψηφιακής Διακυβέρνησης. Ένας από τους πρωταρχικούς στόχους είναι η αναβάθμιση των γνώσεων και των δεξιοτήτων του ανθρώπινου δυναμικού της δημόσιας διοίκησης. Η επιμόρφωση των στελεχών της Δημόσιας Διοίκησης σχεδιάζεται και υλοποιείται από το Εθνικό Κέντρο Δημόσιας Διοίκησης και Αυτοδιοίκησης (ΕΚΔΔΑ). Αποτελεί τον εθνικό στρατηγικό φορέα ανάπτυξης του ανθρώπινου δυναμικού. Ιδρύθηκε

το 1983 πρόκειται για Νομικό Πρόσωπο Δημοσίου Δικαίου και υπάγεται στο Υπουργείο Εσωτερικών. Όραμα του οργανισμού είναι η συμβολή μιας αποτελεσματικής διοίκησης που διασφαλίζει υψηλή ποιότητα υπηρεσιών προς τους πολίτες, προς όφελος της ισόρροπης ανάπτυξης και της κοινωνικής συνοχής.

Το Εθνικό Κέντρο Δημόσιας Διοίκησης και Αυτοδιοίκησης αποτελεί:

- Τον εθνικό στρατηγικό φορέα ανάπτυξης του ανθρώπινου δυναμικού της δημόσιας διοίκησης και της τοπικής αυτοδιοίκησης.
- Τον εθνικό φορέα παροχής υπηρεσιών προς τους φορείς του δημοσίου και τους δημόσιους λειτουργούς και ως εκ τούτου έχει ισχυρή θέση στην υποστήριξη των αλλαγών, μέσω της ανάπτυξης της επαγγελματικής ικανότητας των δημόσιων υπαλλήλων.
- Τον εθνικό φορέα ανάληψης πρωτοβουλιών και σχεδίασης δράσεων που βοηθούν τη δημόσια διοίκηση έτσι ώστε να λειτουργεί στα πλαίσια της νομιμότητας προς όφελος του Έλληνα πολίτη.

Το όραμα του οργανισμού είναι η συμβολή του στην ανάπτυξη μιας αποτελεσματικής διοίκησης που θα εξασφαλίζει υψηλή ποιότητα παροχής υπηρεσιών προς τους πολίτες, προς όφελος της ισόρροπης ανάπτυξης και της κοινωνικής συνοχής.

Η αποστολή του οργανισμού είναι:

- η εκπαίδευση στελεχών της διοίκησης, επιτελικού και αναπτυξιακού χαρακτήρα,
- η αναβάθμιση του δυναμικού μέσα από τη διαρκή εκπαίδευση και την πιστοποιημένη επιμόρφωση,
- ο εκσυγχρονισμός του δημοσίου και των φορέων του, μέσω της έρευνας, της τεκμηρίωσης και της καινοτομίας.¹⁵

Για την ανάπτυξη του επιστημονικού- εκπαιδευτικού έργου του ΕΚΔΔΑ τέθηκαν στόχοι όπως:

- η συνεργασία με ερευνητικούς και επιστημονικούς φορείς της χώρας,
- η συνεργασία με φορείς εκπαίδευσης – επιμόρφωσης, τόσο εντός όσο και εκτός της Ελλάδας,
- η ολοκληρωμένη και συνεκτική πολιτική επιμόρφωσης με τους φορείς δημόσιας διοίκησης και αυτοδιοίκησης (Κοκκίνου, 2017).

¹⁵www.ekdd.gr

Με στόχο τη διερεύνηση των δυνατοτήτων της επιμόρφωσης αναπτύχθηκαν σχετικές δράσεις για:

- τη διαρκή ανάπτυξη και χρήση της ηλεκτρονικής μάθησης,
- την προώθηση της ανοικτής εκπαίδευσης-επιμόρφωσης,
- την ανοικτή διάθεση ηλεκτρονικών υπηρεσιών εκπαίδευσης επιμόρφωσης,
- την προώθηση των καινοτόμων εργαστηρίων διαβούλευσης και ανταλλαγής εμπειριών και τεχνογνωσίας (Κοκκίνου, 2017).

Η οργανωτική διάρθρωση του ΕΚΔΔΑ περιλαμβάνει τρεις εκπαιδευτικές μονάδες

- Εθνική Σχολή Δημόσιας Διοίκησης (ΕΣΔΔΑ)
- Ινστιτούτο Επιμόρφωσης(ΙΝΕΠ)
- Μονάδα Τεκμηρίωσης και Καινοτομιών(MOTEK)

Η επιμόρφωση των στελεχών σχεδιάζεται και υλοποιείται από το ΙΝΕΠ και την αποκεντρωμένη δομή του στη Θεσσαλονίκη (ΠΙΝΕΠΘ) μέσω πιστοποιημένων προγραμμάτων, τα οποία προκύπτουν από επιχειρησιακά σχέδια εκπαίδευσης που καταρτίζονται με τη συνεργασία επιστημονικών ομάδων. Το ΙΝΕΠ σχεδιάζει και υλοποιεί επιμορφωτικά προγράμματα που καλύπτουν ένα μεγάλο εύρος θεματικών και αντικειμένων. Τα προγράμματα αυτά είναι πιστοποιημένα και εντάσσονται στους ακόλουθους τομείς:

- Δημόσια Διοίκηση & Διακυβέρνηση
- Οικονομία & Δημοσιονομική Πολιτική
- Ανθρώπινα Δικαιώματα& Κοινωνική Πολιτική
- Βιώσιμη Ανάπτυξη
- Πληροφορική & Ψηφιακές Υπηρεσίες
- Πολιτιστική & Τουριστική Ανάπτυξη

3.5.2. Ευρωπαϊκό Ινστιτούτο Δημόσιας Διοίκησης –European Institute of Public Administration (EIPA)

Το Ευρωπαϊκό Ινστιτούτο μετρά συνολικά σαράντα χρόνια λειτουργίας. Η αποστολή του είναι η παροχή γνώσεων πολλών επιπέδων στους δημόσιους λειτουργούς με βασικό στόχο την βελτίωση των ικανοτήτων. Παρέχουν υποστήριξη στα κράτη μέλη μέσω ισχυρού δικτύου των κρατών μελών και διαφόρων οργανισμών Το δίκτυο αποτελείται από πλήθος εμπειρογνομόνων που παρέχουν διακρατικές προοπτικές για τις πολιτικές της ΕΕ και παρέχει ειδικά προηγμένα προγράμματα μάθησης δημόσιας διοίκησης.

Ειδικές σχεδιασμένες μαθησιακές δραστηριότητες που περιλαμβάνουν μελέτες περίπτωσης και παιχνίδια προσομοίωσης είναι κάποιες από τις διδακτικές πρακτικές που χρησιμοποιούν προκειμένου να προάγουν την αλληλεπίδραση των συμμετεχόντων και να βοηθήσουν στην εφαρμογή της αποκτηθείσας γνώσης σε πρακτικό επίπεδο. Το δίκτυο αναπτύσσει ισχυρούς δεσμούς με όλα τα κράτη τα οποία έχουν ισχυρούς δεσμούς και παρέχονται πληροφορίες σχετικά με τις τελευταίες πολιτικές της Ευρωπαϊκής ένωσης (EIPA, 2020).

3.6. Παραδείγματα επιμόρφωσης των δημοσίων υπαλλήλων σε άλλες χώρες

Σημαντικό να μοιραστούμε εμπειρίες και διδάγματα από άλλες χώρες οι οποίες έχουν επιταχύνει επιτυχώς το έργο τους και έχουν επιτύχει υψηλά ποσοστά σε παγκόσμιους δείκτες ψηφιακής ωριμότητας. Για Παράδειγμα η Κυβέρνηση της Σιγκαπούρης έχει δημιουργήσει ένα πρόγραμμα που το ονομάζει Smart Nation Fellowship¹⁶ με στόχο αρχικά την ενίσχυση των ψηφιακών δεξιοτήτων των ανώτερων και μεσαίων ιεραρχικά δημοσίων υπαλλήλων έτσι ώστε να μπορέσουν από τη θέση τους να διαχειριστούν τη διαδικασία του ψηφιακού ανασχηματισμού των δημοσίων οργανισμών (United Nation, 2020).

Η Κυβέρνηση της Αυστραλίας μέσω του Digital Transformation Agency προωθεί τη δημιουργία κοινοτήτων πρακτικής με πεποίθηση την οικοδόμηση ισχυρών ομάδων οι οποίες μπορούν να συμβάλλουν στην ανταλλαγή πληροφοριών στην ανάπτυξη της μάθησης μέσα στους κόλπους της κοινότητας. Σε συνεργασία με την Αυστραλιανή Δημόσια επιτροπή αναπτύσσουν ένα πρόγραμμα με τίτλο Building Digital Capability¹⁷ σε μια προσπάθεια να προσελκύσουν ψηφιακά ταλέντα που θα στελεχώσουν τις υπηρεσίες. Παρέχουν υποστήριξη στα διευθυντικά στελέχη προκειμένου να δημιουργηθούν ψηφιακές ομάδες εργαζομένων και πέρα από αυτό καταβάλλουν προσπάθειες ώστε να εμπνεύσουν τους ηγέτες των υπηρεσιών να ακολουθήσουν μια οραματιστική προσέγγιση στη δημιουργία ψηφιακών υπηρεσιών. Επιπλέον συμβάλλουν στη δημιουργία κοινοτήτων πρακτικής συγκεντρώνοντας άτομα που εργάζονται σε διαφορετικά κυβερνητικά πόστα για να μοιραστούν ιδέες, να δείξουν τη δουλειά τους, να λύσουν προβλήματα να αναστοχαστούν και να εξερευνήσουν νέες ιδέες και προοπτικές (United Nation, 2020).

¹⁶<https://www.tech.gov.sg/careers/smart-nation-fellowship-programme/>

¹⁷<https://digitalcapability.jisc.ac.uk/what-is-digital-capability/>

Στη Δανία η κυβέρνηση μέσω του προγράμματος Gov Tech¹⁸ στηρίζει και ενισχύει τις συνεργασίες μεταξύ δημόσιου τομέα και των τεχνολογικών εταιριών. Το πρόγραμμα καλεί ιδιωτικές εταιρείες τεχνολογίας να συνεργαστούν με το δημόσιο προκειμένου το δημόσιο να αποκομίσει καινοτόμες ιδέες τις οποίες θα καλλιεργήσει προκειμένου να προσφέρει προστιθέμενη αξία στις υπηρεσίες του¹⁹. Οι εταιρείες που συμμετέχουν στο πρόγραμμα λαμβάνουν οικονομική αποζημίωση.

¹⁸<https://govtechprogram.dk/>

¹⁹<https://govtechprogram.dk/#EN>

ΚΕΦΑΛΑΙΟ 4ο

ΜΕΘΟΔΟΛΟΓΙΑ ΤΗΣ ΕΡΕΥΝΑΣ

4.1. Σκοπός της έρευνας

Το ανθρώπινο στοιχείο αποτελεί τον καθοριστικό παράγοντα εξέλιξης της κοινωνίας. Ο δρόμος προς τον ψηφιακό ανασχηματισμό είναι μια πρόκληση και μάλιστα συνεχιζόμενη με δεδομένο πως η εξέλιξη της τεχνολογίας είναι ραγδαία και ασταμάτητη. Κατά συνέπεια είναι αδήριτη η ανάγκη του εκσυγχρονισμού των ικανοτήτων και δεξιοτήτων με γνώμονα τα πολλαπλά οφέλη που προσφέρει η τεχνολογία στους οργανισμούς.

Ο σκοπός της έρευνας είναι να διερευνήσει τις απόψεις των δημοσίων υπαλλήλων για τα οφέλη της χρήσης ψηφιακών μέσων στην άσκηση των καθηκόντων τους, να διαπιστωθεί το επίπεδο των ψηφιακών τους δεξιοτήτων στην άσκηση των καθηκόντων τους και να διερευνηθεί ο ρόλος της επιμόρφωσης στον ψηφιακό ανασχηματισμό του κράτους.

Τα **ερευνητικά** ερωτήματα που διαμορφώνονται μετά την ανασκόπηση της βιβλιογραφίας και τα οποία θα επιχειρηθούν να απαντηθούν είναι τα ακόλουθα:

1. Η διερεύνηση και η αναζήτηση των απόψεων των εργαζομένων των δημοσίων οργανισμών που αφορούν το ρόλο της χρήσης ψηφιακών ως προς τις παρεχόμενες υπηρεσίες στους τομείς της αξιοπιστίας, της ασφάλειας, της συνεργασίας και της επικοινωνίας.
2. Η αναζήτηση της ψηφιακής επάρκειας των ικανοτήτων και δεξιοτήτων των εργαζομένων στους δημόσιους οργανισμούς.
3. Ο ρόλος της επιμόρφωσης στην απόκτηση των δεξιοτήτων και η προσθετική τους αξία στη πορεία του ψηφιακού ανασχηματισμού των δημόσιων φορέων.

4.2.Ερευνητική μεθοδολογία

Όσον αφορά τον όρο «έρευνα» στην αναδίφηση της βιβλιογραφίας συναντά κανείς ποικίλους ορισμούς. Στο λεξικό της Νέας Ελληνικής γλώσσας του Μπαμπινιώτη(2002) στο αντίστοιχο λήμμα αναφέρονται οι εξής:

- « η συστηματική εξέταση δεδομένων για την επιβεβαίωση, τον εμπλουτισμό ή την ανακάλυψη νέων στοιχείων»
- «η συστηματική ενασχόληση με την επίλυση επιστημονικού προβλήματος, την προώθηση της θεωρίας, την εύρεση δεδομένων κτλ»

- «η στατιστική καταγραφή και διερεύνηση δεδομένων, παραγόντων και διαπλεκόμενων σχέσεων στο πλαίσιο ενός συνόλου ατόμων».

Στους παραπάνω ορισμούς δίνετε έμφαση στις εξής παραμέτρους: συστηματική, επιστημονική, στατιστική καταγραφή, ύπαρξη προβλήματος και νέες γνώσεις. Οι παράμετροι και στους τρεις ορισμούς μας οδηγούν στη διατύπωση πως η έρευνα αποτελεί μια συστηματική επιστημονική διαδικασία. Η έννοια συστηματική επισημαίνει τα συγκεκριμένα στάδια της πορείας της διαδικασίας, η έννοια επιστημονική παραπέμπει στη χρησιμοποίηση μεθόδων επιστημονικά τεκμηριωμένων και τέλος η έννοια στατιστική καταγραφή αναφέρεται στην επιστημονική ανάλυση των δεδομένων που συλλέγονται από τη διαδικασία της έρευνας (Παπαναστασίου & Παπαναστασίου, 2014).

Κατά τη διάρκεια μιας έρευνας σύμφωνα με τον Κόμη (2000), αναζητούνται τρία στοιχεία: το αντικείμενο της έρευνας δηλαδή το «τι», η σκοπιμότητα της έρευνας δηλαδή το «γιατί» και η μεθοδολογία της έρευνας δηλαδή το «πως».

Ένας τρόπος κατηγοριοποίησης των ερευνών είναι ο διαχωρισμός σε ποιοτικές έρευνες (qualitative research) και σε ποσοτικές έρευνες (quantitative research). Η διάκριση μεταξύ ποιοτικής και ποσοτικής έρευνας έγκειται στη διαφορά που υπάρχει στο σκοπό που εξυπηρετεί η καθεμιά. Η ποιοτική έρευνα έχει ως βασικό σκοπό την εις βάθος κατανόηση των φαινομένων σε μικρό δείγμα ατόμων, ενώ η ποσοτική έχει ως σκοπό την εύρεση των σχέσεων μεταξύ των μεταβλητών και επιτρέπει τη γενίκευση των αποτελεσμάτων στον ευρύτερο πληθυσμό (Παπαναστασίου & Παπαναστασίου, 2014).

Στη παρούσα μελέτη επιλέχθηκε η ποσοτική έρευνα μέσω στατιστικής ανάλυσης σε αντιπροσωπευτικό δείγμα ερωτηθέντων και η συλλογή δεδομένων έγινε με ερωτηματολόγια, κλίμακες προκειμένου να επιτευχθούν υψηλά επίπεδα αξιοπιστίας των δεδομένων, να ελαχιστοποιηθεί η υποκειμενικότητα και να διατυπωθούν ορθά τα αποτελέσματα. Όσον αφορά στην ανασκόπηση της βιβλιογραφίας, το υλικό που συλλέχθηκε προέκυψε από την επίσκεψη σε βιβλιοθήκες, τη συμβουλή ειδικών επί του θέματος που ερευνάται, την ανάγνωση επιστημονικών περιοδικών, άρθρων, μελετών και βιβλίων. Επιπλέον ένα μέρος του περιεχομένου της εργασίας βασίζεται σε επίσημα, θεσμικά κείμενα της Ευρωπαϊκής Ένωσης, ενώ χρησιμοποιούνται και άλλες πηγές πληροφόρησης, πρωτογενείς, δευτερογενείς και διαδικτυακοί τόποι, όπως επιστημονικά άρθρα, διδακτορικές διατριβές κ.ά. Επιπλέον, οι πηγές πληροφόρησης είναι ελληνόγλωσσες και ξενόγλωσσες. Επιπρόσθετα τόσο οι προσωπικές απόψεις και οι

εμπειρίες που αποκτήθηκαν από το εργασιακό περιβάλλον όσο και οι γνώσεις που αποκτήθηκαν μέσω της μελέτης και της αναλυτικής εξέτασης της σχετικής βιβλιογραφίας συμπληρώνουν τα ερευνητικά ευρήματα.

4.3. Παρουσίαση εργαλείου συλλογής & εργαλείου επεξεργασίας δεδομένων

Ως μεθοδολογικό εργαλείο για τη συγκέντρωση και την καταγραφή των δεδομένων χρησιμοποιήθηκε το ερωτηματολόγιο το οποίο είναι ευρέως αποδεκτό από την επιστημονική κοινότητα για την υλοποίηση ερευνητικών εργασιών. Το ερωτηματολόγιο επιταχύνει την προσέγγιση ενός ικανού αριθμού συμμετεχόντων και τη συγκέντρωση στοιχείων και διευκολύνει την αποτελεσματική κατηγοριοποίηση και την ανάλυση των δεδομένων (Βάμβουκας, 2006). Στη παρούσα έρευνα μελετήθηκαν τα ερωτηματολόγια των Τσαβλίδου Μαρία από την μεταπτυχιακή της εργασία με τίτλο: «Η χρήση των ΤΠΕ στην εκπαίδευση και επικοινωνία από τους φορείς του Δημόσιου Τομέα (E- Government) στην Ελλάδα και οι στάσεις των δημοσίων υπαλλήλων που εκπονήθηκε στο Πανεπιστήμιο της Μακεδονίας, καθώς επίσης και η διατριβή της Παναγιώταρου Αλίκης με τίτλο «Ποσοτική και ποιοτική διερεύνηση της αποτελεσματικότητας των εκπαιδευτικών προγραμμάτων σε ψηφιακές δεξιότητες στην Ελλάδα και προτάσεις για βελτιώσεις σύμφωνα με τα πρότυπα της E.E». Επιπλέον η μελέτη του εργαλείου Dig Comp 2.1 συντέλεσε σημαντικά μέσω της κατηγοριοποίησης των δεξιοτήτων και στη σύνταξη του τρίτου μέρους του ερωτηματολογίου.

Η σύνταξη του ερωτηματολογίου έγινε με βάση τα ερευνητικά ερωτήματα που τέθηκαν στο πλαίσιο της έρευνας και σχεδιάστηκε αποκλειστικά για το σκοπό. Συλλέχθηκαν 103 ερωτηματολόγια. Το 70% συλλέχθηκε με τη χρήση των φορμών Google και το 30% με τη δια ζώσης επαφή στο χρονικό διάστημα από 15/12/2020 έως και 15/01/2021 και μέση τιμή του χρόνου για την ολοκλήρωση του να είναι μεταξύ στα 9 – 13 λεπτά. Η συνοδευτική επιστολή που έφεραν τα ερωτηματολόγια καθόριζε λεπτομέρειες όπως του σκοπού της έρευνας, ενώ αποσαφηνίζει τα ζητήματα της διασφάλισης της ανωνυμίας και της εμπιστευτικότητας, καθώς και τα προσωπικά στοιχεία της ερευνήτριας. Οι ερωτήσεις ήταν γραπτές, συγκεκριμένες, σύντομες, εύκολα κατανοητές και διατυπωμένες με τέτοιο τρόπο ώστε οι απαντήσεις των συμμετεχόντων να μην επηρεάζονται, να παρέχεται η δυνατότητα της συμπλήρωσης του ερωτηματολογίου με ταχύτητα, ορθότητα και σαφήνεια και να διασφαλίζεται η βέλτιστη κωδικοποίηση και αποκωδικοποίηση των ευρημάτων της έρευνας που οδηγεί στο μέγιστο βαθμό εγκυρότητά της.

Για τη μέτρηση των απόψεων των ερωτώμενων, χρησιμοποιήθηκε η 5βάθμια Κλίμακα Likert. Έτσι κάθε πρόταση είχε πέντε (5) διαφορετικές επιλογές - απαντήσεις: «Καθόλου» με βαθμολογία 1, «Λίγο» με βαθμολογία 2, «Μέτρια» με βαθμολογία 3, «Αρκετά» με βαθμολογία 4 και «Πάρα πολύ» με βαθμολογία 5. Η δομή του ερωτηματολογίου περιλαμβάνει τέσσερα μέρη:

Το Α μέρος, στο οποίο περιλαμβάνονται τα δημογραφικά στοιχεία των ερωτηθέντων: φύλο, ηλικία, οικογενειακή κατάσταση, μορφωτικό επίπεδο, και έτη υπηρεσίας.

Το Β μέρος, περιλαμβάνει ερωτήσεις που αφορούν τις απόψεις – στάσεις για τα οφέλη της χρήσης ψηφιακών μέσων στην άσκηση των καθηκόντων. Στην κλίμακα υπάρχουν τρεις βασικοί παράγοντες αναφορικά με το αντίκτυπο της χρήσης ψηφιακών μέσων σε δημόσιους οργανισμούς, η διάσταση της συμβολής των ψηφιακών μέσων στη επικοινωνία των δημόσιων φορέων και η διάσταση των οφελών της διαλειτουργικότητας μεταξύ διαφορετικών οργανισμών.

Το Γ μέρος αφορά την αξιολόγηση των ψηφιακών δεξιοτήτων. Οι παράγοντες που προκύπτουν μελετούν τις πρακτικές περιήγησης στο διαδίκτυο, την αξιοπιστία της άντλησης μιας πηγής στο διαδίκτυο, τις αντλούμενες πληροφορίες από το διαδίκτυο στον εργασιακό χώρο, τους τρόπους αλληλεπίδρασης μέσω ψηφιακών τεχνολογιών, τον διαμοιρασμό ψηφιακών πληροφοριών, τη δημιουργία ψηφιακού περιεχομένου, την πνευματική ιδιοκτησία και τις άδειες ψηφιακού περιεχομένου, τον προγραμματισμό, τις αρχές και τις τεχνικές ανάπτυξης λογισμικού και την προστασία των προσωπικών δεδομένων

Το Δ μέρος αφορά την αξιολόγηση της επιμόρφωσης Δημοσίων υπαλλήλων. Το εργαλείο έχει κατασκευαστεί για να μετρηθεί ποσοτικά η επιμόρφωση των δημοσίων υπαλλήλων. Από αυτό προκύπτουν 4 παράγοντες. Οι παράγοντες αυτοί μελετούν τη σημαντικότητα των κίνητρων για επιμόρφωση, των δυνητικών αποτελεσμάτων της επιμόρφωσης, των ανασταλτικών παραγόντων για συμμετοχή σε επιμορφωτικά προγράμματα και των απαιτούμενες γνώσεων και δεξιοτήτων που πρέπει να αποκτήσουν από την επιμόρφωση. Εμπεριέχεται επίσης μια ερώτηση με απαντήσεις κλειστού τύπου (Ναι/ Όχι) για την προγενέστερη επιμόρφωση.

Το ερωτηματολόγιο, που χρησιμοποιείται ως εργαλείο σε μια ερευνητική εργασία, θεωρείται αξιόπιστο εφόσον επιφέρει σταθερά ερευνητικά αποτελέσματα, σε περίπτωση επανάληψης της ίδιας έρευνας, υπό τις ίδιες ακριβώς συνθήκες. Η αξιοπιστία καθορίζεται

από τη σταθερότητα των μετρήσεων, δηλαδή από το βαθμό στον οποίο οι μετρήσεις δεν επηρεάζονται από τυχαία σφάλματα, τα οποία ελαττώνουν την αξιοπιστία της μέτρησης, όταν οι απόψεις των ίδιων ερωτηθέντων εξετάζονται σε διαφορετικές χρονικές περιόδους.

Ο έλεγχος της αξιοπιστίας γίνεται με βάση τον δείκτη Cronbach's alpha, ο οποίος μπορεί να λάβει τιμές από 0 έως 1, με το 0 να εκφράζει μηδενική και το 1 πολύ ισχυρή αξιοπιστία. Βάσει των επίσημων στατιστικών αρχών και υποδείξεων, ο δείκτης πρέπει να υπερβαίνει την τιμή 0,7 για να εκφράζει ικανοποιητική και άρα ερευνητικά αποδεκτή αξιοπιστία. Για την παρούσα έρευνα, όπως προκύπτει από τον παρακάτω εξαγόμενο από τον SPSSv.2.0 πίνακα, ο συντελεστής αξιοπιστίας Cronbach's alpha υπολογίστηκε ίσος με **0,794 > 0,7** στις 46 μεταβλητές του ερωτηματολογίου (εκτός των δημογραφικών) με 103 πλήρως συμπληρωμένα ερωτηματολόγια.

Πίνακας 4.1. Ανάλυση Αξιοπιστίας Cronbach

Reliability Statistics		
Cronbach's Alpha	Cronbach's Alpha Based on Standardized Items	N of Items
,794	,823	46

4.4. Ηθική και Δεοντολογία

Η συνειδητοποίηση και η τήρηση θεμάτων ηθικής και δεοντολογίας αναφορικά με το περιεχόμενο μιας έρευνας καθώς και με τις μεθόδους, τις στρατηγικές, τις τεχνικές και τα εργαλεία που θα χρησιμοποιηθούν για την υλοποίησή της πρέπει να αποτελούν απαραίτητη προϋπόθεση και αναπόσπαστο τμήμα της εκάστοτε έρευνας.

Καθ' όλη τη διάρκεια της υλοποίησης της παρούσας έρευνας επιχειρήθηκε κατά το μέγιστο δυνατό τρόπο και βαθμό να τηρηθούν όλοι οι κανόνες και τα ζητήματα ηθικής και δεοντολογίας μιας έρευνας. Αρχικά, έλαβε χώρα η ενημέρωση των συμμετεχόντων για τον σκοπό της έρευνας, η διαβεβαίωση τους για την εμπιστευτικότητα των δεδομένων που θα συγκεντρωθούν και την τήρηση της εχεμύθειας και της ανωνυμίας της ταυτότητάς τους καθώς και η συνειδητή τους συναίνεση για εθελοντική συμμετοχή ώστε να εξασφαλιστούν η εγκυρότητα και η αξιοπιστία της έρευνας (Παπαναστασίου & Παπαναστασίου, 2014). Επιπλέον, κατά τη διεξαγωγή της έρευνας τηρήθηκαν όλοι οι αναγκαίοι και

προαπαιτούμενοι όροι ώστε η συγκέντρωση και η ανάλυση των στοιχείων και των πληροφοριών να είναι προσεκτική, λογική, λεπτομερής, διεξοδική και τεκμηριωμένη.

ΚΕΦΑΛΑΙΟ 5ο:

ΠΑΡΟΥΣΙΑΣΗ ΚΑΙ ΑΝΑΛΥΣΗ ΤΩΝ ΑΠΟΤΕΛΕΣΜΑΤΩΝ

5.1. Στατιστική επεξεργασία

Η στατιστική επεξεργασία έγινε με τη χρήση του στατιστικού πακέτου SPSS 20. Επειδή ο αριθμός των ερωτηματολογίων είναι υψηλός (ανέρχεται σε $103 > 80$), θεωρείται ότι τα δεδομένα που προέκυψαν από την επεξεργασία των ερωτηματολογίων ακολουθούν προσεγγιστικά την κανονική κατανομή. Για την στατιστική ανάλυση χρησιμοποιήθηκε περιγραφική και διερευνητική στατιστική. Για τον έλεγχο υποθέσεων χρησιμοποιήθηκαν κυρίως παραμετρικοί έλεγχοι (όπως π.χ. One t-test, independent t-tests, one-way ANOVA). Επίσης διενεργήθηκε ανάλυση αξιοπιστίας. Σημειώνεται ότι δεν υπήρξαν ελλείπουσες παρατηρήσεις και όλα τα ερωτηματολόγια ήταν απαντημένα στο σύνολο των πεδίων. Επομένως, το ερωτηματολόγιο χαρακτηρίζεται από υψηλή ερευνητική αξιοπιστία.

5.2 Αποτελέσματα έρευνας-Ανάλυση αποτελέσματος

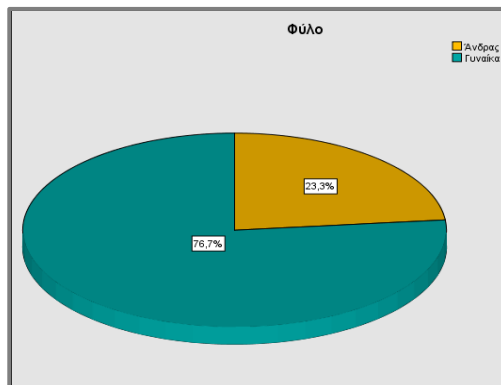
5.2.1. Α Μέρος-Δημογραφικά στοιχεία

Αναφορικά με τα δημογραφικά στοιχεία στα οποία αναφέρεται το Ά μέρος του ερωτηματολογίου της έρευνας μετά τη στατιστική επεξεργασία των δεδομένων από το στατιστικό πρόγραμμα SPSS v.20, διαπιστώνουμε τα εξής:

1. Φύλο

Η κατανομή των συμμετεχόντων στην έρευνα, ανά φύλο φαίνεται στον παρακάτω πίνακα.

Πίνακας 5.2.1-1.: Φύλο

Από τους 103 συμμετέχοντες, οι 24 (ποσοστό 23,3%) είναι άνδρες και 79 (ποσοστό 76,7%) είναι γυναίκες, σχεδόν τριπλάσιες των ανδρών.

2. Ηλικία

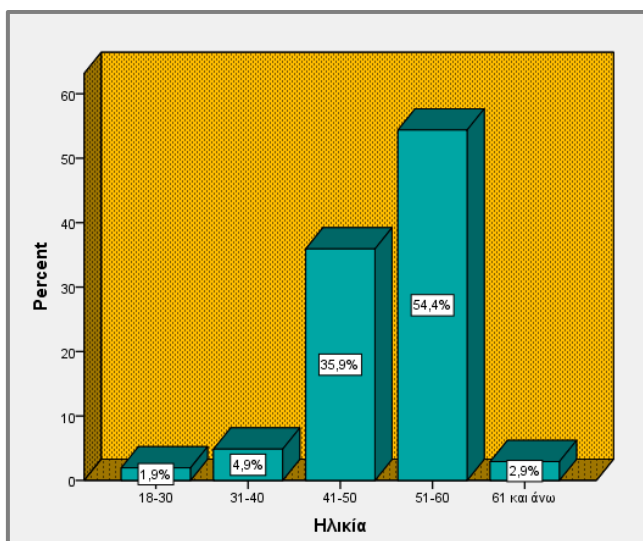
Η κατανομή των συμμετεχόντων ανά ηλικία, φαίνεται στον παρακάτω πίνακα. Το ηλικιακό προφίλ των συμμετεχόντων εμφανίζεται σε πέντε ηλικιακές κατηγορίες.

Πίνακας 5.2.1-2.: Ηλικία

		Frequency	Percent	Valid Percent	Cumulative Percent
Valid	18-30	2	1,9	1,9	1,9
	31-40	5	4,9	4,9	6,8
	41-50	37	35,9	35,9	42,7
	51-60	56	54,4	54,4	97,1
	61 και άνω	3	2,9	2,9	100,0
	Total	103	100,0	100,0	

Από τους 103 ερωτηθέντες, οι 2 (ποσοστό 1,9%) ανήκουν στην ηλικιακή ομάδα 18-30 ετών, οι 5 (ποσοστό 4,9%) ανήκουν στην ηλικιακή ομάδα 31-40, 37 (ποσοστό 35,9%) στην ηλικιακή ομάδα 41-50, οι 56 (ποσοστό 54,4%) στην ηλικιακή ομάδα 51-60 και άλλοι 3 (ποσοστό 2,9%) είναι 61 ετών και άνω.

Σχήμα 5.2.1-2.: Ηλικία

3. Επίπεδο Εκπαίδευσης

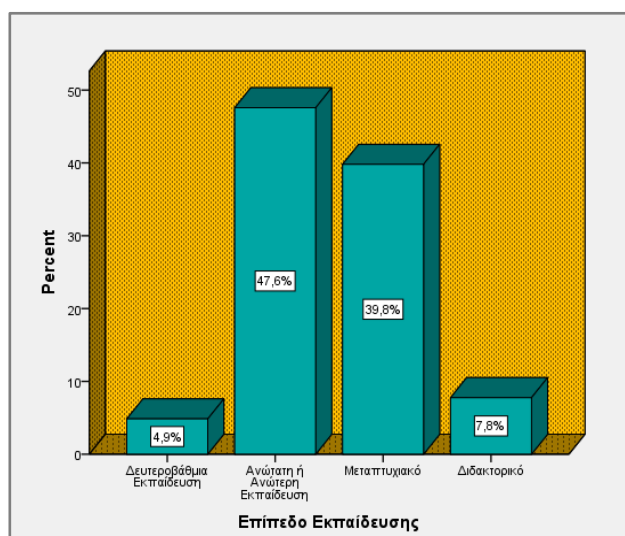
Η κατανομή των συμμετεχόντων με βάση το μορφωτικό τους επίπεδο φαίνεται στον παρακάτω πίνακα. Το εκπαιδευτικό υπόβαθρο των συμμετεχόντων περιγράφεται με πέντε βαθμίδες εκπαίδευσης (Δευτεροβάθμια εκπαίδευση, Ανώτατη ή Ανώτερη εκπαίδευση, κάτοχος Μεταπτυχιακού, κάτοχος Διδακτορικού, Άλλο).

Πίνακας 5.2.1-3.: Επίπεδο εκπαίδευσης

		Frequency	Percent	Valid Percent	Cumulative Percent
Valid	Δευτεροβάθμια Εκπαίδευση	5	4,9	4,9	4,9
	Ανώτατη ή Ανώτερη Εκπαίδευση	49	47,6	47,6	52,4
	Μεταπτυχιακό	41	39,8	39,8	92,2
	Διδακτορικό	8	7,8	7,8	100,0
	Total	103	100,0	100,0	

Από τους 103 ερωτηθέντες, 5 (ποσοστό 4,9%) έχουν ολοκληρώσει τη Δευτεροβάθμια εκπαίδευση, οι 49 (ποσοστό 47,6%) είναι απόφοιτοι Ανώτατης ή Ανώτερης εκπαίδευσης, 41 (ποσοστό 39,8%) είναι κάτοχοι Μεταπτυχιακού και τέλος 8 εξ αυτών (ποσοστό 7,8%) δηλώνουν κάτοχοι Διδακτορικού διπλώματος. Κανείς δε δήλωσε την επιλογή «Άλλο».

Σχήμα 5.2.1-3.: Επίπεδο εκπαίδευσης

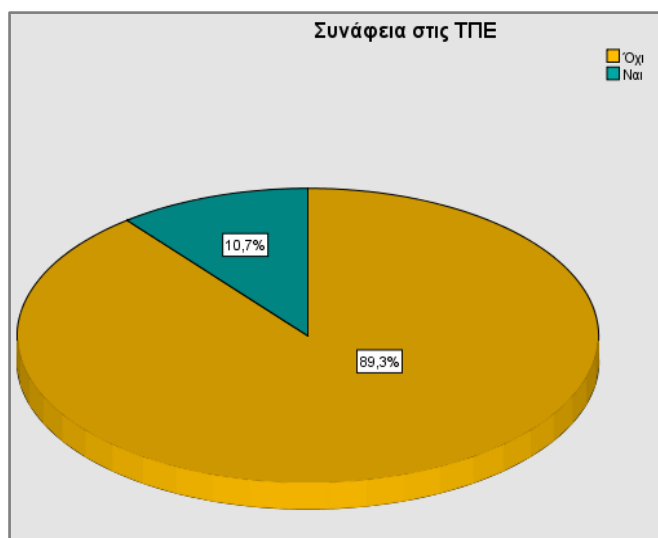
Συνάφεια στις ΤΠΕ

Όσον αφορά στη συνάφεια των σπουδών των ερωτηθέντων με τις ΤΠΕ, η κατανομή των απαντήσεών τους δίνεται στον ακόλουθο πίνακα:

Πίνακας 5.2.1-3.1.: Συνάφεια στις ΤΠΕ

		Frequency	Percent	Valid Percent	Cumulative Percent
Valid	Όχι	92	89,3	89,3	89,3
	Ναι	11	10,7	10,7	100,0
	Total	103	100,0	100,0	

Προκύπτει ότι, από τους 103 συμμετέχοντες, μόνο οι 11 (ποσοστό 10,7%) έχουν λάβει εκπαίδευση συναφή στις ΤΠΕ, ενώ οι υπόλοιποι 92 (ποσοστό 89,3%) όχι.

Σχήμα 5.2.1-3.1.: Συνάφεια στις ΤΠΕ

4. Ιδιότητα στον οργανισμό

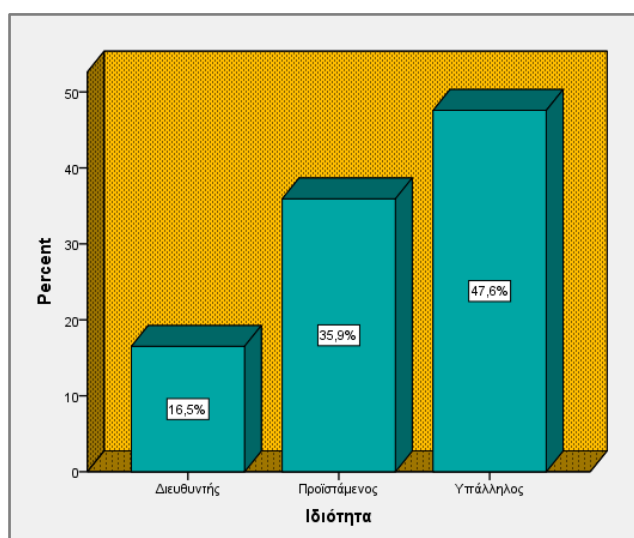
Η κατανομή των συμμετεχόντων στην τρέχουσα έρευνα με βάση την επαγγελματική τους ιδιότητα, φαίνεται στον παρακάτω πίνακα.

Πίνακας 5.2.1-4.: Ιδιότητα

		Frequency	Percent	Valid Percent	Cumulative Percent
Valid	Διευθυντής	17	16,5	16,5	16,5
	Προϊστάμενος	37	35,9	35,9	52,4
	Υπάλληλος	49	47,6	47,6	100,0
	Total	103	100,0	100,0	

Από τους 103 ερωτηθέντες, 17 (ποσοστό 16,5%) έχουν την ιδιότητα του Διευθυντή, οι 37 (ποσοστό 35,9%) είναι Προϊστάμενοι και 49 (ποσοστό 47,6%) είναι Υπάλληλοι. Τα παραπάνω φαίνονται διαγραμματικά και στο ακόλουθο ραβδόγραμμα.

Σχήμα 5.2.1-4.: Ιδιότητα

5. Έτη προϋπηρεσίας

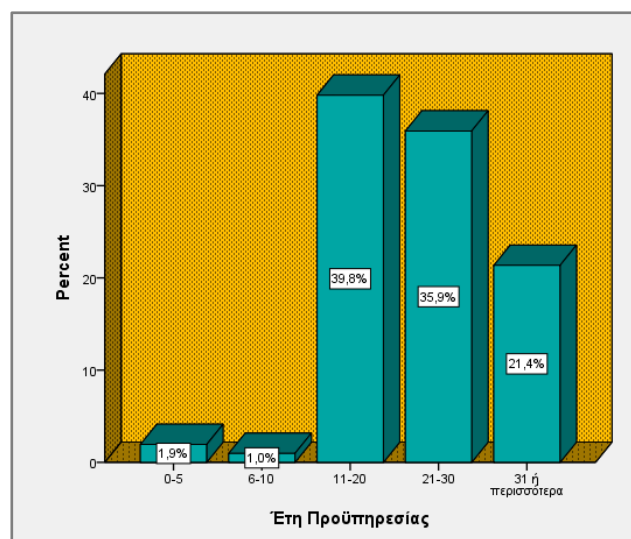
Η κατανομή των συμμετεχόντων με βάση τα έτη προϋπηρεσίας παρουσιάζεται στον παρακάτω πίνακα.

Πίνακας 5.2.1-5.: Έτη προϋπηρεσίας

		Frequency	Percent	Valid Percent	Cumulative Percent
Valid	0-5	2	1,9	1,9	1,9
	6-10	1	1,0	1,0	2,9
	11-20	41	39,8	39,8	42,7
	21-30	37	35,9	35,9	78,6
	31 ή περισσότερα	22	21,4	21,4	100,0
	Total	103	100,0	100,0	

Από τους 103 ερωτηθέντες, 2 (ποσοστό 1,9%) έχουν προϋπηρεσία μεταξύ 0 και 5 ετών, 1 (ποσοστό 1,0%) έχει προϋπηρεσία μεταξύ 6 και 10 ετών, 41 (ποσοστό 39,8%) εργάζονται από 11 έως 20 έτη, 37 (ποσοστό 35,9%) 21 έως 30 έτη και τέλος 22 συμμετέχοντες (ποσοστό 21,4%) έχουν προϋπηρεσία 31 ή και περισσότερα έτη. Τα παραπάνω φαίνονται διαγραμματικά και στο ακόλουθο ραβδόγραμμα.

Σχήμα 5.2.1-5.: Έτη προϋπηρεσίας

5.2.2. Β Μέρος- Απόψεις - Στάσεις

Αναφορικά με τις απόψεις-στάσεις οι οποίες αναφέρονται στο Β μέρος του ερωτηματολογίου της έρευνας μετά τη στατιστική επεξεργασία των δεδομένων από το στατιστικό πρόγραμμα SPSS v.20, διαπιστώνουμε τα εξής:

1. Τι αντίκτυπο θεωρείτε πως έχει η χρήση των ψηφιακών μέσων από τους δημόσιους οργανισμούς.

Οι συμμετέχοντες κλήθηκαν να απαντήσουν τι αντίκτυπο θεωρούν ότι έχει η χρήση ψηφιακών μέσων από τους δημόσιους οργανισμούς. Οι πιθανές απαντήσεις ήταν:

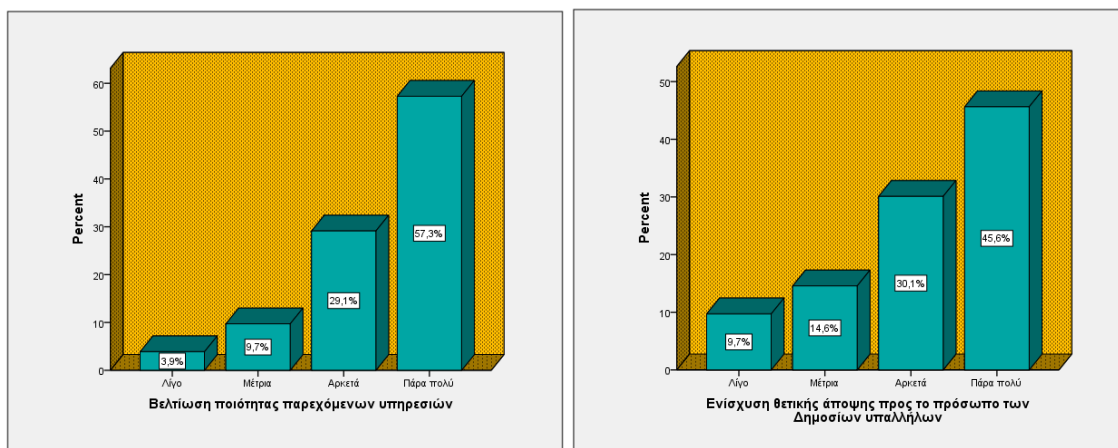
- «Βελτίωση ποιότητας παρεχόμενων υπηρεσιών»
- «Ενίσχυση θετικής άποψης προς το πρόσωπο των Δημοσίων υπαλλήλων»

με αξιολόγηση σε πεντάβαθμη κλίμακα Likert, όπου το 1 αντιστοιχεί στο «Καθόλου» και το 5 στο «Πάρα πολύ». Οι απαντήσεις τους δίνονται στον πίνακα συχνοτήτων και αθροιστικών συχνοτήτων που ακολουθεί:

Πίνακας 5.2.2-1.: Αντίκτυπος χρήσης ψηφιακών μέσων από τους δημόσιους οργανισμούς

	Καθόλου		Λίγο		Μέτρια		Αρκετά		Πάρα πολύ		Total	
	Count	Row N %	Count	Row N %	Count	Row N %	Count	Row N %	Count	Row N %	Count	Row N %
Βελτίωση ποιότητας παρεχόμενων υπηρεσιών	0	0,0 %	4	3,9%	10	9,7%	30	29,1 %	59	57,3%	103	100,0 %
Ενίσχυση θετικής άποψης προς το πρόσωπο των Δημοσίων υπαλλήλων	0	0,0 %	10	9,7%	15	14,6 %	31	30,1 %	47	45,6%	103	100,0 %

Σχήμα 5.2.2-1.: Αντίκτυπος χρήσης ψηφιακών μέσων από τους δημόσιους οργανισμούς

Δίνεται επίσης ο πίνακας με τα περιγραφικά στατιστικά στοιχεία (μέση τιμή, τυπική απόκλιση, μέγιστη και ελάχιστη τιμή) για κάθε επιλογή, όσον αφορά στον αντίκτυπο της χρήσης ψηφιακών μέσων.

Πίνακας 5.2.2-1.1.: Περιγραφικά στοιχεία για τον αντίκτυπο χρήσης των ψηφιακών μέσων από τους δημόσιους οργανισμούς

		Βελτίωση ποιότητας παρεχόμενων υπηρεσιών	Ενίσχυση θετικής άποψης προς το πρόσωπο των Δημοσίων υπαλλήλων
N	Valid	103	103
	Missing	0	0
Mean		4,40	4,12
Std. Deviation		,821	,993
Minimum		2	2
Maximum		5	5

Όσο μεγαλύτερη μέση τιμή αντιστοιχεί σε κάθε πρόταση, τόσο μεγαλύτερος θετικά είναι και ο αντίκτυπος. Επομένως θεωρούν ότι η χρήση ψηφιακών μέσων από τους δημόσιους οργανισμούς έχει πολύ θετικό αντίκτυπο πρωτίστως ως προς τη Βελτίωση ποιότητας παρεχόμενων υπηρεσιών (με μέση τιμή 4,40=μεταξύ Αρκετά και Πάρα Πολύ) και ως προς την Ενίσχυση θετικής άποψης προς το πρόσωπο των Δημοσίων υπαλλήλων (με μέση τιμή 4,12=περίπου Αρκετά)

2. Πόσο συμφωνείτε με τις παρακάτω προτάσεις σε σχέση με τη συμβολή και τη χρήση των ψηφιακών μέσων στη μεταξύ των δημόσιων φορέων επικοινωνία

Οι συμμετέχοντες κλήθηκαν να απαντήσουν σε ποιο βαθμό συμφωνούν σε μία σειρά προτάσεων, σχετικών με τη συμβολή και τη χρήση των ψηφιακών μέσων στη μεταξύ των δημόσιων φορέων επικοινωνία. Οι πιθανές απαντήσεις ήταν:

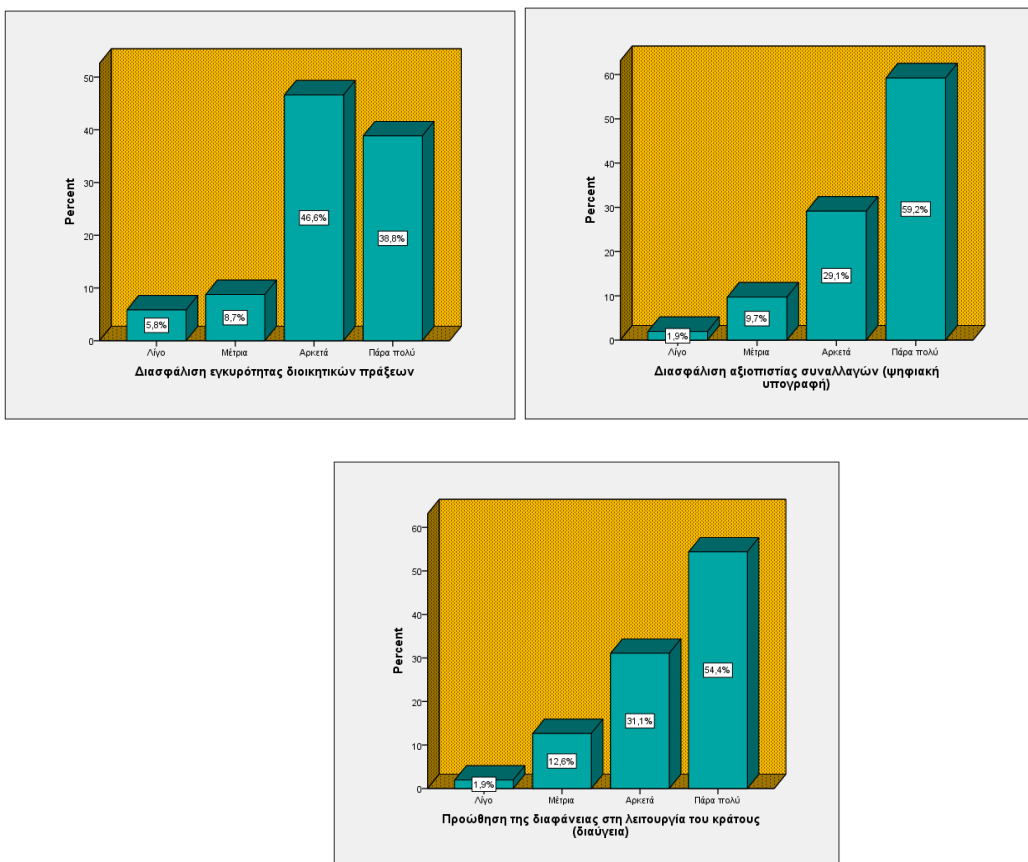
- «Διασφάλιση εγκυρότητας διοικητικών πράξεων»
- «Διασφάλιση αξιοπιστίας συναλλαγών (ψηφιακή υπογραφή)»
- «Προώθηση της διαφάνειας στη λειτουργία του κράτους (διαύγεια)»

με αξιολόγηση σε πεντάβαθμη κλίμακα Likert, όπου το 1 αντιστοιχεί στο «Καθόλου» και το 5 στο «Πάρα πολύ». Οι απαντήσεις τους δίνονται στον πίνακα συχνοτήτων και αθροιστικών συχνοτήτων που ακολουθεί:

Πίνακας 5.2.2-2. Συμβολή και χρήση των ψηφιακών μέσων στη μεταξύ των δημόσιων φορέων επικοινωνία

	Καθόλου		Λίγο		Μέτρια		Αρκετά		Πολύ		Total	
	Count	Row N %	Count	Row N %	Count	Row N %	Count	Row N %	Count	Row N %	Count	Row N %
Διασφάλιση εγκυρότητας	0	0,0%	6	5,8%	9	8,7%	48	46,6%	40	38,8%	103	100,0%
Διασφάλιση αξιοπιστίας (ψηφιακή υπογραφή)	0	0,0%	2	1,9%	10	9,7%	30	29,1%	61	59,2%	103	100,0%
Προώθηση της διαφάνειας στη λειτουργία του κράτους (διαύγεια)	0	0,0%	2	1,9%	13	12,6%	32	31,1%	56	54,4%	103	100,0%

Σχήμα 5.2.2-2.: Συμβολή και χρήση των ψηφιακών μέσων στη μεταξύ των δημόσιων φορέων επικοινωνία

Δίνεται επίσης ο πίνακας με τα περιγραφικά στατιστικά στοιχεία (μέση τιμή, τυπική απόκλιση, μέγιστη και ελάχιστη τιμή) για κάθε επιλογή.

Πίνακας 5.2.2-2.1.: Περιγραφικά στοιχεία για συμβολή και χρήση των ψηφιακών μέσων στη μεταξύ των δημόσιων φορέων επικοινωνία

		Διασφάλιση εγκυρότητας	Διασφάλιση αξιοπιστίας (ψηφιακή υπογραφή)	Προώθηση της διαφάνειας (διαύγεια)
N	Valid	103	103	103
	Missing	0	0	0
Mean		4,18	4,46	4,38
Std. Deviation		,825	,751	,781

Όσο μεγαλύτερη μέση τιμή αντιστοιχεί σε κάθε πρόταση, τόσο μεγαλύτερος είναι και ο βαθμός συμφωνίας. Επομένως οι ερωτώμενοι, θεωρούν ότι η συμβολή και τη χρήση των ψηφιακών μέσων στη μεταξύ των δημόσιων φορέων επικοινωνία, έχει πολύ θετικό αντίκτυπο πρωτίστως ως προς τη «Διασφάλιση αξιοπιστίας συναλλαγών (ψηφιακή υπογραφή)» και «Προώθηση της διαφάνειας στη λειτουργία του κράτους (Διαύγεια)» με μέση τιμή 4,46 και 4,38=μεταξύ Αρκετά και Πάρα Πολύ και ως προς «Διασφάλιση εγκυρότητας διοικητικών πράξεων» (με μέση τιμή 4,18=περίπου Αρκετά).

3. Πόσο συμφωνείτε με τις παρακάτω προτάσεις σε σχέση με τα οφέλη της διαλειτουργικότητας μεταξύ διαφορετικών οργανισμών

Οι συμμετέχοντες κλήθηκαν να απαντήσουν σε ποιο βαθμό συμφωνούν σε μία σειρά προτάσεων, σχετικών με τα οφέλη της διαλειτουργικότητας μεταξύ διαφορετικών οργανισμών. Οι πιθανές απαντήσεις ήταν:

- «Εναρμόνιση των διοικητικών διαδικασιών μεταξύ των δημόσιων υπηρεσιών»
- «Βελτίωση συνεργασίας μεταξύ υπηρεσιών»
- «Απλοποίηση διοικητικών διαδικασιών μεταξύ των υπηρεσιών»
- «Παροχή ισότιμης πρόσβασης σε όλους τους φορείς του Δημόσιου»

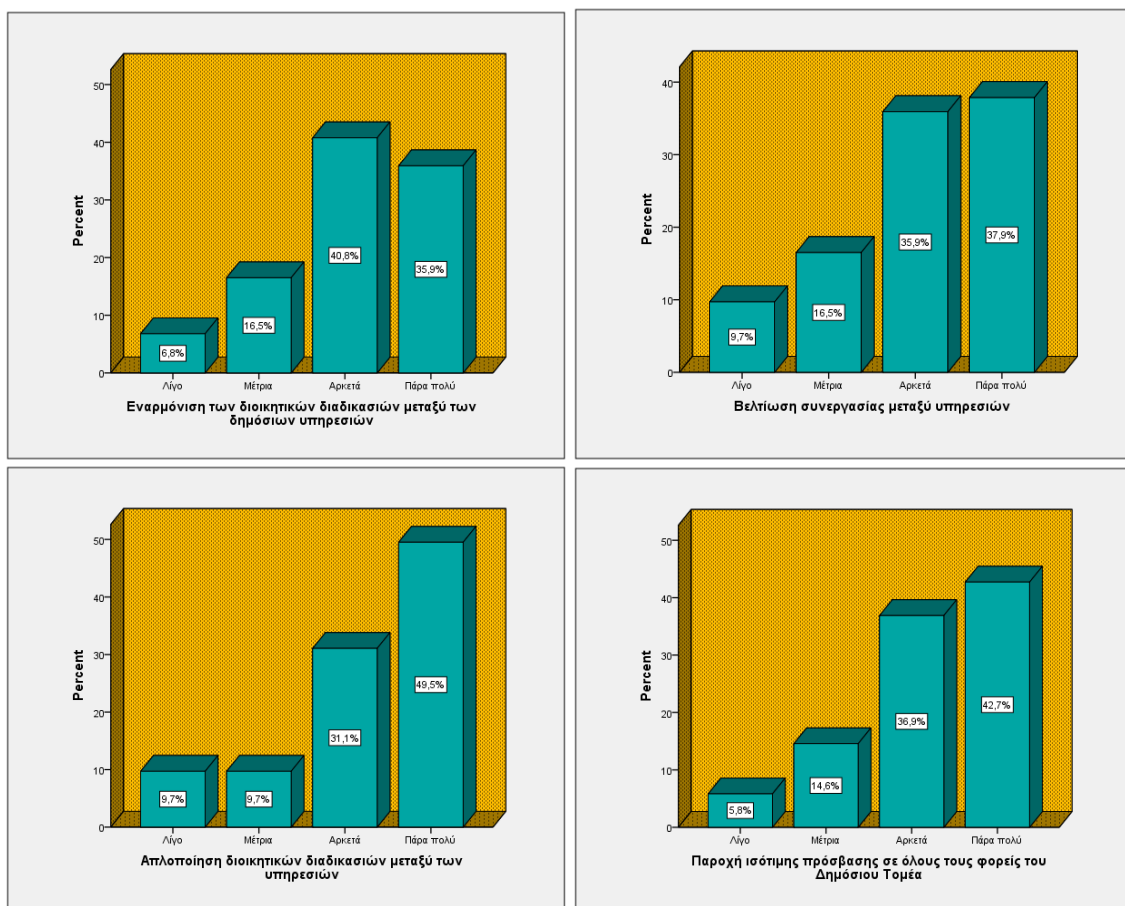
με αξιολόγηση σε πεντάβαθμη κλίμακα Likert, όπου το 1 αντιστοιχεί στο «Καθόλου» και το 5 στο «Πάρα πολύ». Οι απαντήσεις τους δίνονται στον πίνακα συχνοτήτων και αθροιστικών συχνοτήτων που ακολουθεί:

Πίνακας 5.2.2-3.: Οφέλη της διαλειτουργικότητας μεταξύ διαφορετικών οργανισμών

	Καθόλου		Λίγο		Μέτρια		Αρκετά		Πάρα πολύ		Total	
	Count	Row N %	Count	Row N %	Count	Row N %	Count	Row N %	Count	Row N %	Count	Row N %
Εναρμόνιση των διοικητι. διαδικασιών μεταξύ των δημόσιων υπηρεσιών	0	0,0 %	7	6,8 %	17	16,5 %	42	40,8 %	37	35,9 %	103	100,0%

Βελτίωση συνεργασίας μεταξύ υπηρεσιών	0	0,0 %	10	9,7 %	17	16,5 %	37	35,9 %	39	37,9 %	103	100,0 %
Απλοποίηση διοικ. διαδικασιών μεταξύ των υπηρεσιών	0	0,0 %	10	9,7 %	10	9,7 %	32	31,1 %	51	49,5 %	103	100,0 %
Παροχή ισότιμης πρόσβασης σε όλους τους φορείς του Δημ	0	0,0 %	6	5,8 %	15	14,6 %	38	36,9 %	44	42,7 %	103	100,0 %

Πίνακας 5.2.2-3.: Οφέλη της διαλειτουργικότητας μεταξύ διαφορετικών οργανισμών

Δίνεται επίσης ο πίνακας με τα περιγραφικά στατιστικά στοιχεία (μέση τιμή, τυπική απόκλιση, μέγιστη και ελάχιστη τιμή) για κάθε πρόταση.

Πίνακας 5.2.2-3.1.: Περιγραφικά στοιχεία για οφέλη της διαλειτουργικότητας μεταξύ διαφορετικών οργανισμών

		Εναρμόνιση των διοικητικών διαδικασιών μεταξύ των δημόσιων υπηρεσιών	Βελτίωση συνεργασίας μεταξύ υπηρεσιών	Απλοποίηση διοικητικών διαδικασιών μεταξύ των υπηρεσιών	Παροχή ισότιμης πρόσβασης σε όλους τους φορείς του Δημόσιου Τομέα
N	Valid	103	103	103	103
	Missing	0	0	0	0
Mean		4,06	4,02	4,20	4,17
Std. Deviation		,895	,970	,974	,887
Minimum		2	2	2	2
Maximum		5	5	5	5

Όσο μεγαλύτερη μέση τιμή αντιστοιχεί σε κάθε πρόταση, τόσο μεγαλύτερος είναι και ο βαθμός συμφωνίας. Πάντως όλα τα οφέλη έχουν μέση τιμή περίπου στο 4, δηλαδή «Αρκετά», με την απλοποίηση των διοικητικών διαδικασιών και την παροχή ισότιμης πρόσβασης να είναι τα σημαντικότερα.

5.2.3. Γ Μέρος- Ψηφιακές δεξιότητες

1. Κατά την περιήγησή σας στο Διαδίκτυο πόσο συχνά ακολουθείτε τις παρακάτω πρακτικές

Οι συμμετέχοντες κλήθηκαν να απαντήσουν κατά πόσο ακολουθούν μία σειρά πρακτικών, κατά την περιήγησή τους στο Διαδίκτυο. Οι πιθανές απαντήσεις ήταν:

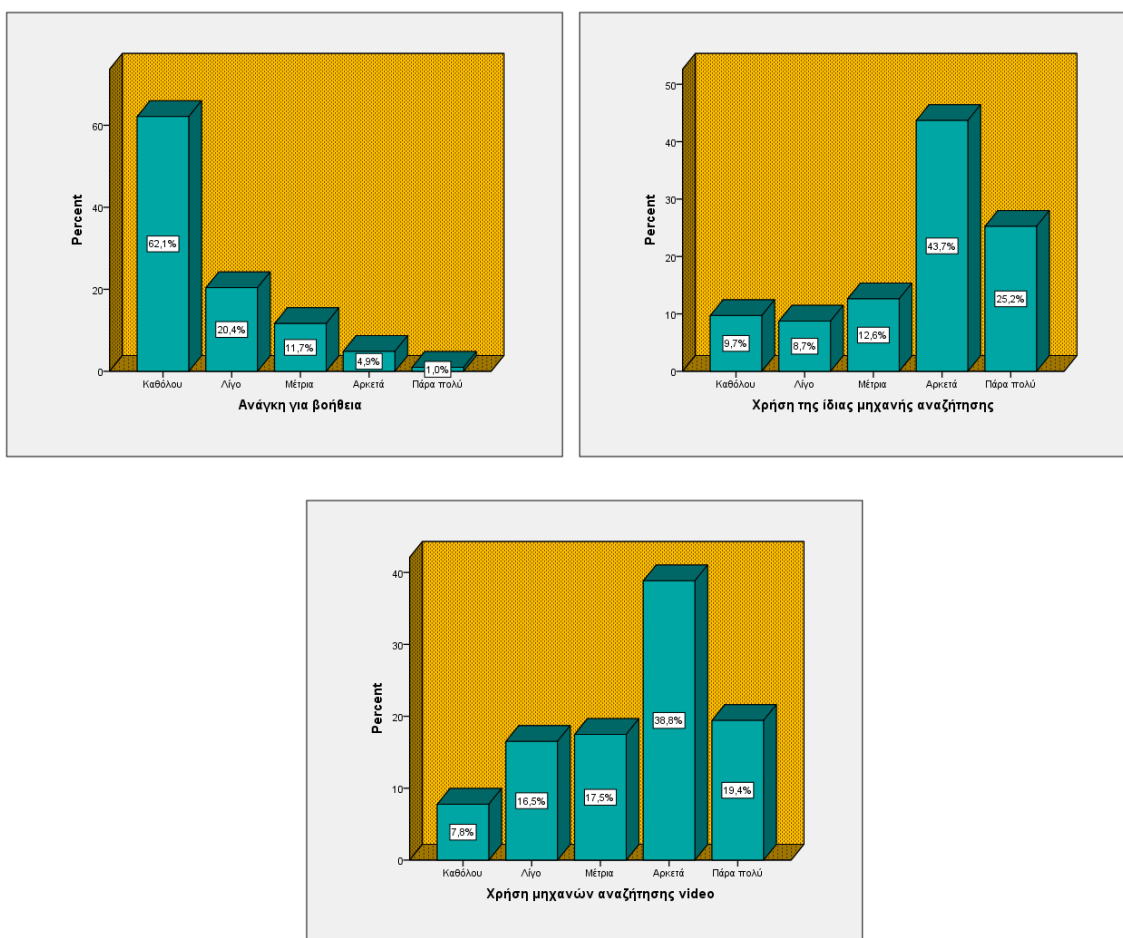
- «Κατά την αναζήτηση των πηγών του διαδικτύου έχετε ανάγκη τη βοήθεια κάποιου»
- «Κατά την αναζήτηση των πηγών χρησιμοποιείτε πάντα την ίδια μηχανή αναζήτησης»
- «Κατά την αναζήτηση χρησιμοποιείτε μηχανές αναζήτησης video»

με αξιολόγηση σε πεντάβαθμη κλίμακα Likert, όπου το 1 αντιστοιχεί στο «Καθόλου» και το 5 στο «Πάρα πολύ». Οι απαντήσεις τους δίνονται στον πίνακα συχνοτήτων και αθροιστικών συχνοτήτων που ακολουθεί:

Πίνακας 5.2.3-1.: Πρακτικές κατά την περιήγηση στο Διαδίκτυο

	Καθόλου		Λίγο		Μέτρια		Αρκετά		Πάρα πολύ		Total	
	Count	Row N %	Count	Row N %	Count	Row N %	Count	Row N %	Count	Row N %	Count	Row N %
Ανάγκη για βοήθεια	64	62,1 %	21	20,4 %	12	11,7 %	5	4,9%	1	1,0%	103	100,0%
Χρήση της ίδιας μηχανής αναζήτησης	10	9,7%	9	8,7%	13	12,6 %	45	43,7%	26	25,2 %	103	100,0%
Χρήση μηχανών αναζήτησης video	8	7,8%	17	16,5 %	18	17,5 %	40	38,8%	20	19,4 %	103	100,0%

Σχήμα 5.2.3-1. : Πρακτικές κατά την περιήγηση στο Διαδίκτυο

Δίνεται επίσης ο πίνακας με τα περιγραφικά στατιστικά στοιχεία (μέση τιμή, τυπική απόκλιση, μέγιστη και ελάχιστη τιμή) για κάθε επιλογή.

Πίνακας 5.2.3-1.1.: Περιγραφικά Στοιχεία για Πρακτικές κατά την περιήγηση στο Διαδίκτυο

		Ανάγκη για βοήθεια	Χρήση της ίδιας μηχανής αναζήτησης	Χρήση μηχανών αναζήτησης video
N	Valid	103	103	103
	Missing	0	0	0
Mean		1,62	3,66	3,46
Std. Deviation		,941	1,225	1,203
Minimum		1	1	1
Maximum		5	5	5

Όσο μεγαλύτερη μέση τιμή αντιστοιχεί σε κάθε πρόταση, σε τόσο μεγαλύτερο βαθμό οι ερωτηθέντες ακολουθούν την εκάστοτε πρακτική. Επομένως, κατά την περιήγησή τους στο Διαδίκτυο χρησιμοποιούν την ίδια μηχανή αναζήτησης καθώς και μηχανές αναζήτησης video σε μέτριο βαθμό ως αρκετά (με μέση τιμή 3,66 και 3,46=μεταξύ Μέτρια και Αρκετά), ενώ κατά την αναζήτηση των πηγών του διαδικτύου έχουν πολύ λίγη ανάγκη τη βοήθεια κάποιου (με μέση τιμή 1,62 =μεταξύ Καθόλου και Λίγο).

2. Κατά την άντληση μιας πηγής από το Διαδίκτυο πως ελέγχετε την αξιοπιστία της

Οι συμμετέχοντες ερωτήθηκαν για τον τρόπο ελέγχου της αξιοπιστίας των διάφορων πηγών από το Διαδίκτυο. Οι πιθανές απαντήσεις ήταν:

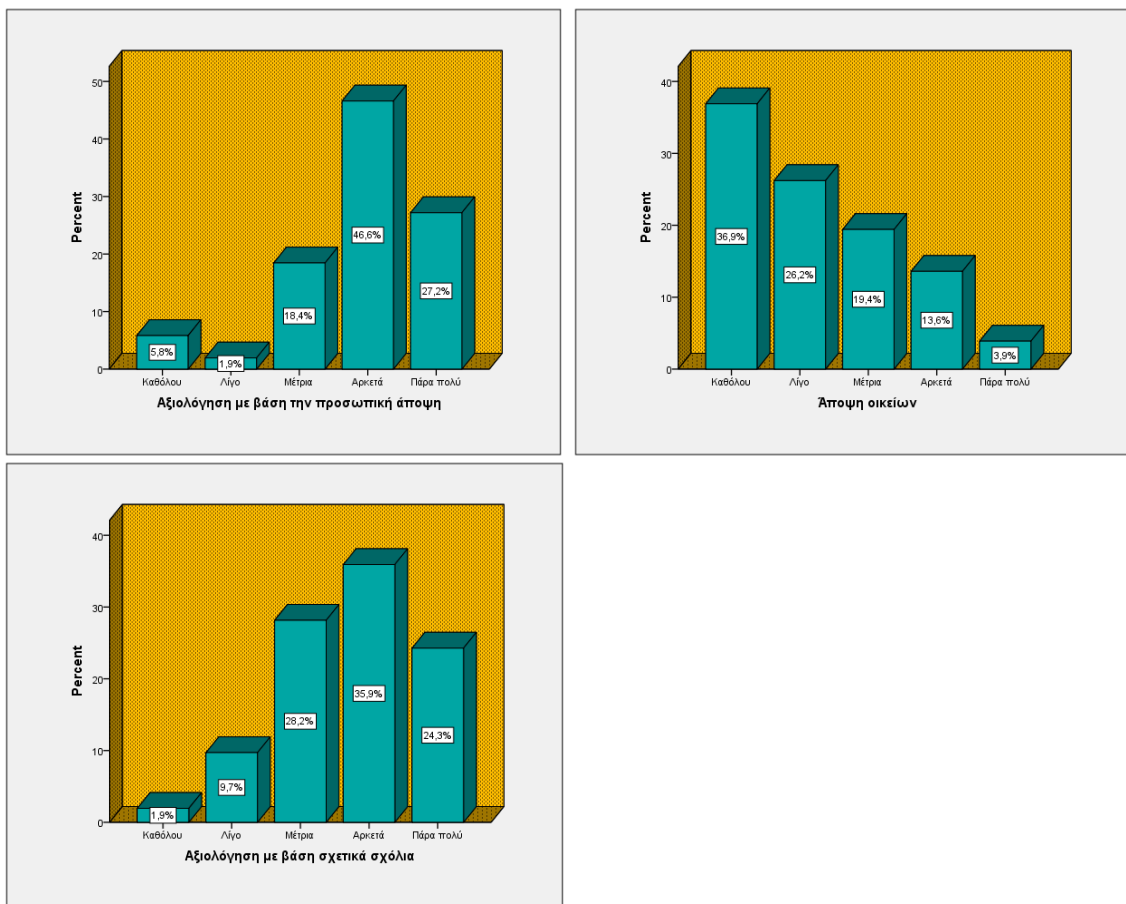
- «Άποψη οικείων»
- «Αξιολόγηση με βάση σχετικά σχόλια»
- «Αξιολόγηση με βάση την προσωπική άποψη»

με αξιολόγηση σε πεντάβαθμη κλίμακα Likert, όπου το 1 αντιστοιχεί στο «Καθόλου» και το 5 στο «Πάρα πολύ». Οι απαντήσεις τους δίνονται στον πίνακα συχνοτήτων και αθροιστικών συχνοτήτων που ακολουθεί:

Πίνακας 5.2.3-2.: Έλεγχος αξιοπιστίας πηγών

	Καθόλου		Λίγο		Μέτρια		Αρκετά		Πάρα πολύ	
	Count	Row N %	Count	Row N %	Count	Row N %	Count	Row N %	Count	Row N %
Άποψη οικειών	38	36,9%	27	26,2%	20	19,4%	14	13,6%	4	3,9%
Αξιολόγηση με βάση σχετικά σχόλια	2	1,9%	10	9,7%	29	28,2%	37	35,9%	25	24,3%
Αξιολόγηση με βάση την προσωπική άποψη	6	5,8%	2	1,9%	19	18,4%	48	46,6%	28	27,2%

Σχήμα 5.2.3-2. : Έλεγχος αξιοπιστίας πηγών

Δίνεται επίσης ο πίνακας με τα περιγραφικά στατιστικά στοιχεία (μέση τιμή, τυπική απόκλιση, μέγιστη και ελάχιστη τιμή) για κάθε επιλογή.

Πίνακας 5.2.3-2.1.: Περιγραφικά στοιχεία για έλεγχο αξιοπιστίας πηγών

		Αποψη οικείων	Αξιολόγηση με βάση σχετικά σχόλια	Αξιολόγηση με βάση την προσωπική άποψη
N	Valid	103	103	103
	Missing	0	0	0
Mean		2,21	3,71	3,87
Std. Deviation		1,194	1,006	1,026

Με δεδομένο ότι όσο μεγαλύτερη μέση τιμή αντιστοιχεί σε κάθε τρόπο ελέγχου της αξιοπιστίας, σε τόσο μεγαλύτερο βαθμό οι ερωτηθέντες τον εφαρμόζουν, προκύπτει ότι οι συμμετέχοντες στην έρευνα κυρίως βασίζονται για τον έλεγχο της αξιοπιστίας με βάση την προσωπική άποψη καθώς και με βάση σχετικά σχόλια και πολύ λιγότερο με βάση τις απόψεις των οικείων τους.

3. Στον επαγγελματικό σας χώρο πως οργανώνετε τις αντλούμενες πληροφορίες από το διαδίκτυο

Οι συμμετέχοντες ερωτήθηκαν για τον. Οι πιθανές απαντήσεις ήταν:

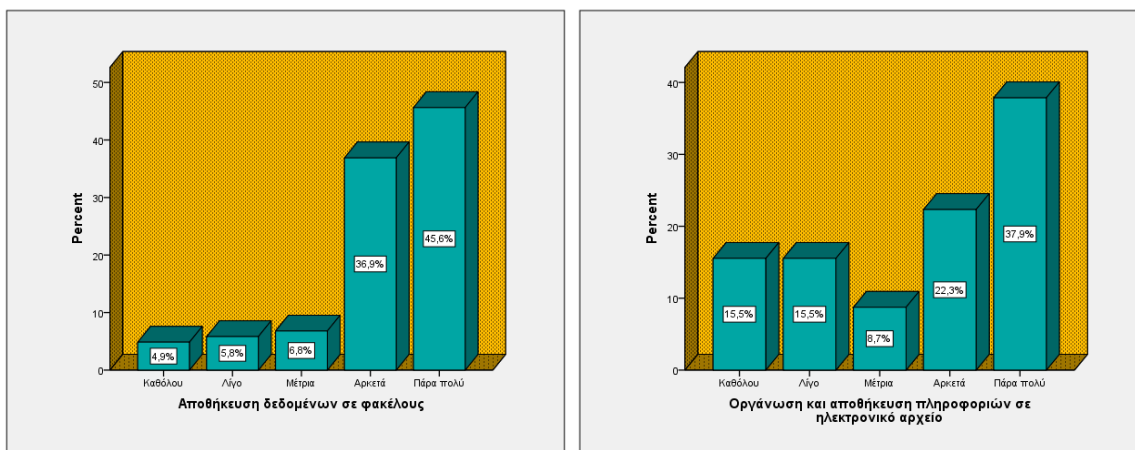
- «Αποθήκευση δεδομένων σε φακέλους»
- «Οργάνωση και αποθήκευση πληροφοριών σε ηλεκτρονικό αρχείο»

με αξιολόγηση σε πεντάβαθμη κλίμακα Likert, όπου το 1 αντιστοιχεί στο «Καθόλου» και το 5 στο «Πάρα πολύ». Οι απαντήσεις τους δίνονται στον πίνακα συχνοτήτων και αθροιστικών συχνοτήτων που ακολουθεί:

Πίνακας 5.2.3-3.: Οργάνωση πληροφοριών

	Καθόλου		Λίγο		Μέτρια		Αρκετά		Πάρα πολύ		Total	
	Count	Row N %	Count	Row N %	Count	Row N %	Count	Row N %	Count	Row N %	Count	Row N %
Αποθήκευση δεδομένων σε φακέλους	5	4,9%	6	5,8%	7	6,8%	38	36,9%	47	45,6%	103	100,0%
Οργάνωση και αποθήκευση πληροφοριών σε ηλεκτρονικό αρχείο	16	15,5%	16	15,5%	9	8,7%	23	22,3%	39	37,9%	103	100,0%

Σχήμα 5.2.3-3.: Οργάνωση πληροφοριών

Δίνεται επίσης ο πίνακας με τα περιγραφικά στατιστικά στοιχεία (μέση τιμή, τυπική απόκλιση, μέγιστη και ελάχιστη τιμή) για κάθε επιλογή.

Πίνακας 5.2.3-3.1.: Περιγραφικά Στοιχεία για Οργάνωση πληροφοριών

		Αποθήκευση δεδομένων σε φακέλους	Οργάνωση και αποθήκευση πληροφοριών σε ηλεκτρονικό αρχείο
N	Valid	103	103
	Missing	0	0

Mean	4,13	3,51
Std. Deviation	1,091	1,507

Με δεδομένο ότι όσο μεγαλύτερη μέση τιμή αντιστοιχεί σε κάθε τρόπο οργάνωσης της πληροφορίας, σε τόσο μεγαλύτερο βαθμό οι ερωτηθέντες τον εφαρμόζουν, προκύπτει ότι οι συμμετέχοντες στην έρευνα κυρίως αποθηκεύουν τα δεδομένα σε φακέλους (με μέση τιμή 4,13=περίπου Αρκετά), αλλά και σε ηλεκτρονικά αρχεία (με μέση τιμή 3,51=μεταξύ Μέτρια και Αρκετά).

4. Με ποιο τρόπο αλληλεπιδράτε μέσω ψηφιακών τεχνολογιών

Οι συμμετέχοντες ερωτήθηκαν για τον τρόπο αλληλεπιδρούν μέσω ψηφιακών τεχνολογιών. Οι πιθανές απαντήσεις ήταν:

- «E-mail»
- «Κοινωνικά Δίκτυα»

με αξιολόγηση σε πεντάβαθμη κλίμακα Likert, όπου το 1 αντιστοιχεί στο «Καθόλου» και το 5 στο «Πάρα πολύ». Οι απαντήσεις τους δίνονται στον πίνακα συχνοτήτων και αθροιστικών συχνοτήτων που ακολουθεί:

Πίνακας 5.2.3-4 : Τρόπος αλληλεπίδρασης μέσω ψηφιακών τεχνολογιών

	Καθόλου		Λίγο		Μέτρια		Αρκετά		Πάρα πολύ		Total	
	Count	Row N %	Count	Row N %	Count	Row N %	Count	Row N %	Count	Row N %	Count	Row N %
E-mail	0	0,0%	0	0,0%	7	6,8%	23	22,3 %	73	70,9 %	103	100,0 %
Κοινωνικά δίκτυα	10	9,7%	6	5,8%	10	9,7%	28	27,2 %	49	47,6 %	103	100,0 %

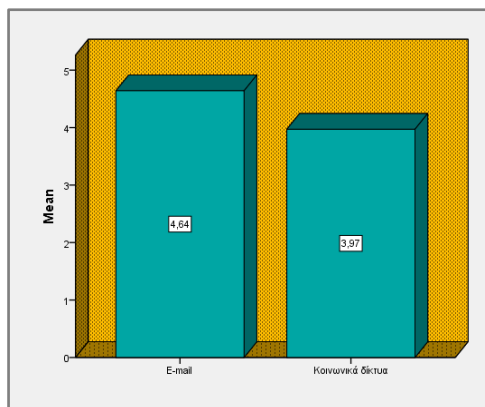
Δίνεται επίσης ο πίνακας με τα περιγραφικά στατιστικά στοιχεία (μέση τιμή, τυπική απόκλιση, μέγιστη και ελάχιστη τιμή) για κάθε επιλογή.

Πίνακας 5.2.3-4.1.: Περιγραφικά στοιχεία για τρόπο αλληλεπίδρασης μέσω ψηφιακών τεχνολογιών

		E-mail	Κοινωνικά δίκτυα
N	Valid	103	103
	Missing	0	0
Mean		4,64	3,97
Std. Deviation		,608	1,302
Minimum		3	1
Maximum		5	5

Προκύπτει ότι το E-mail με ποσοστό 70,9% είναι ο τρόπος που προτιμούν περισσότερο έναντι των κοινωνικών δικτύων.

Σχήμα 5.2.3-4.1.: Περιγραφικά στοιχεία για τρόπο αλληλεπίδρασης μέσω ψηφιακών τεχνολογιών

5. Πόσο συμφωνείτε με τις παρακάτω προτάσεις ως προς το διαμοιρασμό ψηφιακών πληροφοριών

Οι ερωτώμενοι κλήθηκαν να απαντήσουν σε ποιο βαθμό συμφωνούν σε μία σειρά προτάσεων, σχετικών με το διαμοιρασμό ψηφιακών πληροφοριών. Οι πιθανές απαντήσεις ήταν:

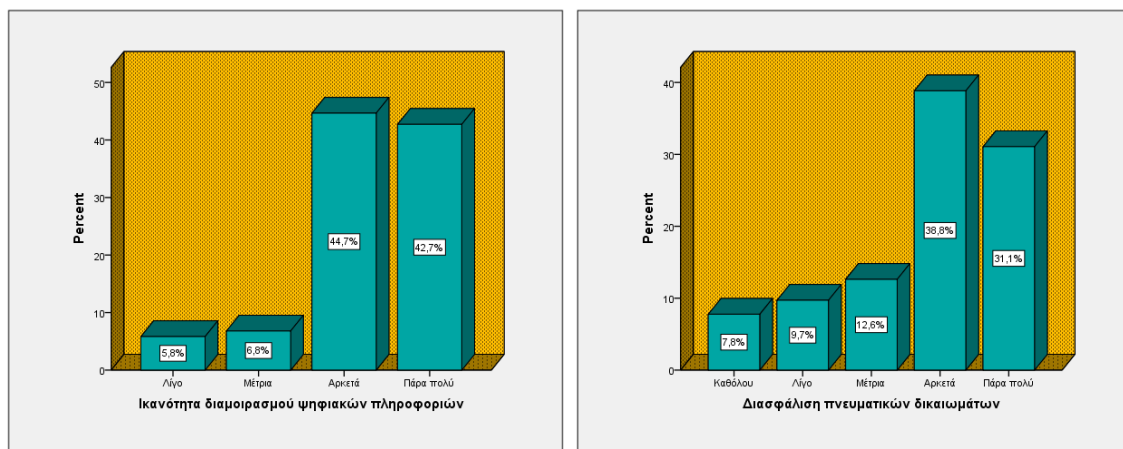
- «*Ικανότητα διαμοιρασμού ψηφιακών πληροφοριών*»
- «*Διασφάλιση πνευματικών δικαιωμάτων*»

με αξιολόγηση σε πεντάβαθμη κλίμακα Likert, όπου το 1 αντιστοιχεί στο «Καθόλου» και το 5 στο «Πάρα πολύ». Οι απαντήσεις τους δίνονται στον πίνακα συχνοτήτων και αθροιστικών συχνοτήτων που ακολουθεί:

Πίνακας 5.2.3-5.: Διαμοιρασμός ψηφιακών πληροφοριών

	Καθόλου		Λίγο		Μέτρια		Αρκετά		Πάρα πολύ		Total	
	Count	Row N %	Count	Row N %	Count	Row N %	Count	Row N %	Count	Row N %	Count	Row N %
Ικανότητα διαμοιρασμού ψηφ.πληροφοριών	0	0,0 %	6	5,8 %	7	6,8%	46	44,7 %	44	42,7 %	103	100,0 %
Διασφάλιση πνευμ.δικαιωμάτων	8	7,8 %	10	9,7 %	13	12,6 %	40	38,8 %	32	31,1 %	103	100,0 %

Σχήμα 5.2.3-5.: Διαμοιρασμός ψηφιακών πληροφοριών

Δίνεται επίσης ο πίνακας με τα περιγραφικά στατιστικά στοιχεία (μέση τιμή, τυπική απόκλιση, μέγιστη και ελάχιστη τιμή) για κάθε πρόταση.

Πίνακας 5.2.3-5.1.: Περιγραφικά Στοιχεία για Διαμοιρασμό ψηφιακών πληροφοριών

		Ικανότητα διαμοιρασμού ψηφιακών πληροφοριών	Διασφάλιση πνευματικών δικαιωμάτων
N	Valid	103	103
	Missing	0	0
Mean		4,24	3,76
Std. Deviation		,822	1,216
Minimum		2	1
Maximum		5	5

Όσο μεγαλύτερη μέση τιμή αντιστοιχεί σε κάθε πρόταση, τόσο μεγαλύτερος και ο βαθμός συμφωνίας με αυτή. Προκύπτει ότι η ικανότητα διαμοιρασμού των ψηφιακών πληροφοριών (μέση τιμή 4,24) θεωρείται σημαντικότερη έναντι της διασφάλισης των πνευματικών δικαιωμάτων, που επίσης θεωρείται αρκετά ως πολύ σημαντική (μέση τιμή 3,76).

6. Ποιες είναι οι γνώσεις σας σχετικά με τη δημιουργία ψηφιακού περιεχομένου

Οι ερωτώμενοι κλήθηκαν να αξιολογήσουν τις γνώσεις τους, όσον αφορά στη δημιουργία ψηφιακού περιεχομένου. Οι πιθανές απαντήσεις ήταν:

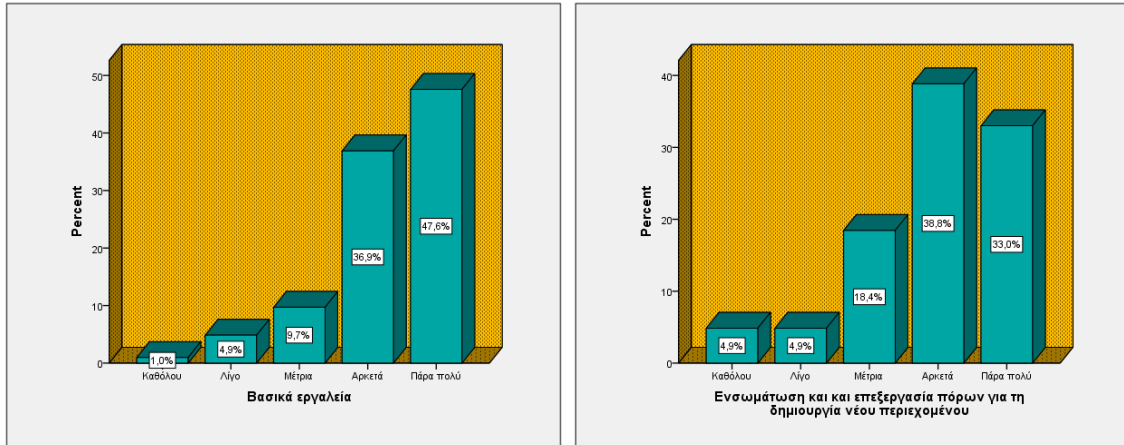
- «Βασικά εργαλεία(κείμενα, λογιστικά φύλλα, εικόνες βίντεο)»
- «Ενσωμάτωση και επεξεργασία πόρων για τη δημιουργία νέου και συναφούς περιεχομένου διαφόρων μορφών όπως πολυμέσα (κείμενο, λογιστικά φύλλα, πίνακες βίντεο)»

με αξιολόγηση σε πεντάβαθμη κλίμακα Likert, όπου το 1 αντιστοιχεί στο «Καθόλου» και το 5 στο «Πάρα πολύ». Οι απαντήσεις τους δίνονται στον πίνακα συχνοτήτων και αθροιστικών συχνοτήτων που ακολουθεί:

Πίνακας 5.2.3-6.: Δημιουργία ψηφιακού περιεχομένου

	Καθόλου		Λίγο		Μέτρια		Αρκετά		Πάρα πολύ		Total	
	Count	Row N %	Count	Row N %	Count	Row N %	Count	Row N %	Count	Row N %	Count	Row N %
Βασικά εργαλεία	1	1,0 %	5	4,9%	10	9,7 %	38	36,9 %	49	47,6 %	103	100,0%
Ενσωμάτωση και επεξεργασία πόρων για τη δημιουργία νέου περιεχομένου	5	4,9 %	5	4,9%	19	18,4 %	40	38,8 %	34	33,0 %	103	100,0%

Σχήμα 5.2.3-6.: Δημιουργία ψηφιακού περιεχομένου

Δίνεται επίσης ο πίνακας με τα περιγραφικά στατιστικά στοιχεία (μέση τιμή, τυπική απόκλιση, μέγιστη και ελάχιστη τιμή) για κάθε πρόταση.

Πίνακας 5.2.3-6.1.: Περιγραφικά Στοιχεία για Δημιουργία ψηφιακού περιεχομένου

		Βασικά εργαλεία	Ενσωμάτωση και επεξεργασία πόρων για τη δημιουργία νέου περιεχομένου
N	Valid	103	103
	Missing	0	0
Mean		4,25	3,90
Std. Deviation		,894	1,071
Minimum		1	1
Maximum		5	5

Όσο μεγαλύτερη μέση τιμή αντιστοιχεί σε κάθε επιλογή, τόσο καλύτερη γνώση των εκάστοτε εργαλείων δημιουργίας ψηφιακού περιεχομένου, έχουν οι συμμετέχοντες. Προκύπτει ότι τα βασικά εργαλεία (μέση τιμή 4,25) χρησιμοποιούνται περισσότερο έναντι της ενσωμάτωσης και επεξεργασίας δεδομένων, που επίσης χρησιμοποιούνται σχεδόν πολύ (μέση τιμή 3,90).

7. Τι γνωρίζετε όσον αφορά την πνευματική ιδιοκτησία και τις άδειες ψηφιακού περιεχομένου

Οι ερωτώμενοι κλήθηκαν να απαντήσουν σε δύο προτάσεις που αφορούσαν στην πνευματική ιδιοκτησία και τις άδειες ψηφιακού περιεχομένου. Οι πιθανές απαντήσεις ήταν:

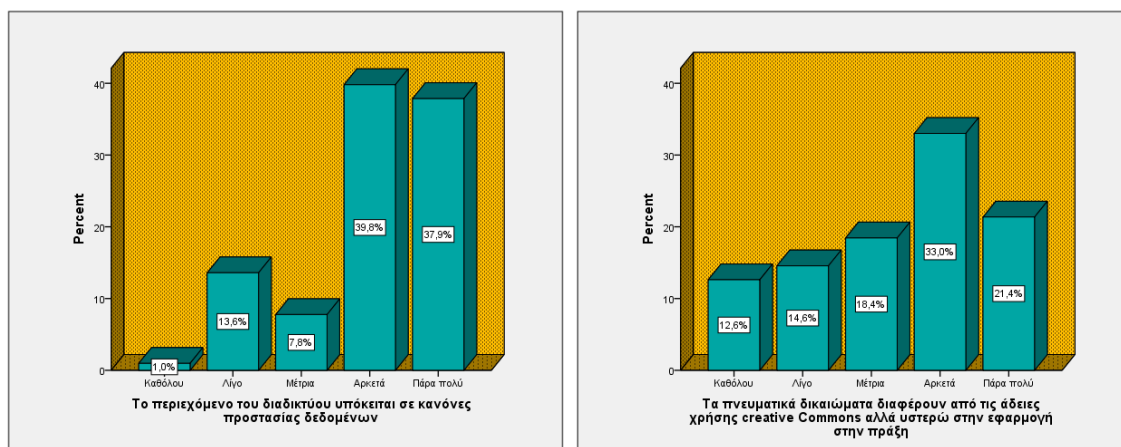
- «Το περιεχόμενο του διαδικτύου υπόκειται σε κανόνες προστασίας δεδομένων»
- «Τα πνευματικά δικαιώματα διαφέρουν από τις άδειες χρήσης creative Commons αλλά υστερώ στην εφαρμογή στην πράξη»

με αξιολόγηση σε πεντάβαθμη κλίμακα Likert, όπου το 1 αντιστοιχεί στο «Καθόλου» και το 5 στο «Πάρα πολύ». Οι απαντήσεις τους δίνονται στον πίνακα συχνοτήτων και αθροιστικών συχνοτήτων που ακολουθεί:

Πίνακας 5.2.3-7.: Πνευματική ιδιοκτησία και τις άδειες ψηφιακού περιεχομένου

	Καθόλου		Λίγο		Μέτρια		Αρκετά		Πάρα πολύ		Total	
	Count	Row N %	Count	Row N %	Count	Row N %	Count	Row N %	Count	Row N %	Count	Row N %
Το περιεχόμενο του διαδικτ υπόκειται σε κανόνες προστασίας δεδομένων	1	1,0 %	14	13,6 %	8	7,8 %	41	39,8 %	39	37,9 %	103	100,0 %
Τα πνευματικά δικαιώματα διαφέρουν από τις άδειες χρήσης creative Commons αλλά υστερώ στην εφαρμογή στην πράξη	13	12,6 %	15	14,6 %	19	18,4 %	34	33,0 %	22	21,4 %	103	100,0 %

Σχήμα 5.2.3-7.: Πνευματική ιδιοκτησία και άδειες ψηφιακού περιεχομένου

Δίνεται επίσης ο πίνακας με τα περιγραφικά στατιστικά στοιχεία (μέση τιμή, τυπική απόκλιση, μέγιστη και ελάχιστη τιμή) για κάθε πρόταση.

Πίνακας 5.2.3-7.1.: Περιγραφικά Στοιχεία για Πνευματική ιδιοκτησία και τις άδειες ψηφιακού περιεχομένου

		Το περιεχόμενο του διαδικτύου υπόκειται σε κανόνες προστασίας δεδομένων	Τα πνευματικά δικαιώματα διαφέρουν από τις άδειες χρήσης creative Commons αλλά υστερώ στην εφαρμογή στην πράξη
N	Valid	103	103
	Missing	0	0
Mean		4,00	3,36
Std. Deviation		1,048	1,312
Minimum		1	1
Maximum		5	5

Όσο μεγαλύτερη μέση τιμή αντιστοιχεί σε κάθε πρόταση, τόσο μεγαλύτερη συμφωνία με το περιεχόμενο της εκφράζουν οι συμμετέχοντες. Συμφωνούν ότι ο περιεχόμενο του διαδικτύου υπόκειται σε κανόνες προστασίας δεδομένων σε πολύ μεγάλο βαθμό (μέση τιμή=4,00), ενώ για τις άδειες χρήσης θεωρούν ότι διαφέρουν από τα πνευματικά δικαιώματα αρκετά ως πολύ (μέση τιμή=3,36).

8.Πόσο συμφωνείτε με τις παρακάτω προτάσεις σχετικά με τον προγραμματισμό, τις αρχές και τις τεχνικές ανάπτυξης λογισμικού

Οι ερωτώμενοι κλήθηκαν να αξιολογήσουν το βαθμό συμφωνίας τους με δύο προτάσεις που αφορούσαν στον προγραμματισμό, τις αρχές και τις τεχνικές ανάπτυξης λογισμικού. Οι πιθανές απαντήσεις ήταν:

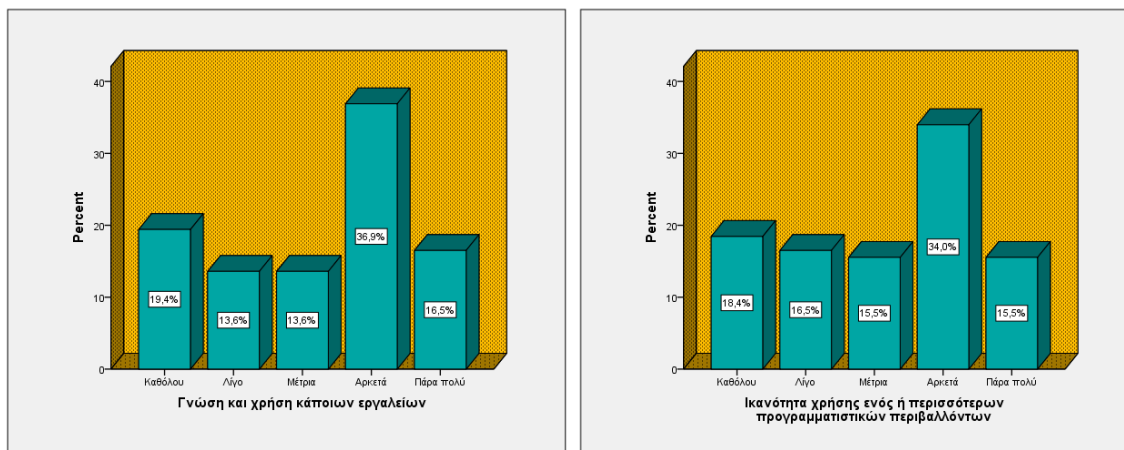
- «Γνωρίζετε ονομαστικά κάποια εργαλεία και ξέρετε να τα χρησιμοποιείτε»
- «Έχετε την ικανότητα να χρησιμοποιήσετε ένα ή περισσότερα προγραμματιστικά περιβάλλοντα προς όφελος της υπηρεσίας σας»

με αξιολόγηση σε πεντάβαθμη κλίμακα Likert, όπου το 1 αντιστοιχεί στο «Καθόλου» και το 5 στο «Πάρα πολύ». Οι απαντήσεις τους δίνονται στον πίνακα συχνοτήτων και αθροιστικών συχνοτήτων που ακολουθεί:

Πίνακας 5.2.3-8.: Προγραμματισμός, αρχές και τεχνικές ανάπτυξης λογισμικού

	Καθόλου		Λίγο		Μέτρια		Αρκετά		Πάρα πολύ		Total	
	Count	Row N %	Count	Row N %	Count	Row N %	Count	Row N %	Count	Row N %	Count	Row N %
Γνώση και χρήση κάποιων εργαλείων	20	19,4 %	14	13,6%	14	13,6%	38	36,9%	17	16,5%	103	100,0 %
Ικανότητα χρήσης ενός ή περισ. προγραμματιστικών περιβαλλόντων	19	18,4 %	17	16,5%	16	15,5%	35	34,0%	16	15,5%	103	100,0 %

Σχήμα 5.2.3-8.: Προγραμματισμός, αρχές και τεχνικές ανάπτυξης λογισμικού

Δίνεται επίσης ο πίνακας με τα περιγραφικά στατιστικά στοιχεία (μέση τιμή, τυπική απόκλιση, μέγιστη και ελάχιστη τιμή) για κάθε πρόταση.

Πίνακας 5.2.3-8.1.: Περιγραφικά Στοιχεία για Προγραμματισμό, αρχές και τεχνικές ανάπτυξης λογισμικού

		Γνώση και χρήση κάποιων εργαλείων	Ικανότητα χρήσης ενός ή περισσότερων προγραμματιστικών περιβαλλόντων
N	Valid	103	103
	Missing	0	0
Mean		3,17	3,12
Std. Deviation		1,389	1,367
Minimum		1	1
Maximum		5	5

Προκύπτει ότι υπάρχει μέτριος βαθμός γνώσης εργαλείων καθώς και ικανότητας χρήσης προγραμματιστικών περιβαλλόντων, εφόσον οι μέσες τιμές είναι ίσες (3,17 και 3,12 αντίστοιχα).

9. Ποιο είναι το επίπεδο γνώσεων σας όσον αφορά την προστασία των προσωπικών δεδομένων

Οι συμμετέχοντες ερωτήθηκαν για το γνωστικό τους επίπεδο αναφορικά με την προστασία των προσωπικών δεδομένων. Οι πιθανές απαντήσεις ήταν:

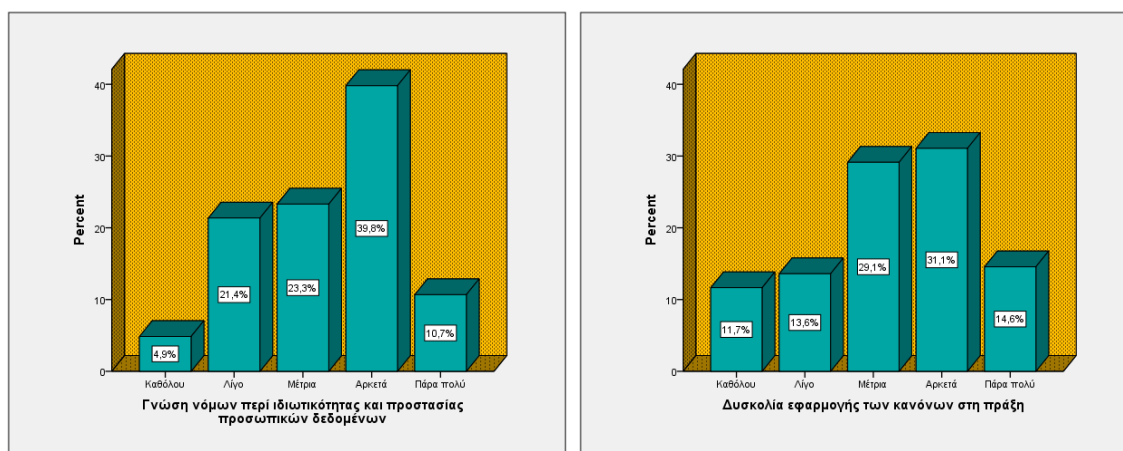
- *«Γνώση νόμων περί ιδιωτικότητας και προστασίας προσωπικών δεδομένων»*
- *«Δυσκολία εφαρμογής των κανόνων στη πράξη»*

με αξιολόγηση σε πεντάβαθμη κλίμακα Likert, όπου το 1 αντιστοιχεί στο «Καθόλου» και το 5 στο «Πάρα πολύ». Οι απαντήσεις τους δίνονται στον πίνακα συχνοτήτων και αθροιστικών συχνοτήτων που ακολουθεί:

Πίνακας 5.2.3-9.: Προστασία προσωπικών δεδομένων

	Καθόλου		Λίγο		Μέτρια		Αρκετά		Πάρα πολύ		Total	
	Count	Row N %	Count	Row N %	Count	Row N %	Count	Row N %	Count	Row N %	Count	Row N %
Γνώση νόμων περί ιδιωτικότητας & προστασίας προσωπικών δεδ.	5	4,9 %	22	21,4 %	24	23,3 %	41	39,8 %	11	10,7 %	103	100,0 %
Δυσκολία εφαρμογής των κανόνων στη πράξη	12	11,7 %	14	13,6 %	30	29,1 %	32	31,1 %	15	14,6 %	103	100,0 %

Σχήμα 5.2.3-9.: Προστασία προσωπικών δεδομένων

Δίνεται επίσης ο πίνακας με τα περιγραφικά στατιστικά στοιχεία (μέση τιμή, τυπική απόκλιση, μέγιστη και ελάχιστη τιμή) για κάθε πρόταση.

Πίνακας 5.2.3-9.1.: Περιγραφικά στοιχεία για προστασία προσωπικών δεδομένων

		Γνώση νόμων περί ιδιωτικότητας και προστασίας προσωπικών δεδομένων	Δυσκολία εφαρμογής των κανόνων στη πράξη
N	Valid	103	103
	Missing	0	0
Mean		3,30	3,23
Std. Deviation		1,074	1,206
Minimum		1	1
Maximum		5	5

Όσο μεγαλύτερη μέση τιμή αντιστοιχεί σε κάθε επιλογή, τόσο καλύτερη γνώση των εκάστοτε έχουν οι συμμετέχοντες.

10. Τι γνωρίζετε σχετικά με την προστασία της υγείας και της ευεξίας κατά την εργασία με ψηφιακές τεχνολογίες

Οι συμμετέχοντες στην έρευνα ερωτήθηκαν για τις γνώσεις τους σχετικά με την προστασία της υγείας και της ευεξίας κατά την εργασία με ψηφιακές τεχνολογίες. Οι πιθανές απαντήσεις τους ήταν

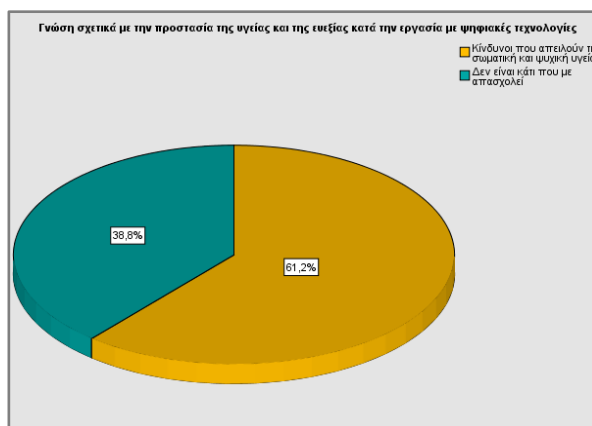
- *«Γνωρίζω σχετικά με τους κινδύνους που απειλούν τη σωματική και την ψυχική μου υγεία οι οποίοι σχετίζονται με τη χρήση του διαδικτύου»*
- *«Γνωρίζω πως η τεχνολογία μπορεί να επηρεάσει την υγεία μου αλλά δεν είναι κάτι που με έχει απασχολήσει στενά»*

Με δυνατότητα επιλογής μόνο μίας από τις δύο. Οι απαντήσεις τους δίνονται στον πίνακα συχνοτήτων και αθροιστικών συχνοτήτων που ακολουθεί:

Πίνακας 5.2.3-10.: Γνώση σχετικά με την προστασία της υγείας και της ευεξίας κατά την εργασία με ψηφιακές τεχνολογίες

		Frequency	Percent	Valid Percent	Cumulative Percent
Valid	Κίνδυνοι που απειλούν τη σωματική και ψυχική υγεία	63	61,2	61,2	61,2
	Δεν είναι κάτι που με απασχολεί	40	38,8	38,8	100,0
Total		103	100,0	100,0	

Σχήμα 5.2.3-10.: Γνώση σχετικά με την προστασία της υγείας και της ευεξίας κατά την εργασία με ψηφιακές τεχνολογίες

Από τους 103 συμμετέχοντες στην έρευνα, 63 (ποσοστό 61,2%) δηλώνουν πως γνωρίζουν σχετικά με τους κινδύνους που απειλούν τη σωματική και την ψυχική τους υγεία και σχετίζονται με τη χρήση του διαδικτύου, ενώ οι υπόλοιποι 40 (ποσοστό 38,8%) γνωρίζουν μεν πως η τεχνολογία μπορεί να επηρεάσει την υγεία τους, αλλά δηλώνουν πως δεν είναι κάτι που τους έχει απασχολήσει στενά.

5.2.4. Δ Μέρος Επιμόρφωση δημοσίων υπαλλήλων

1. Έχετε λάβει επιμόρφωση η οποία σας βοήθησε να καλλιεργήσετε τις ψηφιακές σας δεξιότητες

Οι συμμετέχοντες ερωτήθηκαν εάν έχουν λάβει κάποια επιμόρφωση η οποία τους βοήθησε να καλλιεργήσουν τις ψηφιακές τους δεξιότητες. Οι πιθανές απαντήσεις ήταν

- «Ναι»
- «Όχι»

Η κατανομή των απαντήσεών τους δίνεται στον πίνακα συχνοτήτων και αθροιστικών συχνοτήτων που ακολουθεί:

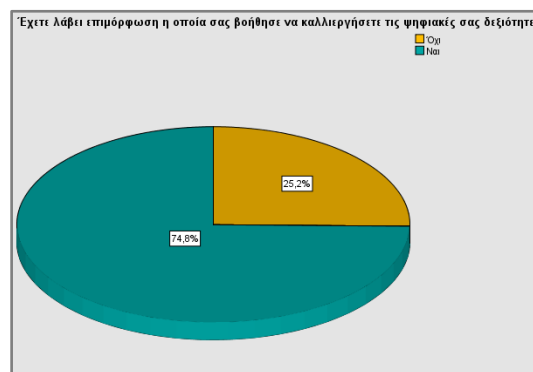
Πίνακας 5.2.4-1.: Λήψη επιμόρφωσης

		Frequency	Percent	Valid Percent	Cumulative Percent
Valid	Όχι	26	25,2	25,2	25,2
	Ναι	77	74,8	74,8	100,0
	Total	103	100,0	100,0	

Από τους 103 συμμετέχοντες, 26 (ποσοστό 25,2%) δήλωσαν ότι δεν έχουν λάβει επιμόρφωση, ενώ αντίθετα, 77 (ποσοστό 74,8%) απαντούν θετικά.

Τα παραπάνω δίνονται οπτικά στο διάγραμμα πίτας που ακολουθεί:

Σχήμα 5.2.4-1.: Λήψη επιμόρφωσης

2. Ποια είναι τα κίνητρά σας προκειμένου να παρακολουθήσετε προγράμματα επιμόρφωσης

Οι συμμετέχοντες ερωτήθηκαν ως προς τα κίνητρα που θα τους ωθούσαν στην παρακολούθηση προγραμμάτων επιμόρφωσης. Οι πιθανές απαντήσεις ήταν:

- «Η καλλιέργεια ατομικών ψηφιακών δεξιοτήτων»
- «Η διεκδίκηση μιας θέσης ευθύνης»

- «Η πεποίθησή μου να συμβάλλω στο δημόσιο όφελος»
- «Προσδοκώ χρηματικό όφελος»

με αξιολόγηση σε πεντάβαθμη κλίμακα Likert, όπου το 1 αντιστοιχεί στο «Καθόλου» και το 5 στο «Πάρα πολύ». Οι απαντήσεις τους δίνονται στον πίνακα συχνοτήτων και αθροιστικών συχνοτήτων που ακολουθεί:

Πίνακας 5.2.4-2.: Κίνητρα παρακολούθησης προγραμμάτων επιμόρφωσης

	Καθόλου		Λίγο		Μέτρια		Αρκετά		Πάρα πολύ		Total	
	Count	Row N %	Count	Row N %	Count	Row N %	Count	Row N %	Count	Row N %	Count	Row N %
Η καλλιέργεια ατομικών ψηφιακών δεξιοτήτων	1	1,0 %	0	0,0 %	9	8,7 %	30	29,1 %	63	61,2 %	103	100,0 %
Η διεκδίκηση μιας θέσης ευθύνης	16	15,5 %	8	7,8 %	26	25,2 %	27	26,2 %	26	25,2 %	103	100,0 %
Η πεποίθηση να συμβάλλω στο δημόσιο όφελος	6	5,8 %	4	3,9 %	25	24,3 %	45	43,7 %	23	22,3 %	103	100,0 %
Η προσδοκία για χρηματικό όφελος	37	35,9 %	13	12,6 %	24	23,3 %	20	19,4 %	9	8,7 %	103	100,0 %

Δίνεται επίσης ο πίνακας με τα περιγραφικά στατιστικά στοιχεία (μέση τιμή, διακύμανση, τυπική απόκλιση, μέγιστη και ελάχιστη τιμή) για κάθε πρόταση.

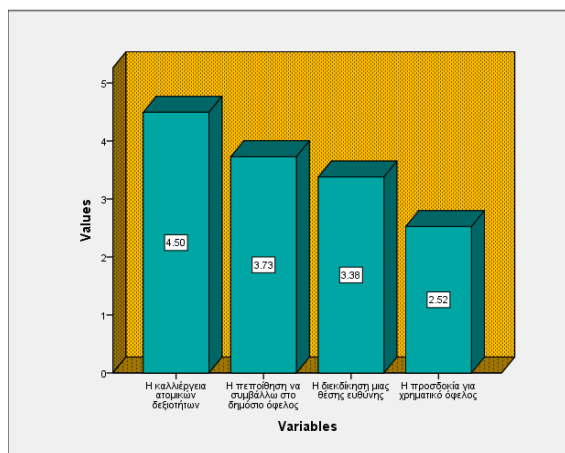
Όσο μεγαλύτερη μέση τιμή αντιστοιχεί σε κάθε επιλογή, τόσο σημαντικότερο είναι και το εκάστοτε κίνητρο.

Πίνακας 5.2.4-2.1.: Περιγραφικά στοιχεία για κίνητρα παρακολούθησης προγραμμάτων επιμόρφωσης

	N	Minimum	Maximum	Mean	Std. Deviation
Η καλλιέργεια ατομικών ψηφιακών δεξιοτήτων	103	1	5	4,50	,739
Η διεκδίκηση μιας θέσης ευθύνης	103	1	5	3,38	1,358
Η πεποίθηση να συμβάλλω στο δημόσιο όφελος	103	1	5	3,73	1,040
Η προσδοκία για χρηματικό όφελος	103	1	5	2,52	1,378
Valid N (listwise)	103				

Στο ραβδόγραμμα που ακολουθεί απεικονίζονται οι μέσες τιμές των απαντήσεων σε φθίνουσα σειρά. Παρατηρούμε ότι η καλλιέργεια ατομικών ψηφιακών δεξιοτήτων είναι το κυρίαρχο κίνητρο, με μέση τιμή ίση με 4,50 (μεταξύ 4=Αρκετά και 5=Πάρα πολύ), ακολουθούν η συμβολή στο δημόσιο όφελος και η διεκδίκηση θέσης ευθύνης, με παραπλήσιους μέσους (μεταξύ 3=Μέτρια και 4=Αρκετά) και τελευταίο κίνητρο σε σημαντικότητα φαίνεται να είναι η προσδοκία χρηματικού οφέλους, με μέση τιμή 2,52 (μεταξύ 2=Λίγο και 3=Μέτρια).

Σχήμα 5.2.4-2.1.: Περιγραφικά στοιχεία για κίνητρα παρακολούθησης προγραμμάτων επιμόρφωσης

3. Η παρακολούθηση επιμορφωτικών προγραμμάτων ενισχύει τις Ψηφιακές δεξιότητες των Δημοσίων Υπαλλήλων

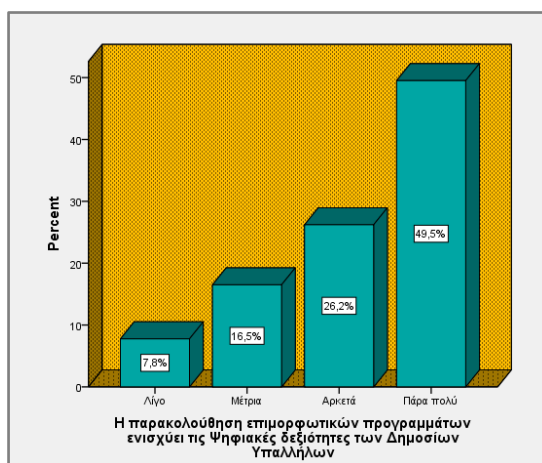
Οι συμμετέχοντες κλήθηκαν να αξιολογήσουν την πρόταση «*Η παρακολούθηση επιμορφωτικών προγραμμάτων ενισχύει τις Ψηφιακές δεξιότητες των Δημοσίων Υπαλλήλων*», με πεντάβαθμη κλίμακα Likert, όπου το 1 αντιστοιχεί στο «Καθόλου» και το 5 στο «Πάρα πολύ». Η κατανομή των απαντήσεών τους καθώς και τα περιγραφικά μέτρα αυτών δίνονται στους ακόλουθους πίνακες:

Πίνακας 5.2.4-3.: Επιμορφωτικά προγράμματα και ενίσχυση ψηφιακών δεξιοτήτων

		Frequency	Percent	Valid Percent	Cumulative Percent
Valid	Λίγο	8	7,8	7,8	7,8
	Μέτρια	17	16,5	16,5	24,3
	Αρκετά	27	26,2	26,2	50,5
	Πάρα πολύ	51	49,5	49,5	100,0
	Total	103	100,0	100,0	

Προκύπτει ότι 8 εκ των ερωτηθέντων (ποσοστό 7,8%) συμφωνούν Λίγο με την παραπάνω πρόταση, 17 (ποσοστό 16,5%) Μέτρια, 27 (ποσοστό 26,2%) Αρκετά και 51 (ποσοστό 49,5%) Πάρα πολύ, ενώ τέλος, κανείς δεν απάντησε ότι τα επιμορφωτικά προγράμματα δεν ενισχύουν «Καθόλου» τις ψηφιακές δεξιότητες των Δημοσίων υπαλλήλων.

Σχήμα 5.2.4-3.: Επιμορφωτικά προγράμματα και ενίσχυση ψηφιακών δεξιοτήτων

Πίνακας 5.2.4-3.1.: Περιγραφικά μέτρα για επιμορφωτικά προγράμματα και ενίσχυση ψηφιακών δεξιοτήτων

N	Valid	103
	Missing	0
Mean		4,17
Std. Deviation		,974
Minimum		2
Maximum		5

4. Ποιοι θεωρείτε πως είναι ανασταλτικοί παράγοντες προκειμένου να συμμετάσχετε σε επιμορφωτικά προγράμματα

Οι ερωτώμενοι κλήθηκαν να αξιολογήσουν κατά πόσο η μικρή διάρκεια και η απουσία πρακτικής εφαρμογής των επιμορφωτικών προγραμμάτων καθώς και η έλλειψη χρόνου αποτελούν ανασταλτικούς παράγοντες για την παρακολούθηση τέτοιων προγραμμάτων. Οι πιθανές απαντήσεις ήταν:

- «*Η μικρή τους διάρκεια και η απουσία δυνατότητας πρακτικής εφαρμογής*»
- «*Η έλλειψη χρόνου*»

με αξιολόγηση σε πεντάβαθμη κλίμακα Likert, όπου το 1 αντιστοιχεί στο «Καθόλου» και το 5 στο «Πάρα πολύ». Οι απαντήσεις τους δίνονται στον πίνακα συχνοτήτων και αθροιστικών συχνοτήτων που ακολουθεί:

Πίνακας 5.2.4-4.: Ανασταλτικοί παράγοντες συμμετοχής σε επιμορφωτικά προγράμματα

	Καθόλου		Λίγο		Μέτρια		Αρκετά		Πάρ πολύ		Total	
	Cou nt	Row N %	Cou nt	Row N %	Cou nt	Row N %	Cou nt	Row N %	Cou nt	Row N %	Cou nt	Row N %
Μικρή διάρκεια και απουσία δυνατότητας πρακτικής εφαρμογής	4	3,9 %	14	13,6 %	19	18,4 %	30	29,1 %	36	35,0 %	103	100,0 %

Έλλειψη χρόνου	6	5,8 %	9	8,7 %	17	16,5 %	31	30,1 %	40	38,8 %	103	100,0 %
----------------	---	-------	---	-------	----	--------	----	--------	----	--------	-----	---------

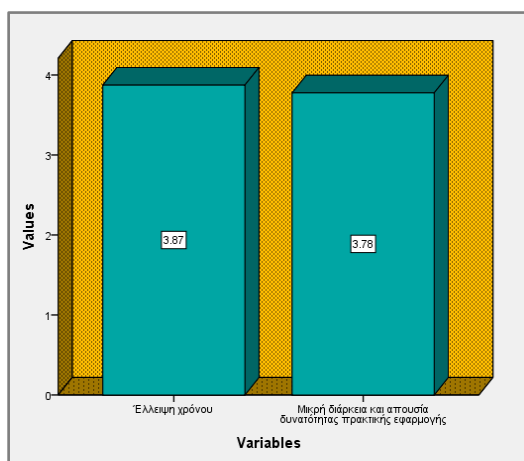
Δίνεται επίσης ο πίνακας με τα περιγραφικά στατιστικά στοιχεία (μέση τιμή, διακύμανση, τυπική απόκλιση, μέγιστη και ελάχιστη τιμή) για κάθε πρόταση. Όσο μεγαλύτερη μέση τιμή αντιστοιχεί σε κάθε παράγοντα, τόσο πιο ανασταλτικό των θωρούν οι συμμετέχοντες.

Πίνακας 5.2.4-4.1.: Περιγραφικά μέτρα για ανασταλτικούς παράγοντες συμμετοχής σε επιμορφωτικά προγράμματα

	N	Minimum	Maximum	Mean	Std. Deviation
Μικρή διάρκεια και απουσία δυνατότητας πρακτικής εφαρμογής	103	1	5	3,78	1,179
Έλλειψη χρόνου	103	1	5	3,87	1,194
Valid N (listwise)	103				

Στο παρακάτω διάγραμμα παρουσιάζεται η σύγκριση των μέσων τιμών των απαντήσεών τους για κάθε παράγοντα, σε φθίνουσα σειρά:

Σχήμα 5.2.4-4.1.: Περιγραφικά μέτρα για ανασταλτικούς παράγοντες συμμετοχής σε επιμορφωτικά προγράμματα

Παρατηρούμε ότι η ανασταλτικότητα των δύο παραγόντων είναι παραπλήσια, με μέσους όρους παραπλήσιους που δε διαφοροποιούνται μεταξύ τους στατιστικά σημαντικά (κοντά στο 4=Αρκετά).

5. Ποιες είναι οι σημαντικότερες γνώσεις και δεξιότητες στις οποίες θεωρείτε ότι χρειάζεστε επιμόρφωση

Οι ερωτώμενοι κλήθηκαν να αξιολογήσουν κατά πόσο θεωρούν ότι χρειάζονται επιμόρφωση σε ένα σύνολο γνώσεων και δεξιοτήτων. Αυτές ήταν:

- «Δημόσιο δίκαιο»
- «Προγραμματισμός και χρήση λειτουργικών συστημάτων»
- «Καλή γνώση των προγραμμάτων του office»
- «Χρήση ηλεκτρονικού ταχυδρομείου»
- «Γνώση στενογραφίας»
- «Τρόποι προστασίας προσωπικών δεδομένων»
- «Τρόποι προστασίας πνευματικών δικαιωμάτων»

με αξιολόγηση σε πεντάβαθμη κλίμακα Likert, όπου το 1 αντιστοιχεί στο «Καθόλου» και το 5 στο «Πάρα πολύ». Οι απαντήσεις τους δίνονται στον πίνακα συχνοτήτων και αθροιστικών συχνοτήτων που ακολουθεί:

Πίνακας 5.2.4-5.: Γνώσεις και δεξιότητες που χρήζουν επιμόρφωσης

	Καθόλου		Λίγο		Μέτρια		Αρκετά		Πάρα πολύ		Total	
	Cou nt	Row N %	Cou nt	Row N %	Cou nt	Row N %	Cou nt	Row N %	Cou nt	Row N %	Cou nt	Row N %
Δημόσιο δίκαιο	1	1,0 %	13	12,6 %	9	8,7%	46	44,7 %	34	33,0 %	103	100,0%
Προγραμματισμός και χρήση λειτουργικών συστημάτων	17	16,5 %	15	14,6 %	14	13,6 %	43	41,7 %	14	13,6 %	103	100,0%
Καλή γνώση των προγραμμάτων του office	16	15,5 %	25	24,3 %	15	14,6 %	29	28,2 %	18	17,5 %	103	100,0%
Χρήση ηλεκτρονικού ταχυδρομείου	50	48,5 %	23	22,3 %	6	5,8%	13	12,6 %	11	10,7 %	103	100,0%

Γνώση στενογραφίας	44	42,7 %	13	12,6 %	17	16,5 %	18	17,5 %	11	10,7 %	103	100,0 %
Τρόποι προστασίας προσωπικών δεδομένων	2	1,9 %	12	11,7 %	24	23,3 %	36	35,0 %	29	28,2 %	103	100,0 %
Τρόποι προστασίας πνευματικών δικαιωμάτων	3	2,9 %	8	7,8 %	18	17,5 %	42	40,8 %	32	31,1 %	103	100,0 %

Δίνεται επίσης ο πίνακας με τα περιγραφικά στατιστικά στοιχεία (μέση τιμή, διακύμανση, τυπική απόκλιση, μέγιστη και ελάχιστη τιμή) για κάθε γνώση/δεξιότητα.

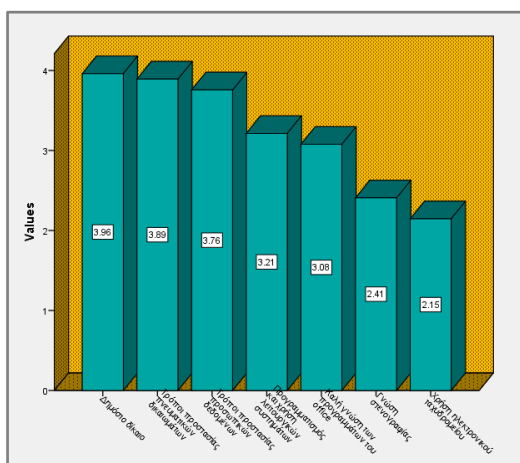
Όσο μεγαλύτερη μέση τιμή αντιστοιχεί σε κάθε μία, τόσο περισσότερο θεωρούν οι συμμετέχοντες ότι χρειάζονται επιμόρφωση σχετικά με αυτή.

Πίνακας 5.2.4-5.1.: Περιγραφικά μέτρα για γνώσεις και δεξιότητες που χρήζουν επιμόρφωσης

	N	Minimum	Maximum	Mean	Std. Deviation
Δημόσιο δίκαιο	103	1	5	3,96	1,009
Προγραμματισμός και χρήση λειτουργικών συστημάτων	103	1	5	3,21	1,318
Καλή γνώση των προγραμμάτων του office	103	1	5	3,08	1,363
Χρήση ηλεκτρονικού ταχυδρομείου	103	1	5	2,15	1,417
Γνώση στενογραφίας	103	1	5	2,41	1,451
Τρόποι προστασίας προσωπικών δεδομένων	103	1	5	3,76	1,052
Τρόποι προστασίας πνευματικών δικαιωμάτων	103	1	5	3,89	1,028
Valid N (listwise)	103				

Στο παρακάτω διάγραμμα παρουσιάζεται η σύγκριση των μέσων τιμών των απαντήσεών τους, σε φθίνουσα σειρά:

Σχήμα 5.2.4-5.1.: Περιγραφικά μέτρα για Γνώσεις και δεξιότητες που χρήζουν επιμόρφωσης

Σχολιάζοντας το παραπάνω διάγραμμα, βλέπουμε ότι το Δημόσιο δίκαιο, οι τρόποι προστασίας πνευματικών δικαιωμάτων και προσωπικών δεδομένων είναι τα κυρίαρχα πεδία στα οποία οι συμμετέχοντες θεωρούν ότι χρειάζονται επιμόρφωση, με μέσους όρους απαντήσεων κοντά στο 4=Αρκετά. Ακολουθούν ο προγραμματισμός και χρήση λειτουργικών προγραμμάτων και η γνώση των προγραμμάτων του office, με μέσους όρους ελαφρώς υψηλότερους του 3=Μέτρια. Τέλος, ακολουθούν η γνώση στενογραφίας και η χρήση ηλεκτρονικού ταχυδρομείου με μέσες τιμές κοντά στο 2=Λίγο.

6. Σημειώστε με ποιο τρόπο θα επιθυμούσατε να λάβετε επιμόρφωση

Οι συμμετέχοντες κλήθηκαν να απαντήσουν με ποιο τρόπο θα επιθυμούσαν να λάβουν επιμόρφωση. Οι πιθανές απαντήσεις ήταν:

- «Εξ αποστάσεως»
- «Με φυσική παρουσία»
- «Και με τους δυο τρόπους»

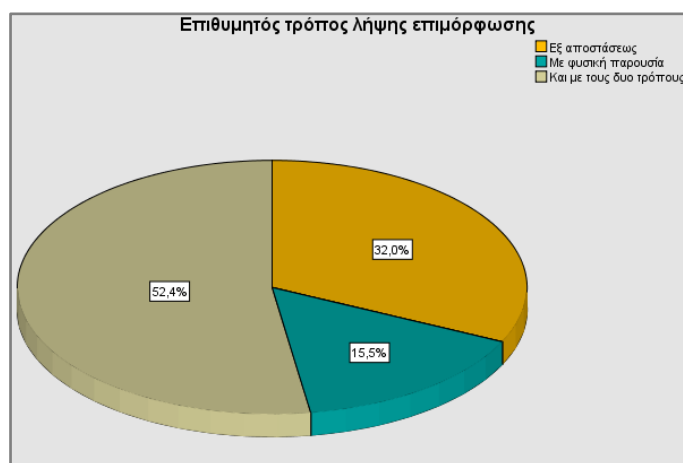
Οι απαντήσεις τους δίνονται στον πίνακα συχνοτήτων και αθροιστικών συχνοτήτων που ακολουθεί:

Πίνακας 5.2.4-6.: Επιθυμητός τρόπος λήψης επιμόρφωσης

		Frequency	Percent	Valid Percent	Cumulative Percent
Valid	Εξ αποστάσεως	33	32,0	32,0	32,0
	Με φυσική παρουσία	16	15,5	15,5	47,6
	Και με τους δυο τρόπους	54	52,4	52,4	100,0
	Total	103	100,0	100,0	

Σε (ποσοστό 32,0%) προτιμούν την εξ αποστάσεως επιμόρφωση, 16 (ποσοστό 15,5%) προτιμούν να επιμορφωθούν με φυσική παρουσία και τέλος, 54 (ποσοστό 52,4%) και με τους δύο τρόπους.

Σχήμα 5.2.4-6.: Επιθυμητός τρόπος λήψης επιμόρφωσης

5.3 ΕΛΕΓΧΟΣ ΥΠΟΘΕΣΕΩΝ

Διερευνήθηκε συσχέτιση διαφόρων διαστάσεων με τα δημογραφικά χαρακτηριστικά.

Συγκεκριμένα, διενεργείται έλεγχος υποθέσεων ως εξής:

- Μηδενική Υπόθεση: $H_0 = H$ «Μεταβλητή» δεν εξαρτάται από το δημογραφικό χαρακτηριστικό

Έναντι της

- Εναλλακτικής Υπόθεσης: $H_1 = H$ «Μεταβλητή» εξαρτάται από το δημογραφικό χαρακτηριστικό.

Για τον έλεγχο υποθέσεων χρησιμοποιήθηκαν παραμετρικοί έλεγχοι (όπως π.χ. independent t-tests, one-way ANOVA, κ.α.), εφόσον ο αριθμός των ερωτηματολογίων είναι πολύ υψηλός (ανέρχεται σε 103) και θεωρείται ότι τα δεδομένα που προέκυψαν από την επεξεργασία των ερωτηματολογίων ακολουθούν προσεγγιστικά την κανονική κατανομή.

Για τον έλεγχο υποθέσεων, το κριτήριο είναι η $p\text{-value}=\text{sig.}$, σε επίπεδο σημαντικότητας 5%. Εφόσον $p\text{-value}>0,05$, η μηδενική υπόθεση δεν απορρίπτεται και επομένως η εξεταζόμενη διάσταση δεν εξαρτάται στατιστικά σημαντικά από το εξεταζόμενο δημογραφικό χαρακτηριστικό.

Αν $p\text{-value}<0,05$, η μηδενική υπόθεση απορρίπτεται και επομένως η εξεταζόμενη διάσταση συσχετίζεται με το εξεταζόμενο δημογραφικό χαρακτηριστικό.

Με βάση αυτό το κριτήριο, προέκυψαν οι παρακάτω συσχετίσεις.

5.3.1. Συσχετίσεις ως προς το Φύλο

1. Συσχέτιση του φύλου με την επιμόρφωση με χρήση Independent Samples T-Test.

Αρχικά, ελέγχουμε εάν τηρείται η προϋπόθεση της ισότητας των διακυμάνσεων, με Levene's Test for Equality of Variances. Προκύπτει ότι η υπόθεση για ίσες διακυμάνσεις δεν απορρίπτεται ($p\text{-value}=\text{sig.}=0,453>0,05$), επομένως για την εξαγωγή συμπερασμάτων θα βασιστούμε στην τιμή του t για ίσες διακυμάνσεις.

Συγκεκριμένα, ο μέσος όρος απαντήσεων των γυναικών είναι 4,32, στατιστικά σημαντικά μεγαλύτερος από το μέσο όρο απαντήσεων των ανδρών που είναι 3,71.

Για να γίνουν σαφέστερα τα παραπάνω, ακολουθεί πίνακας με τα περιγραφικά μέτρα των απαντήσεων ανά φύλο:

Πίνακας 5.3.1.1.: Group Statistics

	Φύλο	N	Mean	Std. Deviation	Std. Error Mean
Η παρακολούθηση επιμορφ. προγραμμάτων ενισχύει τις Ψηφιακές δεξ των Δημοσίων Υπαλλήλων	Α.	24	3,71	1,042	,213
	Γ.	79	4,32	,913	,103

5.3.2. Συσχετίσεις ως προς τη Συνάφεια στις ΤΠΕ

1. Διερευνήθηκε συσχέτιση της συνάφειας των σπουδών στις ΤΠΕ με την επιλογή της επιμόρφωσης με τη χρήση Independent Samples T-Test.

Αρχικά, ελέγχουμε εάν τηρείται η προϋπόθεση της ισότητας των διακυμάνσεων, με Levene's Test for Equality of Variances. Προκύπτει ότι η υπόθεση για ίσες διακυμάνσεις

απορρίπτεται ($p\text{-value}=\text{sig.}=0,000<0,05$), επομένως για την εξαγωγή συμπερασμάτων θα βασιστούμε στην τιμή του t για άνισες διακυμάνσεις.

Πίνακας 5.3.2-1.1.: Independent Samples Test

	Levene's Test for Equality of Variances	t-test for Equality of Means								
		F	Sig.	t	df	Sig. (2-tailed)	Mean Difference	Std. Error	95% Confidence Interval of the Difference	
									Lower	Upper
Έχετε λάβει επιμόρφωση η οποία βοήθησε να καλλιεργήσετε τις ψηφιακές σας δεξιότητες	Equal variances assumed	46,274	,000	-2,061	101	,042	-,283	,137	-,555	-,011
	Equal variances not assumed			-5,987	91,000	,000	-,283	,047	-,376	-,189

Από τον παραπάνω πίνακα, σε επίπεδο σημαντικότητας 5%, προκύπτουν στατιστικά σημαντικές διαφορές μεταξύ της συνάφειας των σπουδών στις ΤΠΕ και λήψης επιμόρφωσης ($p\text{-value} = \text{sig.}=0,000<0,05$). Συγκεκριμένα, ο μέσος όρος απαντήσεων των συμμετεχόντων με σπουδές συναφείς στις ΤΠΕ είναι 1,00, στατιστικά σημαντικά μεγαλύτερος από το μέσο όρο απαντήσεων εκείνων που δεν έχουν συναφείς σπουδές στις ΤΠΕ που είναι 0,72. Για να γίνουν σαφέστερα τα παραπάνω, ακολουθεί πίνακας με τα περιγραφικά μέτρα για συνάφεια και μη, όσον αφορά στις ΤΠΕ και ο αντίστοιχος πίνακας συνάφειας (Crosstab):

Πίνακας 5.3.2-1.2.: Group Statistics

	Συνάφεια στις ΤΠΕ	N	Mean	Std. Deviation	Std. Error Mean
Έχετε λάβει επιμόρφωση η οποία σας βοήθησε να καλλιεργήσετε τις ψηφιακές σας δεξιότητες	Όχι	92	,72	,453	,047
	Ναι	11	1,00	,000	,000

Πίνακας 5.3.2-1.3.: Crosstabulation

		Έχετε λάβει επιμόρφωση η οποία σας βοήθησε να καλλιεργήσετε τις ψηφιακές σας δεξιότητες		Total	
		Όχι	Ναι		
Συνάφεια στις ΤΠΕ	Όχι	Count	26	66	92
		% within Συνάφεια στις ΤΠΕ	28,3%	71,7%	100,0%
	Ναι	Count	0	11	11
		% within Συνάφεια στις ΤΠΕ	0,0%	100,0%	100,0%
Total		Count	26	77	103
		% within Συνάφεια στις ΤΠΕ	25,2%	74,8%	100,0%

Από τον πίνακα Crosstab, παρατηρούμε ότι το 100,0% όσων έχουν συναφείς σπουδές με τις ΤΠΕ έχουν λάβει επιμόρφωση η οποία τους βοήθησε να καλλιεργήσουν τις ψηφιακές τους δεξιότητες , ενώ το 71,7% όσων δεν έχουν συναφείς σπουδές με τις ΤΠΕ έχει λάβει επιμόρφωση σχετική με καλλιέργεια ψηφιακών δεξιοτήτων.

2.Προσδοκία για χρηματικό όφελος

Διερευνήθηκε συσχέτιση της συνάφειας των σπουδών στις ΤΠΕ με την Προσδοκία για χρηματικό όφελος (ως κίνητρο για την παρακολούθηση επιμορφωτικών προγραμμάτων) με χρήση Independent Samples T-Test.

Αρχικά, ελέγχουμε εάν τηρείται η προϋπόθεση της ισότητας των διακυμάνσεων, με Levene’s Test for Equality of Variances. Προκύπτει ότι η υπόθεση για ίσες διακυμάνσεις απορρίπτεται ($p\text{-value}=\text{sig.}=0,044<0,05$), επομένως για την εξαγωγή συμπερασμάτων θα βασιστούμε στην τιμή του t για άνισες διακυμάνσεις.

Πίνακας 5.3.2-2.1.: Independent Samples Test

		Levene's Test for Equality of Variances			t-test for Equality of Means					
		F	Sig.	t	df	Sig. (2-tailed)	Mean Difference	Std. Error Difference	95% Confidence Interval of the Difference	
									Lower	Upper
Η προσδοκία για χρηματικό όφελος	Equal variances assumed	4,152	,044	-2,936	101	,004	-1,245	,424	-2,086	-,404
	Equal variances not assumed			-3,657	14,552	,002	-1,245	,340	-1,973	-,517

Από τον παραπάνω πίνακα, σε επίπεδο σημαντικότητας 5%, προκύπτουν στατιστικά σημαντικές διαφορές μεταξύ της συνάφειας των σπουδών στις ΤΠΕ και της προσδοκίας για χρηματικό όφελος ($p\text{-value} = \text{sig.} = 0,002 < 0,05$). Συγκεκριμένα, ο μέσος όρος απαντήσεων των συμμετεχόντων με σπουδές συναφείς στις ΤΠΕ είναι 3,64, στατιστικά σημαντικά μεγαλύτερος από το μέσο όρο απαντήσεων εκείνων που δεν έχουν συναφείς σπουδές στις ΤΠΕ που είναι 2,39.

Για να γίνουν σαφέστερα τα παραπάνω, ακολουθεί πίνακας με τα περιγραφικά μέτρα για συνάφεια και μη, όσον αφορά στις ΤΠΕ:

Πίνακας 5.3.2-2.2.: Group Statistics

	Συνάφεια στις ΤΠΕ	N	Mean	Std. Deviation	Std. Error Mean
Η προσδοκία για χρηματικό όφελος	Όχι	92	2,39	1,358	,142
	Ναι	11	3,64	1,027	,310

5.3.3. Συσχετίσεις ως προς το Επίπεδο Εκπαίδευσης

1. Διερευνήθηκε συσχέτιση της Γνώσης νόμων περί ιδιωτικότητας και προστασίας προσωπικών δεδομένων με το Επίπεδο εκπαίδευσης, με χρήση one-way ANOVA.

Πίνακας 5.3.3-1.1.: Test of Homogeneity of Variances

Γνώση νόμων περί ιδιωτικότητας και προστασίας προσωπικών δεδομένων			
Levene Statistic	df1	df2	Sig.
3,759	3	99	,013

Αρχικά, ελέγξαμε εάν τηρείται η προϋπόθεση της ισότητας των διακυμάνσεων, με Levene's Test for Homogeneity of Variances. Προκύπτει ότι η υπόθεση για ίσες διακυμάνσεις απορρίπτεται ($p\text{-value} = \text{sig.} = 0,013 < 0,05$), επομένως για την εξαγωγή συμπερασμάτων δε θα βασιστούμε στον πίνακα ANOVA που παρατίθεται παρακάτω, αλλά στην τιμή Welchstatistic, εναλλακτική που ελέγχουμε για άνισες διακυμάνσεις:

Πίνακας 5.3.3-1.2.: Anova

Γνώση νόμων περί ιδιωτικότητας και προστασίας προσωπικών δεδομένων				
	Statistic ^a	df1	df2	Sig.
Welch	9,226	3	16,534	,001
a. Asymptotically F distributed.				

Από τον παραπάνω πίνακα, σε επίπεδο σημαντικότητας 5% προκύπτουν στατιστικά σημαντικές διαφορές της Γνώσης νόμων περί ιδιωτικότητας και προστασίας προσωπικών δεδομένων με το Επίπεδο εκπαίδευσης ($p\text{-value} = \text{sig.} = 0,001 < 0,05$). Με χρήση Post-

hocstests (με διόρθωση Bonferroni), προκύπτει ότι στατιστικά σημαντική διαφορά της Γνώσης υπάρχει ανάμεσα στους κατόχους Διδακτορικού και σε εκείνους που είναι απόφοιτοι Ανώτατης ή Ανώτερης Εκπαίδευσης. Για να γίνουν σαφέστερα τα παραπάνω, ακολουθεί πίνακας με τα περιγραφικά μέτρα της Γνώσης νόμων περί ιδιωτικότητας και προστασίας προσωπικών δεδομένων για κάθε Επίπεδο εκπαίδευσης:

Πίνακας 5.3.3-1.3.: Descriptives

Γνώση νόμων περί ιδιωτικότητας και προστασίας προσωπικών δεδομένων				
	N	Mean	Std. Deviation	Std. Error
Δευτεροβάθμια Εκπαίδευση	5	3,00	,707	,316
Ανώτατη ή Ανώτερη Εκπαίδευση	49	3,12	1,092	,156
Μεταπτυχιακό	41	3,37	1,090	,170
Διδακτορικό	8	4,25	,463	,164
Total	103	3,30	1,074	,106

Προκύπτει ότι όσο ψηλότερο είναι το επίπεδο εκπαίδευσης τόσο μεγαλύτερη είναι η γνώση νόμων περί ιδιωτικότητας και προστασίας προσωπικών δεδομένων.

2.Διεκδίκηση θέσης ευθύνης

Διερευνήθηκε συσχέτιση του Επίπεδο εκπαίδευσης με τη Διεκδίκηση της θέσης με χρήση one-way ANOVA

Πίνακας 5.3.3-2.1.: Test of Homogeneity of Variances

Η διεκδίκηση μιας θέσης ευθύνης			
Levene Statistic	df1	df2	Sig.
1,940	3	99	,128

Αρχικά, ελέγξαμε εάν τηρείται η προϋπόθεση της ισότητας των διακυμάνσεων, με Levene's Test for Homogeneity of Variances. Προκύπτει ότι η υπόθεση για ίσες διακυμάνσεις δεν απορρίπτεται ($p\text{-value}=\text{sig.}=0,128>0,05$), επομένως για την εξαγωγή συμπερασμάτων θα βασιστούμε στον πίνακα ANOVA που παρατίθεται παρακάτω, για ίσες διακυμάνσεις:

Πίνακας 5.3.3-2.2.: Anova

Η διεκδίκηση μιας θέσης ευθύνης					
	Sum of Squares	df	Mean Square	F	Sig.
Between Groups	30,393	3	10,131	6,354	,001
Within Groups	157,840	99	1,594		
Total	188,233	102			

Από τον παραπάνω πίνακα, σε επίπεδο σημαντικότητας 5% προκύπτουν στατιστικά σημαντικές διαφορές της Διεκδίκησης θέσης ευθύνης με το Επίπεδο εκπαίδευσης ($p\text{-value} = \text{sig.}=0,001<0,05$). Με χρήση Post-hoc tests (με διόρθωση Bonferroni), προκύπτει ότι στατιστικά σημαντική διαφορά της Διεκδίκησης θέσης ευθύνης υπάρχει ανάμεσα σε αυτούς που είναι κάτοχοι Μεταπτυχιακού και όσους είναι απόφοιτοι Δευτεροβάθμιας Εκπαίδευσης αλλά και Ανώτατης ή Ανώτερης Εκπαίδευσης, καθώς και μεταξύ αυτών που είναι κάτοχοι Διδακτορικού και όσων είναι απόφοιτοι της Δευτεροβάθμιας Εκπαίδευσης. Για να γίνουν σαφέστερα τα παραπάνω, ακολουθεί πίνακας με τα περιγραφικά μέτρα της Διεκδίκησης θέσης ευθύνης για κάθε Επίπεδο εκπαίδευσης:

Πίνακας 5.3.3-2.3.: Descriptives

Η διεκδίκηση μιας θέσης ευθύνης				
	N	Mean	Std. Deviation	Std. Error
Δευτεροβάθμια Εκπαίδευση	5	1,80	,837	,374
Ανώτατη ή Ανώτερη Εκπαίδευση	49	3,04	1,322	,189
Μεταπτυχιακό	41	3,85	1,295	,202
Διδακτορικό	8	4,00	,756	,267
Total	103	3,38	1,358	,134

Όπως και είναι λογικά αναμενόμενο, όσο ψηλότερο είναι το επίπεδο εκπαίδευσης τόσο μεγαλύτερη είναι η Διεκδίκησης θέσης ευθύνης.

3. Προσδοκία για χρηματικό όφελος

Διερευνήθηκε συσχέτιση της Προσδοκίας για χρηματικό όφελος (ως κίνητρο για την παρακολούθηση επιμορφωτικών προγραμμάτων) με το Επίπεδο εκπαίδευσης, με χρήση one-way ANOVA.

Πίνακας 5.3.3-3.1.: Test of Homogeneity of Variances

Η προσδοκία για χρηματικό όφελος			
Levene Statistic	df1	df2	Sig.
1,022	3	99	,386

Αρχικά, ελέγξαμε εάν τηρείται η προϋπόθεση της ισότητας των διακυμάνσεων, με Levene's Test for Homogeneity of Variances. Προκύπτει ότι η υπόθεση για ίσες διακυμάνσεις δεν απορρίπτεται ($p\text{-value}=\text{sig.}=0,386>0,05$), επομένως για την εξαγωγή συμπερασμάτων θα βασιστούμε στον πίνακα ANOVA που παρατίθεται παρακάτω, για ίσες διακυμάνσεις:

Πίνακας 5.3.3-3.2.: Anova

Η προσδοκία για χρηματικό όφελος					
	Sum of Squares	df	Mean Square	F	Sig.
Between Groups	20,489	3	6,830	3,904	,011
Within Groups	173,200	99	1,749		
Total	193,689	102			

Από τον παραπάνω πίνακα, σε επίπεδο σημαντικότητας 5% προκύπτουν στατιστικά σημαντικές διαφορές της Προσδοκίας για χρηματικό όφελος με το Επίπεδο εκπαίδευσης ($p\text{-value} = \text{sig.} = 0,011 < 0,05$). Με χρήση Post-hoc tests (με διόρθωση Bonferroni), προκύπτει ότι στατιστικά σημαντική διαφορά της Προσδοκίας για χρηματικό όφελος υπάρχει ανάμεσα σε αυτούς που είναι κάτοχοι Μεταπτυχιακού και αυτούς που είναι κάτοχοι Διδακτορικού. Για να γίνουν σαφέστερα τα παραπάνω, ακολουθεί πίνακας με τα περιγραφικά μέτρα της Προσδοκίας για χρηματικό όφελος για κάθε Επίπεδο εκπαίδευσης:

Πίνακας 5.3.3-3.3.: Descriptives

Η προσδοκία για χρηματικό όφελος				
	N	Mean	Std. Deviation	Std. Error
Δευτεροβάθμια Εκπαίδευση	5	2,60	1,673	,748
Ανώτατη ή Ανώτερη Εκπαίδευση	49	2,29	1,242	,177
Μεταπτυχιακό	41	3,00	1,414	,221
Διδακτορικό	8	1,50	1,069	,378
Total	103	2,52	1,378	,136

Παρατηρούμε ότι οι κάτοχοι του διδακτορικού δεν έχουν τόσο υψηλές προσδοκίες για χρηματικό όφελος, έναντι των υπόλοιπων. Ίσως αυτό να εξηγείται με το ότι είναι πιο εστιασμένοι στην έρευνα, την εξέλιξη παρά στο καθαρά υλικό κέρδος.

5.3.4. Συσχέτιση τριών μεταβλητών

Επειδή $p\text{-values} = \text{sig.} < 0,05$, υπάρχει στατιστικά σημαντική συσχέτιση μεταξύ τους. Συγκεκριμένα οι «Ψηφιακές Δεξιότητες» συσχετίζονται με την «Επιμόρφωση» ($r = 0,271$, $p\text{-value} = 0,006$), οι στάσεις για τα «Οφέλη» συσχετίζονται με τις «Ψηφιακές Δεξιότητες» ($r = 0,265$, $p\text{-value} = 0,007$), οι στάσεις για τα «Οφέλη» συσχετίζονται με «Επιμόρφωση» ($r = 0,206$, $p\text{-value} = 0,037$) με ασθενώς μέτρια θετική συσχέτιση.

Πίνακας 5.3.5.1.: Συντελεστές συσχέτισης Pearson Correlations

		Επιμόρφωση	Οφέλη	Ψηφιακές Δεξιότητες
Επιμόρφωση	Pearson Correlation	1	.206*	.271**
	Sig. (2-tailed)		.037	.006
	Sum of Squares and Cross-products	19.437	6.388	6.278
	Covariance	.191	.063	.062
	N	103	103	103
Οφέλη	Pearson Correlation	.206*	1	.265**
	Sig. (2-tailed)	.037		.007
	Sum of Squares and Cross-products	6.388	49.456	9.768
	Covariance	.063	.485	.096
	N	103	103	103
Ψηφιακές Δεξιότητες	Pearson Correlation	.271**	.265**	1
	Sig. (2-tailed)	.006	.007	
	Sum of Squares and Cross-products	6.278	9.768	27.512
	Covariance	.062	.096	.270
	N	103	103	103
*. Correlation is significant at the 0.05 level (2-tailed).				
**. Correlation is significant at the 0.01 level (2-tailed).				

ΚΕΦΑΛΑΙΟ 6ο: ΣΥΖΗΤΗΣΗ – ΠΡΟΤΑΣΕΙΣ - ΠΕΡΙΟΡΙΣΜΟΙ – ΜΕΛΛΟΝΤΙΚΗ ΕΡΕΥΝΑ

6.1. Συζήτηση

Ο σκοπός της συγκεκριμένης έρευνας είναι να διερευνήσει τις απόψεις των δημοσίων υπαλλήλων σχετικά με τα οφέλη της χρήσης ψηφιακών μέσων στην άσκηση των καθηκόντων τους, να διαπιστωθεί το επίπεδο των ψηφιακών τους δεξιοτήτων στην άσκηση του έργου τους καθώς και να διερευνηθεί ο ρόλος της επιμόρφωσης στην ανάπτυξη των δεξιοτήτων τους.

Τα ερευνητικά ερωτήματα που τέθηκαν στην έρευνα είναι τα εξής:

1. Ποιες είναι οι απόψεις από τις οποίες διακατέχονται οι εργαζόμενοι στο δημόσιο σχετικά με τη χρήση ΤΠΕ στις παρεχόμενες υπηρεσίες, στην αξιοπιστία, την ασφάλεια, τη συνεργασία και τις επικοινωνίες.
2. Πόσο επαρκείς είναι οι ψηφιακές ικανότητες και δεξιότητες των εργαζομένων στους δημόσιους οργανισμούς προκειμένου να αντιμετωπίσουν ικανοποιητικά το έργο που τους ανατίθεται.
3. Πόσο σημαντικό κρίνουν το ρόλο της επιμόρφωσης στην απόκτηση ψηφιακών δεξιοτήτων.

Από την ανάλυση των αποτελεσμάτων προέκυψαν ενδιαφέροντα συμπεράσματα που δίνουν απαντήσεις στα ερευνητικά ερωτήματα της παρούσας έρευνας. Τα σημαντικότερα από αυτά παρουσιάζονται στη συνέχεια.

Στο πρώτο μέρος του ερωτηματολογίου και όσον αφορά τα δημογραφικά στοιχεία από το σύνολο των ερωτηθέντων που συμμετείχαν στην έρευνα η κατανομή των ανά φύλο αποδεικνύει πως από τους 103 συμμετέχοντες, οι 24 (ποσοστό 23,3%) είναι άνδρες και 79 (ποσοστό 76,7%) είναι γυναίκες, σχεδόν τριπλάσιες των ανδρών.

Η κατανομή των συμμετεχόντων ανά ηλικία αποδεικνύει πως το 35,9% ανήκει στην ηλικιακή ομάδα 41-50 και το ακόμα μεγαλύτερο 54,4% στην ηλικιακή ομάδα 51-60. Παρατηρούμε λοιπόν πως το μεγαλύτερο ποσοστό των εργαζομένων *βρίσκεται πάνω από την ηλικία των 40 ετών* γεγονός που μαρτυρά πως οι άνθρωποι οι οποίοι εργάζονται στο δημόσιο βαδίζουν προς την Τρίτη ηλικία. Θα ήταν ιδιαίτερα σημαντικό να επισημάνουμε πως η αύξηση των ορίων ηλικίας προς τη συνταξιοδότηση δεν επιτρέπει την ανανέωση του

δυναμικού των δημόσιων οργανισμών. Μπορεί επίσης να εξηγηθεί και από το γεγονός ότι η έρευνα περιλαμβάνει και διευθυντές σχολικών μονάδων οι οποίοι ασκούν διοικητικό έργο και οφείλουν να γνωρίζουν τη δημόσια διοίκηση και να εφαρμόζουν ότι ισχύει και στον υπόλοιπο δημόσιο τομέα. Για την επιλογή στις θέσεις τους εκτός από τα τυπικά προσόντα που απαιτούνται μοριοδοτούνται και για τα χρόνια προϋπηρεσίας τους και κατά συνέπεια αυτό αποτελεί ένα εμπόδιο για νεότερους ανθρώπους οι οποίοι μπορεί να κατέχουν υψηλότερα προσόντα να καταλάβουν διοικητικές θέσεις και να ασκήσουν διοικητικό έργο.

Η κατανομή των συμμετεχόντων με βάση το μορφωτικό τους αποδεικνύει πως από 103 συμμετέχοντες, μόνο οι 11 (ποσοστό 10,7%) έχουν λάβει εκπαίδευση συναφή στις ΤΠΕ, ενώ οι υπόλοιποι 92 (ποσοστό 89,3%) όχι. Σημαντικό το εύρημα μιας και διαφαίνεται ξεκάθαρα πως οι εργαζόμενοι δεν κατέχουν υψηλά τυπικά προσόντα όσον αφορά τις ΤΠΕ και το κριτήριο υψηλή κατοχή γνώσεων ΤΠΤ δεν αποτέλεσε παράγοντα πρόσληψής τους στο δημόσιο τομέα.

Η κατανομή των συμμετεχόντων στην τρέχουσα έρευνα με βάση την επαγγελματική τους ιδιότητα, μας δείχνει πως από τους 103 ερωτηθέντες, 17 (ποσοστό 16,5%) έχουν την ιδιότητα του Διευθυντή, οι 37 (ποσοστό 35,9%) είναι Προϊστάμενοι και 49 (ποσοστό 47,6%) είναι διοικητικοί Υπάλληλοι.

Στο δεύτερο μέρος του ερωτηματολογίου που διερευνούνται οι απόψεις και οι στάσεις των δημοσίων υπαλλήλων όσον αφορά τα οφέλη προς τους δημόσιους οργανισμούς καταγράφουμε τις εξής πολύ ενδιαφέρουσες απόψεις τους που συγκλίνουν στη θετική άποψη που έχουν πρωτίστως οι εργαζόμενοι στους ίδιους τους οργανισμούς.

Στην ερώτηση που αφορά τον αντίκτυπο χρήσης των ψηφιακών μέσων από τους δημόσιους οργανισμούς το 53% των ερωτώμενων θεωρούν πως η χρήση των ψηφιακών μέσων έχει πολύ θετικό αντίκτυπο πρωτίστως ως προς τη Βελτίωση ποιότητας παρεχόμενων υπηρεσιών ενώ το 46% ως προς την Ενίσχυση θετικής άποψης προς το πρόσωπο των Δημοσίων Υπαλλήλων. Όσον αφορά τη συμβολή και τη χρήση των ψηφιακών μέσων στη μεταξύ των δημόσιων φορέων επικοινωνία οι ερωτώμενοι θεωρούν ότι η συμβολή και η χρήση των ψηφιακών μέσων στη μεταξύ των δημόσιων φορέων επικοινωνία με ποσοστό 59,2% έχει πάρα πολύ θετικό αντίκτυπο πρωτίστως ως προς τη «Διασφάλιση αξιοπιστίας συναλλαγών ψηφιακή υπογραφή», με ποσοστό 54,4% ως προς τη «Πρώθηση της διαφάνειας στη λειτουργία του κράτους (Διαύγεια)» και με ποσοστό

46,6% αρκετά ως προς τη «Διασφάλιση εγκυρότητας διοικητικών πράξεων». Τέλος όσον αφορά τα οφέλη της διαλειτουργικότητας μεταξύ διαφορετικών οργανισμών οι ερωτηθέντες σε ποσοστό 40,8% παραδέχονται πως συντελεί αρκετά στην εναρμόνιση των διοικητικών διαδικασιών μεταξύ των δημόσιων υπηρεσιών, σε ποσοστό 37,9% θεωρούν πως βελτιώνει αρκετά τη συνεργασία μεταξύ υπηρεσιών και σε ποσοστό 49,4% του δείγματος θεωρούν πως απλοποιεί πάρα πολύ τις διοικητικές διαδικασίες μεταξύ των υπηρεσιών. Τέλος, υψηλό ποσοστό, της τάξης του 42,7% κρίνει πως παρέχουν ισότιμη πρόσβαση σε όλους τους φορείς του Δημόσιου Τομέα. Διαφαίνεται μια επιφυλακτικότητα που θα μπορούσε να εξηγηθεί από το γεγονός πως η διαλειτουργικότητα στην Ελλάδα δεν έχει επιτευχθεί σε μεγάλο βαθμό όταν η διεκπεραίωση μιας υπόθεσης χρειάζεται πολλά χαρτιά και ανάμειξη πολλών υπηρεσιών. Γενικότερα οι απόψεις θα λέγαμε πως καταγράφουν θετικό πρόσημο κι αυτό είναι σημαντικό διότι οι απόψεις καθορίζουν και τις περαιτέρω στάσεις του καθενός και αυτό μπορεί να συνδεθεί και με τις στάσεις που θα κρατήσουν ως προς τις επιμορφωτικές διαδικασίες που αποτελούν παράγοντα υψίστης σημασίας προκειμένου να προχωρήσει ο ψηφιακός ανασχηματισμός και να αναδιοργανωθεί ο δημόσιος τομέας.

Στο τρίτο μέρος του ερωτηματολογίου διερευνάται η επάρκεια των ψηφιακών ικανοτήτων και δεξιοτήτων των εργαζομένων.

Από τις απαντήσεις διαπιστώνουμε πως κατά την περιήγηση στο internet το μεγαλύτερο ποσοστό 64% των ερωτώμενων δεν χρειάζεται βοήθεια ποσοστό αρκετά μεγάλο και το 43% δηλώνει πως η περιήγηση ως επί το πλείστον γίνεται με τη χρήση μιας μόνο μηχανής αναζήτησης. Οι απαντήσεις δείχνουν πως η περιήγηση είναι μια δεξιότητα που την κατέχουν σε υψηλό ποσοστό ενώ σε χαμηλότερο ποσοστό κατέχουν τη δεξιότητα χρήσης πολλαπλών μηχανών.

Οι μηχανές αναζήτησης διακρίνονται ως προς το βαθμό αποτελεσματικότητας, εύρεσης πληροφοριών και η ορθή αναζήτηση πληροφοριών πρέπει να στρέφεται στη χρήση πολλών μηχανών αναζήτησης. Όσον αφορά την αξιολόγηση της αξιοπιστίας δεδομένων, πληροφοριών και ψηφιακού περιεχομένου προκύπτει ότι οι συμμετέχοντες για τον έλεγχο της αξιοπιστίας σε ποσοστό 46,6% βασίζονται στην προσωπική τους άποψη καθώς και σε σχετικά σχόλια άλλων χρηστών. Οι απαντήσεις δείχνουν πως η δεξιότητα αξιολόγησης δεδομένων σημειώνει χαμηλά ποσοστά καθώς ο ενδεδειγμένος τρόπος ελέγχου αξιοπιστίας μπορεί να γίνει με διασταύρωση πληροφοριών για παράδειγμα από άλλους ιστότοπους,

εγκυκλοπαίδειες και με την εναλλαγή στη χρήση των μηχανών αναζήτησης και όχι βασιζόμενοι στην προσωπική τους άποψη.

Όσον αφορά τη δεξιότητα διαχείριση δεδομένων, πληροφοριών και ψηφιακού περιεχομένου και πιο συγκεκριμένα όσον αφορά την οργάνωση, αποθήκευση και ανάκτηση δεδομένων πληροφοριών και περιεχομένου σε ψηφιακά περιβάλλοντα οι ερωτηθέντες σε πολύ υψηλό ποσοστό 45,6% κυρίως αποθηκεύουν τα δεδομένα σε φακέλους και σε μικρότερο 37.9% σε ηλεκτρονικά αρχεία. Διαπιστώνουμε μικρή χρήση του ηλεκτρονικού αρχείου.

Αναφορικά με τους τρόπους αλληλεπίδρασης μέσω ψηφιακών τεχνολογιών οι συμμετέχοντες σε *υψηλό* ποσοστό 73% δηλώνουν ότι αλληλεπιδρούν μέσω e-mail και σε *μικρότερο* ποσοστό 49% μέσω κοινωνικών δικτύων. Καταδεικνύεται η σημασία που έχουν αποδώσει στη χρήση του ηλεκτρονικού ταχυδρομείου και ίσως μια μικρή επιφυλακτικότητα όσον αφορά τη χρήση των κοινωνικών δικτύων ως μέσου αλληλεπίδρασης και επαφής.

Όσον αφορά την δεξιότητα διαμοιρασμού ψηφιακών πληροφοριών το 42,7% διαμοιράζεται ψηφιακές πληροφορίες ενώ το 38,8% έχει την δεξιότητα να διαμοιράζεται πληροφορίες λαμβάνοντας υπόψη τους τη διασφάλιση των πνευματικών δικαιωμάτων κατά το διαμοιρασμό. Το 49% απαντούν πως γνωρίζουν τα *βασικά εργαλεία πάρα πολύ* και σε αρκετά υψηλό ποσοστό 34% απαντούν πως γνωρίζουν να ενσωματώνουν και να επεξεργάζονται πόρους για τη δημιουργία-ανάπτυξη νέου περιεχομένου.

Για την πνευματική ιδιοκτησία και τις άδειες ψηφιακού περιεχομένου το 39,8% δηλώνουν πως γνωρίζουν ότι το περιεχόμενο του διαδικτύου υπόκειται σε κανόνες προστασίας δεδομένων και το 33% δηλώνουν πως γνωρίζουν πως οι άδειες χρήσης διαφέρουν από τα πνευματικά δικαιώματα. Συνεχίζοντας όσον αφορά τις γνώσεις προγραμματισμού, αρχών και τεχνικών ανάπτυξης λογισμικού το 39,9% δηλώνει πως γνωρίζει ονομαστικά κάποια εργαλεία και το 34% δηλώνει πως τα χρησιμοποιεί είναι. Οι γνώσεις φαίνονται να *είναι μέτριες* καθώς είναι γνώσεις που έχει το εξειδικευμένο σε γνώσεις ΤΠΕ προσωπικό.

Επιπλέον όσον αφορά τις γνώσεις των νόμων περί ιδιωτικότητας και προστασίας των προσωπικών δεδομένων το 39,8% δηλώνει πως γνωρίζουν αρκετά και το 39,8% πως δυσκολεύονται στην εφαρμογή τους.

Από τα δεδομένα που συγκεντρώσαμε, καταλήξαμε στο συμπέρασμα ότι οι υπάλληλοι του δείγματος παρουσιάζουν εν γένει *φυσιολογικά* επίπεδα ψηφιακών δεξιοτήτων. Δείχνουν να παρουσιάζουν ελλείψεις σε δεξιότητες προγραμματισμού και σε δεξιότητες που αφορούν γνώσεις περί ιδιωτικότητας και προστασίας των προσωπικών δεδομένων. Κατά τα τελευταία χρόνια, η ανάπτυξη ψηφιακών δεξιοτήτων βασίστηκε κυρίως στη λογική της μηχανοργάνωσης σε υφιστάμενες διαδικασίες του δημόσιου τομέα, αντί να στοχεύει στην επιμόρφωση των υπαλλήλων προκειμένου να μπορέσουν να υποστηρίξουν τη πορεία του ανασχηματισμού.

Στο τέταρτο μέρος του ερωτηματολογίου που διερευνούνται οι απόψεις των ερωτηθέντων σχετικά με την επιμόρφωση το μεγαλύτερο ποσοστό του δείγματος 74,8 % δηλώνει πως παρότι έχει συμμετάσχει σε επιμορφωτικά προγράμματα επιθυμεί να αποκτήσει περισσότερες δεξιότητες σε συγκεκριμένους τομείς όπου φανερώθηκαν ελλείψεις κατά τη συλλογή αποτελεσμάτων στο Γ μέρος του ερωτηματολογίου. Έρευνες αποδεικνύουν ότι οι ενήλικες επιλέγουν την παρακολούθηση επιμορφωτικών προγραμμάτων σε περιπτώσεις που έχουν την πεποίθηση ότι θα μπορούσαν να ωφεληθούν μέσω της μάθησης και της απόκτησης νέων ψηφιακών δεξιοτήτων ικανοτήτων και γνώσεων με απώτερο στόχο την προσαρμογή τους στις μεταβαλλόμενες συνθήκες (Τσιμπουκλή, 2008).

Όσον αφορά την κατάκτηση των ψηφιακών δεξιοτήτων σε ποσοστό 61,2% θεωρούν πως τα επιμορφωτικά προγράμματα συμβάλλουν σε μεγάλο βαθμό και αξιολογούν με ποσοστά 35,5% και 38,8% αντίστοιχα πως τόσο η μικρή τους διάρκεια όσο και η έλλειψη πρακτικής εξάσκησης αποτελούν ανασταλτικούς παράγοντες στη παρακολούθησή τους. Τα προγράμματα μακράς διάρκειας που εστιάζουν σε μια ολοκληρωμένη επιμόρφωση και όχι απλά στον εμπλουτισμό τεχνολογικών γνώσεων αποτελούν σημαντικά εργαλεία καθοριστικής σημασίας για την επαγγελματική επάρκεια και αυτονομία των εργαζομένων (Giavrimis, Papastamatis, Valkanos, & Anastasiou, 2011).

Τα αποτελέσματα στην ερώτηση που αφορά τις επιμορφωτικές ανάγκες έρχονται να δικαιώσουν τα αποτελέσματα που αφορούν την κατοχή συγκεκριμένων δεξιοτήτων καθώς θεωρούν πως χρειάζονται επιμόρφωση στο δημόσιο δίκαιο, στους τρόπους προστασίας πνευματικών δικαιωμάτων και προσωπικών δεδομένων, στον προγραμματισμό και χρήση λειτουργικών προγραμμάτων γεγονός που μας επιβεβαιώνει τις ελλείψεις τους που ήδη καταγράφηκαν στο τρίτο μέρος του ερωτηματολογίου.

Οι συμμετέχοντες επιλέγουν την επιμόρφωση και με τους δύο τρόπους γεγονός που καταδεικνύει πως γνωρίζουν τα οφέλη τόσο της δια ζώσης όσο και της κατά μέτωπο διδασκαλίας. Η Μικτή μέθοδος όπου συνδυάζεται η ηλεκτρονική μάθηση με τη δια ζώσης διδασκαλία αποτελεί μια ελκυστική μέθοδο καθώς συνδυάζει τα οφέλη της εξ αποστάσεως και τα πλεονεκτήματα της φυσικής παρουσίας (Basak, Wotto, & Belanger, 2018) Απαραίτητος κρίνεται ο σχεδιασμός προγραμμάτων εκπαίδευσης και επιμόρφωσης, σε μια πιο ορθολογική βάση μετά από μια καταγεγραμμένη διάγνωση των αναγκών, στοχεύοντας στην υποστήριξη των αλλαγών που ήδη συντελούνται σε τεχνολογικό και οργανωτικό επίπεδο στη δημόσια διοίκηση (Παρασκευάς, Ασημακόπουλος, & Τριανταφύλλου, 2015).

6.1.2. Συζήτηση ως προς τις συσχετίσεις

Συσχέτιση της μεταβλητής φύλλο με την επιμόρφωση στις ψηφιακές σας δεξιότητες

Προκύπτουν στατιστικά σημαντικές διαφορές μεταξύ Φύλου και λήψης επιμόρφωσης (p -value = sig.=0,007<0,05). Συγκεκριμένα, ο μέσος όρος απαντήσεων των γυναικών είναι 4,32 στατιστικά σημαντικά μεγαλύτερος από το μέσο όρο απαντήσεων των ανδρών που είναι 3,71.

Συσχέτιση της μεταβλητής επιμόρφωση και συνάφεια σπουδών

Προκύπτει ότι το 100,0% όσων έχουν συναφείς σπουδές με τις ΤΠΕ έχουν λάβει περαιτέρω επιμόρφωση, ενώ το 71,7% όσων δεν έχουν συναφείς σπουδές με τις ΤΠΕ έχει λάβει επιμόρφωση η οποία τους βοήθησε να καλλιεργήσουν τις ψηφιακές τους δεξιότητες.

Συσχέτιση της μεταβλητής συνάφεια σπουδών με το κίνητρο χρηματικό όφελος

Προκύπτουν στατιστικά σημαντικές διαφορές μεταξύ της συνάφειας των σπουδών στις ΤΠΕ και της προσδοκίας για χρηματικό όφελος (p -value = sig.=0,002<0,05). Συγκεκριμένα, ο μέσος όρος απαντήσεων των συμμετεχόντων με σπουδές συναφείς στις ΤΠΕ είναι 3,64, στατιστικά σημαντικά μεγαλύτερος από το μέσο όρο απαντήσεων εκείνων που δεν έχουν συναφείς σπουδές στις ΤΠΕ που είναι 2,39.

Συσχέτιση της μεταβλητής επίπεδο εκπαίδευσης με τη γνώση περί ιδιωτικότητας και προστασίας προσωπικών δεδομένων

Προκύπτουν στατιστικά σημαντικές διαφορές της Γνώσης νόμων περί ιδιωτικότητας και προστασίας προσωπικών δεδομένων με το Επίπεδο εκπαίδευσης (p -value = sig.=0,001<0,05). Υπάρχει στατιστικά σημαντική διαφορά της Γνώσης ανάμεσα στους

κατόχους Διδακτορικού και σε εκείνους που είναι απόφοιτοι Ανώτατης ή Ανώτερης Εκπαίδευσης. Προκύπτει ότι όσο ψηλότερο είναι το επίπεδο εκπαίδευσης τόσο μεγαλύτερη είναι η γνώση νόμων περί ιδιωτικότητας και προστασίας προσωπικών δεδομένων.

Συσχέτιση της μεταβλητής επίπεδο εκπαίδευσης με το κίνητρο διεκδίκηση θέσης ευθύνης

Προκύπτει στατιστικά σημαντική διαφορά της Διεκδίκησης θέσης ευθύνης υπάρχει ανάμεσα σε αυτούς που είναι κάτοχοι Μεταπτυχιακού και σε όσους είναι απόφοιτοι Δευτεροβάθμιας Εκπαίδευσης αλλά και Ανώτατης ή Ανώτερης Εκπαίδευσης, καθώς και μεταξύ αυτών που είναι κάτοχοι Διδακτορικού και όσων είναι απόφοιτοι της Δευτεροβάθμιας Εκπαίδευσης.

Συσχέτιση της μεταβλητής επίπεδο εκπαίδευσης με το κίνητρο χρηματικό όφελος

Προκύπτει στατιστικά σημαντική διαφορά της Προσδοκίας για χρηματικό όφελος ανάμεσα σε αυτούς που είναι κάτοχοι Μεταπτυχιακού και αυτούς που είναι κάτοχοι Διδακτορικού. Παρατηρούμε ότι οι κάτοχοι του διδακτορικού δεν έχουν τόσο υψηλές προσδοκίες για χρηματικό όφελος, έναντι των υπόλοιπων. Ίσως αυτό να εξηγείται με το ότι είναι πιο εστιασμένοι στην έρευνα, την εξέλιξη παρά στο καθαρά υλικό κέρδος.

Συσχέτιση των τριών μεταβλητών Οφέλη από τα ψηφιακά μέσα, Ψηφιακές δεξιότητες και Επιμόρφωση Δημοσίων υπαλλήλων

Ελέγχθηκε η ύπαρξη συσχέτισης μεταξύ των μεταβλητών και βρέθηκε ασθενώς θετική καθώς η αύξηση στη βαθμολογία για τα Οφέλη από τα ψηφιακά μέσα, προκαλεί αύξηση και στα επίπεδα των Ψηφιακών δεξιοτήτων.

6.2. Περιορισμοί και πλεονεκτήματα

Σημαντικό όφελος που αποδίδει η παρούσα μελέτη είναι ότι προσπαθεί να αξιολογήσει τη συσχέτιση της αναγνώρισης του επιπέδου των ψηφιακών τους δεξιοτήτων στην άσκηση των καθηκόντων και τη διερεύνηση του ρόλου της επιμόρφωσης στον ψηφιακό ανασχηματισμό του κράτους με τα οφέλη της χρήσης ψηφιακών μέσων στην άσκηση των καθηκόντων, σε καθορισμένες περιοχές της χώρας. Η αναδίφηση της βιβλιογραφίας κατέδειξε πως το υπό μελέτη θέμα της εργασίας έχει τελέσει αντικείμενο ενδιαφέροντος σε πολλά κράτη ανά τον κόσμο ενώ είναι σχετικά νέο για το ελληνικό συγκείμενο. Η παρούσα μελέτη θα μπορούσε να αποτελέσει το έναυσμα για μια μεγαλύτερη μελέτη με πιο μεγάλο και αντιπροσωπευτικό δείγμα. Το θέμα αυτό έχει

αποτελέσει τις τελευταίες δεκαετίες αντικείμενο ενδιαφέροντος και σε άλλα κράτη ανά τον κόσμο ενώ είναι ιδιαίτερα καινούριο για τα ελληνικά δεδομένα.

Σημαντικό πλεονέκτημα αποτελεί η χρήση του ερωτηματολογίου ως εργαλείο αξιολόγησης των απόψεων για τα οφέλη της χρήσης ψηφιακών μέσων στην άσκηση των καθηκόντων τους, η αναγνώριση του επιπέδου των ψηφιακών τους δεξιοτήτων στην άσκηση των καθηκόντων τους και η διερεύνηση του ρόλου της επιμόρφωσης στον ψηφιακό ανασχηματισμό του κράτους.

Παρ' όλα αυτά βασικό μειονέκτημα αποτέλεσε το χρονικό πλαίσιο για τη διεξαγωγή της μελέτης, καθώς λόγω αυτού ο μεγαλύτερος αριθμός ερωτηματολογίου απαντήθηκαν ηλεκτρονικά. Καταβλήθηκε μεγάλη προσπάθεια από την ερευνήτρια στην οποία έπαιξε σημαντικό ρόλο η επαγγελματική ιδιότητα και οι γνωριμίες που δημιούργησε στον εργασιακό της χώρο στο να υπάρχει και συλλογή ερωτηματολογίων δια ζώσης εντούτοις, η ύπαρξη του COVID – 19 επίδρασε αρνητικά ως προς τη συμμετοχή συγκεκριμένων κατηγοριών που δεν απάντησαν σε συμμετοχή όσο άλλες εξαιτίας του ότι η τηλεργασία οδήγησε πολλούς στο να μη βρίσκονται στις υπηρεσίες τους. Κατά συνέπεια, ο τελικός αριθμός συμμετεχόντων διαμορφώθηκε από την επίδραση από την ύπαρξη του κορονοϊού, γεγονός που έχει τη βάση στις χιλιάδες κρούσματα που προκύπτουν καθημερινά, επηρεάζοντας τόσο τα άτομα όσο και τις οικογένειες τους.

Σημαντικές ήταν και οι προσπάθειες με σκοπό το υπό μελέτη δείγμα, να είναι όσο το δυνατόν πιο αντιπροσωπευτικό, βάση των βασικών ερευνητικών ερωτημάτων της παρούσας έρευνας. Παρ' όλα αυτά παρατηρήθηκε ότι ορισμένα ηλικιακά γκρουπ, άτομα με συγκεκριμένη υπαλληλική ιδιότητα ακόμα με συγκεκριμένη ακαδημαϊκή μόρφωση είχαν υψηλότερη ανταπόκριση, σε αντίθεση με κάποιες άλλες ομάδες που ήταν πιο χαμηλή. Αυτό μπορεί να συνέβη διότι, η θέση της ερευνήτριας επέτρεψε μεγαλύτερη επαφή με συγκεκριμένες ομάδες ατόμων, όπως για παράδειγμα με ομάδες γυναικών, όπου ο αριθμός τους στην παρούσα ερευνητική διαδικασία ήταν πολύ πιο μεγάλος έναντι των αντρών. Οι κατηγορίες αυτές, δεδομένης της υψηλής ανταπόκρισης, αιτιολογούνται λόγω της μεγαλύτερης αριθμητικής τους δύναμης, οπότε αυτό, αντισταθμίζει το όποιο σφάλμα στο αποτέλεσμα.

Ωστόσο τα προηγούμενα οδηγούν σε κάποιους επιπλέον περιορισμούς, αναφορικά με τη δομή του δείγματος. Πιο αναλυτικά, αξίζει να τονιστεί πως, αν και τα άτομα από τις διάφορες ηλικιακές ομάδες, που δομούν την παρούσα μελέτη, είναι αντιπροσωπευτικά ως

προς την πλειοψηφία των ατόμων της περιφέρειας που ανήκουν, κάτι τέτοιο δεν συντελεί στο συμπέρασμα πως ίδιας ομοιογένειας ομάδες υπάρχουν και σε άλλες περιοχές ή και χώρες. Αυτό θέτει πρόσθετα εμπόδια στη γενικευσιμότητα των συμπερασμάτων στην παρούσα έρευνα.

6.3. Προτάσεις περαιτέρω έρευνας

Η ολοκλήρωση της ερευνητικής αυτής εργασίας, κάλυψε ένα ευρύ φάσμα ερωτημάτων παρόλα αυτά θα μπορούσε να αποτελέσει το έναυσμα για περαιτέρω έρευνα στα βασικά σημεία της παρούσας, δηλαδή τα οφέλη της χρήσης ψηφιακών μέσων στην άσκηση των καθηκόντων, την αναγνώριση του επίπεδου των ψηφιακών δεξιοτήτων στην άσκηση των καθηκόντων τους και τη διερεύνηση του ρόλου της επιμόρφωσης στον ψηφιακό ανασχηματισμό του κράτους. Θα ήταν χρήσιμο να γενικευτεί και να διεξαχθεί με έρευνα μεγαλύτερης χρονικής διάρκειας και με τη χρήση δείγματος με ομοιογενή κατανομή σε όλες τις συμπεριλαμβανόμενες δημογραφικές υποομάδες για υπαλλήλους τόσο στο κρατικό όσο και στο ιδιωτικό επίπεδο. Επιπλέον μια διαδικασία πιθανής αναβάθμισης μπορεί να συμπεριλάβει το σύνολο των ψηφιακών δεξιοτήτων που αφορούν κρατικούς υπαλλήλους και ανώτερα στελέχη που εργάζονται σε υπουργεία και άλλες υπηρεσίες της δημόσιας διοίκησης.

6.4. Προτάσεις ανάληψης δράσεων

Συνοψίζοντας θα μπορούσαμε να προσθέσουμε τα παρακάτω: Εκατομμύρια πολίτες σε ολόκληρο τον ανεπτυγμένο κόσμο έρχονται πλέον αντιμέτωποι με μια νέα πραγματικότητα που αλλάζει κυριολεκτικά τους όρους διαβίωσης σε όλα τα επίπεδα. Παλαιότερες σταθερές και δεδομένα παύουν να υπάρχουν και τα νέα δεδομένα δημιουργούν νέους όρους εργασίας, επικοινωνίας, και διαβίωσης. Η ψηφιακή επανάσταση που ξεκίνησε με την ανάπτυξη του διαδικτύου συνεχίζεται με τεκτονικές αλλαγές στο παγκόσμιο γίνεσθαι.

Το ανθρώπινο δυναμικό παραμένει στο επίκεντρο της ανάπτυξης και της λειτουργίας των ψηφιακών συστημάτων και των εφαρμογών. Η μη αξιοποίηση των ψηφιακών ευκαιριών από μεγάλη πλειοψηφία πολιτών έγκειται στην αδυναμία τους να ακολουθήσουν τις σύγχρονες τεχνολογικές τάσεις.

Η νέα αυτή πραγματικότητα διαφέρει από τα συνήθη πλαίσια των συνεπειών της τεχνολογικής εξέλιξης προηγούμενων δεκαετιών. Οι λόγοι είναι προφανείς και έγκεινται

στο γεγονός ότι οι ψηφιακές τεχνολογίες αναπτύσσονται με ταχύτατους ρυθμούς που λογικό και εύλογο είναι να υπερβαίνουν τις δυνατότητες του μέσου ανθρώπου να τις κατανοήσει πόσο μάλλον να τις αφομοιώσει και να τις ακολουθήσει. Φτάνει να αναλογιστεί κανείς πως η εξοικείωση με τεχνολογίες όπως η τηλεόραση και η κινητή τεχνολογία διήρκησε δεκαετίες τη στιγμή που σε διάστημα λίγων μηνών εμφανίζονται επαναστατικές τεχνολογίες και την επομένη της εμφάνισής τους ήδη υπάρχει έτοιμο το επόμενο τεχνολογικό επίτευγμα.

Κατά την βιβλιογραφική ανασκόπηση διαπιστώθηκε η αναγκαιότητα του ψηφιακού ανασχηματισμού του κράτους προκειμένου να εναρμονιστεί με τους στόχους που έχουν τεθεί στο Ευρωπαϊκό συγκείμενο προκειμένου να εξασφαλιστεί η μέγιστη αξιοποίηση του δυναμικού των εργαζομένων στην κατεύθυνση της ποιοτικής αναβάθμισης του δημόσιου τομέα.

Οι τεκτονικές αλλαγές που συνεπάγεται ο ψηφιακός μετασχηματισμός απαιτούν την κατάρτιση και την πιστή εφαρμογή πολιτικών σχεδίων δράσης διάρκειας πολλών ετών ανεξαρτήτου κόμματος που ασκεί την πολιτική μέσα από μια διαδικασία συναίνεσης όλων των κομμάτων. Η δημιουργία ενός διαχρονικού οράματος ψηφιακού ανασχηματισμού θα πρέπει να είναι το σύνθημα. Και το όραμα πρέπει να είναι ένα κοινό για όλους, και όχι μόνο των κυβερνώντων αλλά και των εργαζομένων που καλούνται να εφαρμόσουν τη πολιτική της εκάστοτε κυβέρνησης.

Η ψηφιακή επανάσταση φέρνει στην επιφάνεια την ανάγκη επισύναψης ενός νέου «Κοινωνικού Συμβολαίου» που αφενός θα βασίζεται στην αποτύπωση της υπάρχουσας πραγματικότητας και αφετέρου θα περιλαμβάνει ένα κεντρικό άξονα πολιτικών που θα ενισχύουν και θα υποστηρίζουν όλα τα τμήματα των εργαζομένων και μη στο να προσαρμοστούν και να ακολουθήσουν τα δεδομένα της ψηφιακής εποχής.

Οι κεντρικοί άξονες θα πρέπει να περιλαμβάνουν τα εξής:

- Δια βίου Εκπαίδευση σε θέματα ψηφιακής τεχνολογίας

Αρχής γενομένης από αλλαγές που πρέπει να περιέλθουν στο εκπαιδευτικό σύστημα της χώρας με στόχο οι νέες γενιές να διδάσκονται μέσω της ψηφιακής τεχνολογίας για την ψηφιακή τεχνολογία. Οι τελειόφοιτοι της Δευτεροβάθμιας εκπαίδευσης θα πρέπει να τελειώνουν το σχολείο και να είναι κάτοχοι αποδεικτικού επάρκειας ψηφιακών δεξιοτήτων. Ναι μεν οι νέες γενιές γνωρίζουν πολύ περισσότερα από τις παλιές αλλά η

πραγματικότητα δείχνει πως η επαφή με τα κοινωνικά δίκτυα και τη χρήση τους βρίσκεται στις προτεραιότητες τους που αυτό από μόνο του δε σημαίνει πως έχουν ψηφιακές δεξιότητες. Έμφαση στην εκπαίδευση και υποστήριξη των γενεών που έχουν λιγότερα ψηφιακά ερεθίσματα και ευκαιρίες εξοικείωσης απ' ό,τι έχουν οι νεότερες γενιές και συνεχή επανεκπαίδευση με δεδομένο ότι η ψηφιακή τεχνολογία παράγει συνεχώς και ακατάπαυστα νέες γνώσεις. Η ανάπτυξη επιμορφωτικών προγραμμάτων των ενηλίκων θα πρέπει να δίνουν έμφαση στην ανταπόκριση των ιδιαιτεροτήτων και των αναγκών των διαφόρων ομάδων υπαλλήλων.

1. Διοίκηση των οργανισμών

Η διοίκηση των δημόσιων οργανισμών θα πρέπει να ανατίθεται σε άτομα με ικανότητες μετασχηματιστικής ψηφιακής ηγεσίας. Να είναι κάτοχοι εξειδικευμένων γνώσεων ώστε να μπορούν να ηγηθούν στην πορεία εξειδίκευσης και απόκτησης γνώσεων εμπνέοντας και παραδειγματίζοντας τους εργαζόμενους. Αυτό απαιτεί αλλαγή στη διαδικασία τοποθέτησης Διευθυντών και Προϊσταμένων και τήρηση αρχών Δημόσιου Μάνατζμεντ μέσα από τον καθορισμό κριτηρίων για την ανάληψη της συγκεκριμένης θέσης.

2. Προσέλκυση ατόμων με υψηλή εξειδίκευση.

Τα τελευταία χρόνια μετανάστευσαν από την Ελλάδα «Δυνατά Μυαλά» προκειμένου να αναζητήσουν καλύτερους όρους εργασίας και διαβίωσης. Θα μπορούσε να γίνει μια προσπάθεια προσέλκυσης και επιστροφής στη χώρα μας ανθρώπων προκειμένου να προσφέρουν στην ψηφιακή αναπτυξιακή δυναμική.

3. Κίνητρα στους εργαζόμενους για συμμετοχή σε επιμορφωτικά προγράμματα

Ένας οργανισμός για να μπορέσει να πετύχει τους στόχους του, πρέπει να εξασφαλίσει την συμμετοχή και επιθυμία των εργαζομένων του. Η εφαρμογή κατάλληλων κινήτρων και διαφόρων τεχνικών παρακίνησης θα βοηθούσε προς την κατεύθυνση παρακίνησης των εργαζομένων να επιμορφωθούν και να αναπτύξουν τις ικανότητες και τις δεξιότητές τους στη χρήση των ψηφιακών μέσων.

Η ηλεκτρονική διακυβέρνηση αποτελεί μια ήρεμη επανάσταση. Μια επανάσταση με βλέμμα στο απώτερο μέλλον, μια επανάσταση που θα βοηθήσει τους ανθρώπους να βελτιώσουν την καθημερινότητά τους, να αποκτήσουν εμπιστοσύνη στις κυβερνήσεις τους, να αποκομίσουν οικονομικά οφέλη και εν τέλη να ζήσουν μια καλύτερη ζωή. Είναι λοιπόν επιτακτική η ανάγκη να δοθεί έμφαση στην απλοποίηση των διαδικασιών, στη

διαλειτουργικότητα, στη νέα σχέση του πολίτη με το κράτος με έμφαση στη τεχνολογία ως μέσο και όχι ως αυτοσκοπό και να καταβληθούν προσπάθειες με στόχο τη σύγκλιση με τον μέσο όρο της Ευρωπαϊκής Ένωσης.

Οι κυβερνώντες θα πρέπει να αναζητούν τα σημεία ικανοποίησης των πολιτών ως έκφραση καθήκοντος στοχεύοντας στην αποτελεσματικότερη υπηρετήση της κοινωνίας. Οι εξαγγελίες της εκάστοτε κυβέρνησης από μόνες τους δεν είναι αρκετές και δεν μπορούν να συντελέσουν το θαύμα. Η μεγαλύτερη παθογένεια του Ελληνικού κράτους είναι η έλλειψη συνέχειας της εφαρμογής πολιτικών με την αλλαγή των κυβερνήσεων. Αυτό που χρειάζεται να γίνει είναι μια σοβαρή μελέτη με τη συναίνεση όλων των κομμάτων. Το να καταστρωθεί ένα στρατηγικό σχέδιο δεκαετίας δεν είναι αρκετό αν δεν ακολουθηθεί πιστά από όποιον και να βρίσκεται στο τιμόνι της εξουσίας. Ιδιαίτερη έμφαση πρέπει να δοθεί στην επιμόρφωση των δημοσίων υπαλλήλων όσον αφορά τις ΤΠΕ καθώς επίσης και να προωθηθεί το θέμα της αξιολόγησης των δημοσίων υπαλλήλων έτσι ώστε τις θέσεις διοίκησης να καταλαμβάνουν άνθρωποι με συγκεκριμένα προσόντα άνθρωποι με γνώσεις και όραμα.

Γιατί το όραμα δεν πρέπει να υπάρχει μόνο στους κυβερνώντες αλλά και στους υπαλλήλους που καλούνται να εφαρμόσουν τη πολιτική της εκάστοτε κυβέρνησης. Και το όραμα πρέπει να είναι ένα κοινό για όλους, αυτό της δημιουργίας ενός σύγχρονου κράτους με σεβασμό στον άνθρωπο με σεβασμό στον πολίτη.

ΒΙΒΛΙΟΓΡΑΦΙΑ

ΞΕΝΟΓΛΩΣΣΗ

Aspridis, G., Sdrolias, L., Blanas, N., Kyriakou, D., & Grigoriou, I. (2014). *Economic Crisis and the Extroversion of the Enterprises: An Empirical Approach*. *Academic Journal of Interdisciplinary Studies: Vol. 2 No. 9 (2013): Special Issue*. Ανάκτηση 11 12, 2020, από <http://www.richtmann.org/journal/index.php/ajis/article/view/3403>

Aspridis, G., Sdrolias, L., Vasiliadis, L., & Kyriakou, D. (2014). *Greece and Social Impacts under Economic Crisis: An Example to Avoid*. *Academic Journal of Interdisciplinary Studies*, 3(3), 171. Ανάκτηση 11 21, 2020, από <http://www.richtmann.org/journal/index.php/ajis/article/view/3403>

Aucoin, P. (1995). *The New Public Management: Canada in comparative perspective*. Montreal: Institute for Research and Public Policy.

Basak, S., Wotto, M., & Belanger, P. (2018). *E-learning, M-learning and D-learning: Conceptual definition and comparative analysis and Digital Media*. Ανάκτηση 12 14, 2020, από https://www.researchgate.net/publication/326203026_E-learning_M-learning_and_D-learning_Conceptual_definition_and_comparative_analysis

Bolbito, A. (2018). Digital skills and competence, and digital and online learning. European Training Foundation. Turin.

Borins, S. (1995). *The New Public Managment is here to stay*. Canadian Public Administration.

Carter, L. (2006). *Virginia Polytechnic Institute and State*. Ανάκτηση 11 26, 2020, από Political Participation in a Digital Age: An Integrated Perspective on the Impacts of the Internet on Voter Turnout (dissertation): <https://vtechworks.lib.vt.edu/handle/10919/27276>

Castells, M. (2000). *The rise of ntework society*. London: Blackwell.

Cedefop. (2008). Terminology of European education and training policy. A selection of 100 key. Luxembourg: Office for Official Publications of the European Communities.

Comission, E. (2015). Ανάκτηση 1 13, 2021, από [https://eur-lex.europa.eu/legal-content/EL/TXT/PDF/?uri=CELEX:52014PC0367R\(01\)&from=EN](https://eur-lex.europa.eu/legal-content/EL/TXT/PDF/?uri=CELEX:52014PC0367R(01)&from=EN)

Council of Europe. (2020). *ΑΝΑΚΟΙΝΩΣΗ ΤΗΣ ΕΠΙΤΡΟΠΗΣ ΠΡΟΣ ΤΟ ΕΥΡΩΠΑΪΚΟ ΚΟΙΝΟΒΟΥΛΙΟ ΤΟ ΣΥΜΒΟΥΛΙΟ ΤΗΝ ΕΥΡΩΠΑΪΚΗ ΟΙΚΟΝΟΜΙΚΗ ΚΑΙ ΚΟΙΝΩΝΙΚΗ ΕΠΙΤΡΟΠΗΤΩΝ ΠΕΡΙΦΕΡΕΙΩΝ*. Ανάκτηση 1 14, 2020, από <https://data.consilium.europa.eu/doc/document/ST-11420-2020-INIT/el/pdf>

EIPA. (2020). Ανάκτηση 12 25, 2020, από <https://www.eipa.eu/>

European, C. (1995). *Λευκή Βίβλος για την Εκπαίδευση και την Κατάρτιση: Διδασκαλία και Εκμάθηση - Προς την κοινωνία της Γνώσης*.

Eurostar. (2019). Ανάκτηση 12 22, 2020, από http://appsso.eurostat.ec.europa.eu/nui/show.do?query=BOOKMARK_DS-108839_QID_-5B6C7A1D_UID_-3F171EB0&layout=TIME,C,X,0;GEO,L,Y,0;UNIT,L,Z,0;ISCED11,L,Z,1;SEX,L,Z,2;AGE,L,Z,3;INDICATORS,C,Z,4;&zSelection=DS-108839UNIT,PC;DS-108839ISCED11,TOTAL;DS-108839IND

Ferrari, A. (2013). *A Framework for Developing and Understanding Digital Competence in Europe*. Ανάκτηση 12 8, 2020, από <http://ftp.jrc.es/EURdoc/JRC83167.pdf>.

Gant, J., & Gant, D. (2002). Ανάκτηση 11 26, 2020, από https://www.researchgate.net/publication/224075913_Web_portal_functionality_and_state_government_e-service

Gareis, K., Hósing, T., Birov, S., Bludova, I., Schultz, C., & Korte, W. (2014). *Europe: Measuring Progress and Moving Ahead*”, prepared for European Commission. Ανάκτηση 1 5, 2021, από http://w3.digitalplan.gr/resource-api/dipla/contentObject/e-Skills_Monitor-Brochure-2014/content

Giavrimis, P., Papastamatis, A., Valkanos, E., & Anastasiou, A. (2011). *Informatics and communication technologies (ICT) and in-service teachers' training*. Ανάκτηση 12 4, 2020, από https://www.researchgate.net/publication/271060455_Informatics_and_Communication_Technologies_ICT_and_In-service_Teachers'_Training

Giddens, A. (2002). *Κοινωνιολογία*. Αθήνα: Gutenberg.

Goldfinch, S., & Wallis, J.-L. (. (2009). *International Handbook of Public Management Reform*. Cheltenham: Edward Elgar Publishing.

Hargreaves, A. (1994). *Changing Teachers, Changing Times: Teachers' Work and Culture in the Postmodern Age*. London: Cassell.

Heeks, R. (2006). *Implementing and Managing e-Government: An International Text*. London: Sage Publication.

Husing, T., Korte, W., Fonstad, N., Lanvin, B., Welsum, D., Cattaneo, G., και συν. (2013). *E-leadership: E-skills for Competitiveness and Innovation – Vision, Roadmap and Foresight Scenarios*”, prepared for European Commission. Ανάκτηση 1 5, 2021, από Max MD, “ROI Calculation for Digital Signatures: <http://eucases.eu/fileadmin/eSkillsVision/documents/VISION%20Final%20Report.pdf>

Jarvis, P. (2003). *Συνεχιζόμενη εκπαίδευση και κατάρτιση: Θεωρία και πράξη*. Αθήνα: Μεταίχμιο.

Jarvis, P. (2011). Λόγος του κατά την αναγόρευσή του ως επίτιμου διδάκτορος του ΕΑΠ. (Στο Παράλληλα κείμενα. Θ.Ε. «Σύγχρονες προσεγγίσεις της εκπαίδευσης ενηλίκων»). (Γ.Κουλαουζίδης, Μεταφρ.) Πάτρα: Ελληνικό Ανοικτό Πανεπιστήμιο.

Jarvis, P. (2004). *Το Νόημα της ισόβιας μάθησης για τη διά βίου εκπαίδευση*, Εκπαίδευση Ενηλίκων.

Kardaras, D., & Papathanasiou, E. (2008). *An Exploratory Study of the E-Government Services in Greece Handbook of Research on Public Information Technology*. Ανάκτηση 12 24, 2020, από www.igi-global.com/chapter/exploratory-study-government-services-greece/21243 στις 13/01/2020

Margets, H. (2009). Public management change and e-government: The emergence of digital era governance. Στο A. Chadwick, & P. N. Howard, *Routledge Handbook of Internal Politics*. New York: Routledge.

Papadopoulos, Y. (2015). *Hoe party linkages shape austerity politics: clientelism and fiscal adjustment in Greece and Portugal during the eurozone crisis*. *Journal of European Public Policy*.

Preston, C., Cox, M., & Cox, K. (2000). *Teachers as Innovators: An Evaluation of the Motivation of Teachers to use Information and Communications Technologies*. London: Miranda Net.

Punie, Y., Bresko, B., & Ferrari, A. (2017). *The Future of Jobs and Jobs Training*. *Pew Research Center*. Ανάκτηση 12 11, 2020, από http://www.openeducationeuropa.eu/nl/elearning_papers. No.38. 3-17.

Rainie, L., & Anderson, J. (2017). *The Future of Jobs and Jobs Training*. *Pew Research Center*. Ανάκτηση 12 8, 2020, από <http://www.pewinternet.org/2017/05/03/the-future-of-jobs-and-jobs-training>

Rhodes, V., & Cox, M. (1990). *Time for Learning*. London: King's College Centre for Educational Research.

Rogers, A. *Η εκπαίδευση ενηλίκων*. Αθήνα 1999: Μεταίχμιο.

Salhofer, P., & Ferbas, D. (2007). *A pragmatic approach to the introduction of e-government*. In *Proceedings of the 8th Annual international Conference on Digital Government Research: Bridging Disciplines & Domains*. Ανάκτηση 12 24, 2020, από <https://www.researchgate.net/publication/221585087>

Smith, C., & Gillespie, M. (2007). Research on professional development and teacher change: Implications for adult basic education. *Review of Adult Learning and Literacy*, 7, 205-244.

Unesco. (2002). *Ε κθεση της Διεθνούς Ε πιτροπής για την Ε κπαίδευση στον 21ο αιώ να, υπό την Προεδρία του.Εκπαίδευση. Ο θησαυρός που κρύβει μέσα της*. Αθήνα: Gutenberg.

United Nation. (2020). *E-Government Survey*. Ανάκτηση 12 4, 2020, από <https://www.un.org/development/desa/publications/publication/2020-united-nations-e-government-survey>

Vlachopoulos, D., & Makri, A. (2017). The effect of games and simulations on higher education:a systematic literature review. *Int Educ J Educ Technoi High* . Ανάκτηση 12 14, 2020, από <https://doi.org/10.1186/s41239-017-0062-1>

Weber, M. (1956). *Wirtschaft und gesellschaft, Tübingen*. Tübingen : Mohr.

Wei, H., Junshan, W., & Yiqiang, W. (2009, 12 6). *Development of E-government Platform Based on B/S Archtecture and Performance Evaluation Program*. Ανάκτηση 11 26, 2020, από IEEE.ORG: <https://ieeexplore.ieee.org/document/5359284>

ΕΛΛΗΝΙΚΗ

ΥΠΕΠΘ. (2021). *SCH.GR*. Ανάκτηση 11 2021, 1, από <https://www.sch.gr>

Αλεξόπουλος, Χ. (2011). *Διαλειτουργικότητα Πληροφοριακών Συστημάτων Ανάλυση Πεδίου και Θεωρητική Τεκμηρίωση.Διπλωματική εργασία*. Ανάκτηση 12 24, 20, από <https://pithos.okeanos.grnet.gr/public/7xEDw8vU20IWmbWMTUAK02>

Αλεξοπούλου, Κ. (2014). *Προστασία προσωπικών Δεδομένων στο Διαδίκτυο. Διδακτορική Διατριβή*. Ανάκτηση 12 30, 2020, από <https://www.didaktorika.gr/eadd/bitstream/10442/42741/1/42741.pdf>

ΑΠΕΔ. (2021). *ΨΗΦΙΑΚΗ ΥΠΟΓΡΑΦΗ*. Ανάκτηση 1 12, 2021, από <http://aped.gov.gr/>

Αποστολάκης, Ι., Λουκής, Ε., & Χάλαρης, Ι. (2008). *Ηλεκτρονική Δημόσια Διοίκηση:Οργάνωση Τεχνολογία και Εφαρμογές*. Αθήνα: Παπαζήση.

Αποστολάκης, Ι., Λουκής, Ε., & Χάλαρης, Ι. (2008). *Ηλεκτρονική Δημόσια Διοίκηση:Οργάνωση Τεχνολογία και Εφαρμογές*. Αθήνα: Παπαζήση.

Αποφάσεις 23204/13-07-2015. (n.d.). *Καθορισμός Οργανικών Μονάδων για την Παροχή Υπηρεσιών Πιστοποίησης της Αρχής Πιστοποίησης του Ελληνικού Δημοσίου (ΑΠΕΔ)*. , (ΦΕΚ 1475B/14-07-2015) . Εφημερίδα της Κυβέρνησης.

Αποφάσεις 2512οικ./2006. (n.d.). *Κύρωση Κανονισμού Πιστοποίησης της Αρχής Πιστοποίησης του Ελληνικού Δημοσίου*. , (ΦΕΚ 1654B/10-11-2006) . Εφημερίδα της Κυβέρνησης.

ΑΣΕΠ. (2021). *Ηλεκτρονικό Σύστημα του Ανώτατου Συμβουλίου Επιλογής*. Ανάκτηση 1 11, 2021, από <http://www.asep.gr/>

Βάμβουκας, Ι. (2006). *Εισαγωγή στην Ψυχοπαιδαγωγική Έρευνα και Μεθοδολογία*. Αθήνα: Γρηγόρης.

Βεργίδης, Δ. (2014). Διά βίου μάθηση και εκπαιδευτικές ανισότητες. Στο Α. Κυρίδης, *Ευπαθείς Κοινωνικές Ομάδες και Διά Βίου Μάθηση*. Αθήνα: Gutenberg.

Βρασιδάς, Χ. (2005). Η Εκπαιδευτική Τεχνολογία και η Επιμόρφωση των Εκπαιδευτικών. Στο Π. Αγγελίδης, & Γ. Μαυροειδής, *Εκπαιδευτικές καινοτομίες για το σχολείο του μέλλοντος*. Αθήνα: Τυπωθήτω.

Γιαννουκλιδη, Μ. (2015). *Η Επίδραση του ανθρώπινου δυναμικού στην καινοτομική και οικονομική επίδοση των ελληνικών επιχειρήσεων. Διπλωματική εργασία*. Ανάκτηση 1 2021, 4, από https://dspace.lib.ntua.gr/xmlui/bitstream/handle/123456789/41863/giannouklidi_dspace.pdf?sequence=1

Δρογκάρης, Π. (2013). *Ασφάλεια και Προστασία της Ιδιωτικότητας Ηλεκτρονικής Διακυβέρνησης σε Πληροφοριακά Συστήματα Ηλεκτρονικής Διακυβέρνησης*. Ανάκτηση 12 31, 2020, από http://www.icsd.aegean.gr/website_files/diplomatikes/phd/193230475.pdf

ΕΚΔΔΑ. (2021). *ΕΚΔΔΑ*. Ανάκτηση 1 11, 2021, από <https://www.ekdd.gr/>

ΕΟΔΥ. (2021). *ΔΙΑΔΙΚΤΥΑΚΟΣ ΤΟΠΟΣ ΠΛΗΡΟΦΟΡΗΣΗΣ ΓΙΑ ΤΗΝ ΕΞΕΛΙΞΗ ΤΗΣ ΠΑΝΔΗΜΙΑΣ*. Ανάκτηση 1 12, 2021, από <https://eody.gov.gr/neos-koronaios-covid-19/>

Ζαφειρόπουλος, Κ. (2015). *Πως γίνεται μια επιστημονική εργασία*. Αθήνα: Κριτική.

ΙΟΒΕ. (2014). *Υιοθέτηση των ΤΠΕ και ψηφιακή ανάπτυξη στην Ελλάδα*. Ανάκτηση 1 14, 2021, από http://iobe.gr/docs/research/RES_03_10062015_REP_GR.pdf

Κάραλης, Θ. (2013). *Κίνητρα και εμπόδια για τη συμμετοχή των ενηλίκων στη δια βίου εκπαίδευση*. Αθήνα: ΙΝΕ, ΙΜΕ, ΓΣΒΕΕ.

Καρκατσούλης, Π. (2018). *Δημόσια Διοίκηση- Χρηστή διακυβέρνηση, ανάπτυξη, καλύτερες υπηρεσίες στον πολίτη*. Ανάκτηση 12 23, 2020, από <https://www.scribd.com/document/478839347/%CE%95%CE%BB%CE%BB%CE%B1-%CE%B4%CE%B1-2021-%CE%94%CE%B7%CE%BC%CE%BF-%CE%83%CE%B9%CE%B1-%CE%94%CE%B9%CE%BF%CE%B9-%CE%BA%CE%B7%CE%83%CE%B7-%CE%BA%CE%B1%CE%B9-%CE%91%CE%85%CE%84%CE%BF%CE%B4%CE%B9%CE%BF%CE%B9-%CE%BA%CE>

Κοκκίνου, Ε. (2017). *Η Διοικητική μεταρρύθμιση και η συμβολή της επιμόρφωσης των δημοσίων υπαλλήλων στην εφαρμογή των αρχών του νέου δημόσιου*. Ανάκτηση 12 25, 2020, από <https://www.didaktorika.gr/eadd/handle/10442/40924>

Κόκκος, Α. (2008). Εισαγωγή στην Εκπαίδευση Ενηλίκων. Θεωρητικές Προσεγγίσεις, (Τόμος Α) . Πάτρα: Ελληνικό Ανοικτό Πανεπιστήμιο.

Κόμης, Β. (2000). *Το ερωτηματολόγιο ως εργαλείο έρευνας στις κοινωνικές επιστήμες*. Ρόδος: Τετράδια Εργασίας Ρόδου, Επιμέλεια Ε. Σκούρτου.

Μανουσέλης, Ε. (2012). Ηλεκτρονική Διακυβέρνηση: Ορισμός, Διαλειτουργικότητα, Τρέχουσα κατάσταση στην Ελλάδα. *Διπλωματική Εργασία* . Πάτρα.

Μαυρογιώργος, Γ. (1999). Επιμόρφωση εκπαιδευτικών και επιμορφωτική πολιτική στην Ελλάδα. Στο Α. & Ρέππα, *Διοίκηση Ανθρώπινου Δυναμικού* (Τόμ. Β). Πάτρα: Ελληνικό Ανοικτό Πανεπιστήμιο.

Μπαμπινιώτης, Γ. (2019). *Λεξικό της Νέας Ελληνικής Γλώσσας*. Αθήνα: Κέντρο Λεξικολογίας.

Ν 4305/2014. *Ανοικτή διάθεση και περαιτέρω χρήση εγγράφων, πληροφοριών και δεδομένων του δημόσιου τομέα, περαιτέρω ενίσχυση της διαφάνειας, ρυθμίσεις θεμάτων Εισαγωγικού Διαγωνισμού Ε.Σ.Δ.Δ.Α. και άλλες διατάξεις*. , (ΦΕΚ Α' 237/31-10-2014) . Εφημερίδα της Κυβέρνησης.

Ν 4316/2014. *Ίδρυση παρατηρητηρίου άνοιας, βελτίωση περιγεννητικής φροντίδας, ρυθμίσεις θεμάτων αρμοδιότητας ΥΥ και άλλες διατάξεις*. , (ΦΕΚ 270Α/24-12-2014) . Εφημερίδα της Κυβέρνησης.

Ν. 2472/1977. *Θέσπιση των προϋποθέσεων για την επεξεργασία δεδομένων προσωπικού χαρακτήρα προς προστασία των δικαιωμάτων και των θεμελιωδών ελευθεριών των φυσικών προσώπων και ιδίως της ιδιωτικής ζωής*. Εφημερίδα της κυβέρνησης.

Ν. 2672/1998. *Οικονομικοί πόροι της Νομαρχιακής Αυτοδιοίκησης και άλλες διατάξεις*. , (ΦΕΚ 290Α/28-12-1998) . Εφημερίδα της Κυβέρνησης.

Ν. 2672/1998. *Οικονομικοί πόροι της Νομαρχιακής Αυτοδιοίκησης και άλλες διατάξεις*. , (ΦΕΚ 290Α/28-12-1998) . Εφημερίδα της Κυβέρνησης.

Ν. 2749/1999. *Κύρωση της Συμφωνίας για την οικονομική εταιρική σχέση, με τον πολιτικό συντονισμό και την συνεργασία μεταξύ της Ευρωπαϊκής Κοινότητας και των Κρατών Μελών της, αφ' ενός, και των Ηνωμένων Πολιτειών του Μεξικού, αφ' ετέρου*. , (ΦΕΚ 233Α/04-11-1999) . Εφημερίδα της Κυβέρνησης.

Ν. 3731/2008. *Αναδιοργάνωση της δημοτικής αστυνομίας και ρυθμίσεις λοιπών θεμάτων αρμοδιότητας Υπουργείου Εσωτερικών*. , (ΦΕΚ 263Α/23-12-2008) . Εφημερίδα της Κυβέρνησης.

- N. 3844/2010. Προσαρμογή της ελληνικής νομοθεσίας στην Οδηγία 2006/123 του Ευρωπαϊκού Κοινοβουλίου και του Συμβουλίου σχετικά με τις υπηρεσίες στη εσωτερική αγορά και άλλες διατάξεις. , (ΦΕΚ 63Α/03-05-2010) . Εφημερίδα της Κυβέρνησης.
- N. 3861/2010. Ενίσχυση της διαφάνειας με την υποχρεωτική ανάρτηση νόμων και πράξεων των κυβερνητικών, διοικητικών και αυτοδιοικητικών οργάνων στο διαδίκτυο "Πρόγραμμα Διαύγεια" και άλλες διατάξεις. , (ΦΕΚ Α'112/ 13-7- 2010) . Εφημερίδα της Κυβέρνησης.
- N. 3979/2011. Για την ηλεκτρονική διακυβέρνηση και λοιπές διατάξεις. , (ΦΕΚ 138Α/16-06-2011) . Εφημερίδα της Κυβέρνησης.
- N. 4048/2012. Ρυθμιστική Διακυβέρνηση: Αρχές, Διαδικασίες και Μέσα Καλής Νομοθέτησης. , (ΦΕΚ Α' 34/23-02-2012) . Εφημερίδα της Κυβέρνησης.
- N. 4325/2015. Εκδημοκρατισμός της Διοίκησης – Καταπολέμηση Γραφειοκρατίας και Ηλεκτρονική Διακυβέρνηση. Αποκατάσταση αδικιών και άλλες διατάξεις. , (ΦΕΚ 47Α/11-05-2015) . Εφημερίδα της Κυβέρνησης.
- N. 4440/2016. Ενιαίο Σύστημα Κινητικότητας στη Δημόσια Διοίκηση και την Τοπική Αυτοδιοίκηση, υποχρεώσεις των προσώπων ... και λοιπές διατάξεις. , (ΦΕΚ 224Α/02-12-2016) . Εφημερίδα της Κυβέρνησης.
- N. 4623/2019. Ρυθμίσεις του Υπουργείου Εσωτερικών, διατάξεις για την ψηφιακή διακυβέρνηση, συνταξιοδοτικές ρυθμίσεις και άλλα επειγόντα ζητήματα. , (ΦΕΚ Α' 134/09-08-2019) . Εφημερίδα της Κυβέρνησης.
- N. 4635/2019. Επενδύω στην Ελλάδα και άλλες διατάξεις. , (ΦΕΚ Α' 167/30-10-2019) . Εφημερίδα της Κυβέρνησης.
- N.3471/2006. Προστασία δεδομένων προσωπικού χαρακτήρα και της ιδιωτικής ζωής στον τομέα των ηλεκτρονικών επικοινωνιών και τροποποίηση του ν. 2472/1997 . Εφημερίδα της Κυβέρνησης.
- N.3528/2007. Κύρωση του Κώδικα Κατάστασης Δημόσιων Πολιτικών (ΦΕΚ 26 Α' / 9-2-2007) . Εφημερίδα της Κυβέρνησης.
- N.4624/2019. Αρχή Προστασίας Δεδομένων Προσωπικού Χαρακτήρα, μέτρα εφαρμογής του Κανονισμού (ΕΕ) 2016/679 του Ευρωπαϊκού Κοινοβουλίου και του Συμβουλίου της 27ης Απριλίου 2016 για την προστασία των φυσικών προσώπων έναντι της επεξεργασίας δεδομένων . Εφημερίδα της Κυβέρνησης.
- Νικολακάκη, Μ. (2003). Διερεύνηση των προϋποθέσεων για μια αποτελεσματική επιμόρφωση. *Επιθεώρηση Εκπαιδευτικών Θεμάτων* .
- ΟΑΕΔ. (2021). *ΟΡΓΑΝΙΣΜΟΣ ΑΠΑΣΧΟΛΗΣΕΩΣ ΕΡΓΑΤΙΚΟΥ ΔΥΝΑΜΙΚΟΥ*. Ανάκτηση 1 11, 2021, από <http://www.oaed.gr/>

ΟΣΔΔΥ. (2021). Ανάκτηση 1 12, 2021, από ΨΗΦΙΑΚΗ ΠΥΛΗ ΠΟΛΙΤΙΚΗΣ ΚΑΙ ΚΟΙΝΩΝΙΚΗΣ ΔΙΚΑΙΟΣΥΝΗΣ: <https://www.solon.gov.gr>

Παναγιώταρου, Α. (2020). *Ποσοτική και ποιοτική διερεύνηση της αποτελεσματικότητας των εκπαιδευτικών προγραμμάτων σε ψηφιακές δεξιότητες στην Ελλάδα και προτάσεις για βελτιώσεις σύμφωνα με τα πρότυπα της Ε.Ε*, Πανεπιστήμιο Πατρών. Ανάκτηση 12 22, 2020, από <https://nemertes.library.upatras.gr/jspui/handle/10889/13571>

Παπαλεξανδρή, Ν., & Μπουραντάς, Δ. (2002). *Αποτελεσματική Διοίκηση Ανθρώπινων Πόρων*. Αθήνα: Οικονομικό Πανεπιστήμιο Αθηνών.

Παπαναστασίου, Ε., & Παπαναστασίου, Κ. (2014). *Μεθοδολογία εκπαιδευτικής έρευνας*. Λευκωσία: Αυτοέκδοση.

Παρασκευάς, Μ., Ασημακόπουλος, Γ., & Τριανταφύλλου, Β. (2015). *Κοινωνία της Πληροφορίας υποδομές υπηρεσίες και επιπτώσεις*. Αθήνα: ΣΕΑΒ.

Παρασκευόπουλος, Ι. (1994). *Ψυχολογία Ατομικών Διαφορών (διατομικές, διομαδικές και ενδοατομικές διαφορές και αποκλίσεις)*. Αθήνα: : ιδιωτική έκδοση.

ΠΔ 150/2001. *Προσαρμογή στην Οδηγία 99/93ΕΚ του Ευρωπαϊκού Κοινοβουλίου και του Συμβουλίου σχετικά με το κοινοτικό πλαίσιο για ηλεκτρονικές υπογραφές*. , (ΦΕΚ125Α/25-06-2001) . Εφημερίδα της Κυβέρνησης.

ΠΔ 25/2014. *Ηλεκτρονικό Αρχείο και Ψηφιοποίηση εγγράφων*. , (ΦΕΚ 44Α/25-02-2014) . Εφημερίδα της Κυβέρνησης.

ΠΔ 28/2015. *Κωδικοποίηση διατάξεων για την πρόσβαση σε δημόσια έγγραφα και στοιχεία*. , (ΦΕΚ 34Α/23-03-2015) . Εφημερίδα της Κυβέρνησης.

ΠΔ 342/2002. *Διακίνηση εγγράφων με ηλεκτρονικό τρόπο μεταξύ των δημοσίων υπηρεσιών, Ν.Π.Δ.Δ. και Ο.Τ.Α. ή μεταξύ αυτών και φυσικών ή νομικών προσώπων ιδιωτικού δικαίου και ενώσεων*. , (ΦΕΚ 284Α/22-11-2002) . Εφημερίδα της Κυβέρνησης.

Πετροπούλου, Ν. (2015). *Η Ηλεκτρονική Διακυβέρνηση στην Ελλάδα και στην Ευρώπη*. Ανάκτηση 11 25, 2020, από <http://repository.library.teimes.gr/xmlui/bitstream/handle/123456789/3345/pdf?sequence=1>

Ραμματά, Μ. (2017). *Διλήμματα στρατηγικής στην αρχιτεκτονική της κατάρτισης των Δημόσιων υπαλλήλων*. Ανάκτηση 12 20, 2020, από <https://eproceedings.epublishing.ekt.gr/index.php/openedu/article/download/1111/1329>

Ράπτης, Χ. (2016). *Η ασφάλεια των δεδομένων στην ηλεκτρονική διακυβέρνηση: νομικές πτυχές. Διπλωματική εργασία*. Ανάκτηση 12 31, 2020, από <https://dspace.lib.uom.gr/handle/2159/19586>

Σπυράκης, Γ., & Σπυράκη, Χ. (2008). *Ηλεκτρονική Διακυβέρνηση εφαρμογές, οφέλη και κίνδυνοι*. Ανάκτηση 12 24, 2020, από https://www.researchgate.net/publication/283215558_Elektronike_Diakubernese_E-Government_Epharmoges_Ophele_kai_Kindynoi στις 16/01/2020.

Τσαβλίδου, Μ. (2018). *Η χρήση των ΤΠΕ στην εκπαίδευση και επικοινωνία από τους φορείς του δημοσίου τομέα (e-government) στην Ελλάδα και οι στάσεις των δημοσίων υπαλλήλων*. Ανάκτηση 12 10, 2020, από <https://dspace.lib.uom.gr/handle/2159/22070>

Τσακανίκας, Α., Γιωτόπουλος, Γ., Κόρρα, Ε., & Παύλου, Γ. (2014). *Υιοθέτηση των ΤΠΕ και ψηφιακή ανάπτυξη στην Ελλάδα*. Ανάκτηση 12 26, 2020, από http://iobe.gr/docs/research/RES_03_10062015_REP_GR.pdf

Τσιμπουκλή, Α. (2008). *Εκπαίδευση εκπαιδευτών ενηλίκων, Πρόγραμμα Δια Βίου Εκπαίδευσης από απόσταση-εκπαιδευτικό υλικό*. Αθήνα: ΥΠΕΠΘ-ΙΔΕΚΕ.

ΥΑΠ/Φ.40.3/1031. *Ρυθμίσεις για το Ηλεκτρονικό Δημόσιο Έγγραφο. , (ΦΕΚ 1317B/23-04-2012)* . Εφημερίδα της Κυβέρνησης.

ΥΑΠ/Φ.40.4/163. *Ρυθμίσεις για διαδικασία και τον τρόπο ηλεκτρονικής επιβεβαίωσης της λήψης και της ασφαλούς χρονοσήμανσης, προδιαγραφές και τα πρότυπα του συστήματος για τη γνωστοποίηση εγγράφων και ηλεκτρονική διακίνηση εγγράφων μεταξύ του δημοσίου τομέα και προσώπων. , (ΦΕΚ 401B/22-02-2013)* . Εφημερίδα της Κυβέρνησης.

ΥΔΑΔ. (2021). *ΕΠΜ*. Ανάκτηση 1 11, 2021, από <http://www.ncris.gov.gr>

ΥΕΘΑ. (2021). Ανάκτηση 1 12, 2021, από <https://www.stratologia.gr/>

ΥΕΘΑ. (2021). *Στρατολογία*. Ανάκτηση 1 11, 2021, από <https://www.stratologia.gr/>

ΥΕΚΥ. (2021). *Εργάνη*. Ανάκτηση 1 12, 2021, από [https://eservices.yeka.gr/\(S\(ulohm2wnfoednsy0ehwbitr1\)\)/login.aspx?ReturnUrl=%2f](https://eservices.yeka.gr/(S(ulohm2wnfoednsy0ehwbitr1))/login.aspx?ReturnUrl=%2f)

ΥΟ. (2021). *Σύστημα υποβολής περουσιακής κατάστασης*. Ανάκτηση 1 12, 2021, από <https://www.pothen.gr>

ΥΠΔΑ. (2021). *Διαύγεια*. Ανάκτηση 1 9, 2021, από <https://diavgeia.gov.gr>

ΥΠΔΑ. (2021). *Εθνικό Κέντρο Δημόσιας Διοίκησης και Αυτοδιοίκησης. Μονάδα Τεκμηρίωσης και Καινοτομιών*. Ανάκτηση 1 9, 2021, από <http://www.opengov.gr/home/>

ΥΠΔΑ. (2021). *Εθνικό τυπογραφείο*. Ανάκτηση 1 9, 2021, από <http://www.et.gr/>

ΥΠΔΑ. (2021). *ΕΚΔΔΑ*. Ανάκτηση 1 9, 2021, από <https://www.ekdd.gr/>

ΥΠΕΚΑΑ. (2021). *ΑΜΚΑ*. Ανάκτηση 1 11, 2020, από <https://www.efka.gr/>

ΥΠΕΚΑΑ. (2021). *ΕΦΚΑ*. Ανάκτηση 1 11, 2021, από <https://www.efka.gr/>

- ΥΠΕΚΚΑ. (2021). *ΑΜΚΑ*. Ανάκτηση 1 11, 2021, από <https://www.amka.gr>
- ΥΠΕΠΘ. (2021). *Πληροφοριακό σύστημα ΜΥ SCHOOL*. Ανάκτηση 1 11, 2021, από <https://www.myschool.gr>
- ΥΠΕΣ. (2020). Ανάκτηση 1 9, 2020, από <http://www.opengov.gr/home/>
- ΥΠΕΣ. (2021). Ανάκτηση 1 9, 2021, από <https://www.eprescription.gr>
- ΥΠΕΣ. (2021). *Εθνική πύλη Ερμής*. Ανάκτηση 1 9, 2021, από <http://www.ermis.gov.gr/>
- ΥΠΕΣ. (2021). *Εκλογικοί κατάλογοι*. Ανάκτηση 1 12, 2021, από <https://www.ypes.gr/ekloges/>
- ΥΠΕΣ. (2021). *Ηλεκτρονική συνταγογράφηση*. Ανάκτηση 1 9, 2021, από <https://www.eprescription.gr>
- ΥΠΟΙΑΝ. (2021). *Γενική γραμματεία επενδύσεων και ανάπτυξης*. Ανάκτηση 1 11, 2021, από <https://www.ependyseis.gr>
- ΥΠΟΙΑΝ. (2021). *ΕΣΗΔΗΣ*. Ανάκτηση 1 11, 2021, από <http://www.promitheus.gov.gr/>
- ΥΠΥΓ. (2021). *ΕΟΠΠΥ*. Ανάκτηση 1 11, 2021, από <https://www.eopyy.gov.gr>
- ΥΨΔ. (2021). *ΚΕΠ*. Ανάκτηση 1 12, 2021, από <https://www.e-prescription.gr/>
- ΦΕΚ Α; 18-4-2001. (2001). *Σύνταγμα της Ελλάδος*. Ανάκτηση από <https://www.hellenicparliament.gr/Vouli-ton-Ellinon/To-Politevma/Syntagma/>
- Χαρδαλιά, Μ. (2020). *Η επιμόρφωση των υπαλλήλων της δημόσιας διοίκησης που διαχειρίζονται Ευρωπαϊκά προγράμματα ως προϋπόθεση της επαγγελματικής ανάπτυξης, Διπλωματική εργασία, Ελληνικό Ανοικτό Πανεπιστήμιο*. Ανάκτηση 12 23, 2020, από <https://apothesis.eap.gr/handle/repo/10394?offset=150>
- Χατζηπαναγιώτου, Π. (2001). *Η επιμόρφωση των εκπαιδευτικών: Ζητήματα Οργάνωσης, Σχεδιασμού και Αξιολόγησης*. Αθήνα: Δαρδανός.
- Χρηστάκη, Α. (2019). *Δυναμικού στο Δημόσιο Τομέα, (Μεταπτυχιακή Εργασία, Πανεπιστήμιο Ιωαννίνων)*. Ανάκτηση 12 20, 2020, από <http://apothetirio.teiep.gr/xmlui/handle/123456789/10518>

ΠΑΡΑΡΤΗΜΑ ΕΡΩΤΗΜΑΤΟΛΟΓΙΟ

ΟΙ ΨΗΦΙΑΚΕΣ ΔΕΞΙΟΤΗΤΕΣ ΤΩΝ ΔΗΜΟΣΙΩΝ ΥΠΑΛΛΗΛΩΝ ΚΑΙ Ο ΡΟΛΟΣ ΤΟΥΣ ΣΤΟΝ ΨΗΦΙΑΚΟ ΑΝΑΣΧΗΜΑΤΙΣΜΟ ΤΟΥ ΚΡΑΤΟΥΣ

* *Απαιτείται*

Α ΜΕΡΟΣ

ΔΗΜΟΓΡΑΦΙΚΑ ΣΤΟΙΧΕΙΑ (Σημειώστε την απάντηση που σας αντιπροσωπεύει)

Q1. Ποιο είναι το φύλο σας; **(Να επισημαίνεται μόνο μία έλλειψη).*

- Άντρας
 Γυναίκα

Q2. Ποια είναι η ηλικία σας; **(Να επισημαίνεται μόνο μία έλλειψη.)*

- 18-30
 31-40
 41-50
 51-60
 61 και άνω

Q3. Σε ποιο ακαδημαϊκό επίπεδο ανήκετε; **(Να επισημαίνεται μόνο μία έλλειψη).*

- Απόφοιτος Δευτεροβάθμιας Εκπαίδευσης
 Απόφοιτος Ανώτατης ή Ανώτερης Εκπαίδευσης
 Απόφοιτος Ανώτατης ή Ανώτερης Εκπαίδευσης με συνάφεια στις ΤΠΕ
 Μεταπτυχιακό
 Μεταπτυχιακό με συνάφεια στις ΤΠΕ
 Διδακτορικό
 Διδακτορικό με συνάφεια στις ΤΠΕ
 Άλλο

Q4. Ποια είναι η Υπαλληλική Ιδιότητα σας; **(Να επισημαίνεται μόνο μία έλλειψη).*

- Διευθυντής
 Προϊστάμενος
 Υπάλληλος

Q5. Πόσα είναι τα Χρόνια Προϋπηρεσίας σας; **(Να επισημαίνεται μόνο μία έλλειψη).*

- 0-5
- 6-10
- 11-20
- 21-30
- 31 ή περισσότερα

Β ΜΕΡΟΣ

ΑΠΟΨΕΙΣ ΣΤΑΣΕΙΣ (Σημειώστε πόσο συμφωνείτε ή διαφωνείτε σε ΚΑΘΕΜΙΑ από τις παρακάτω προτάσεις)

Q6. Τι αντίκτυπο θεωρείτε πως έχει η χρήση των ψηφιακών μέσων από τους δημόσιους οργανισμούς; **(Να επισημαίνεται μόνο μία έλλειψη ανά σειρά).*

	Καθόλου	Λίγο	Μέτρια	Αρκετά	Πάρα πολύ
1. Βελτιώνει την ποιότητα των παρεχόμενων υπηρεσιών προς τους πολίτες.	☐	☐	☐	☐	☐
2. Ενισχύει τη θετική άποψη των πολιτών προς το πρόσωπο των Δημοσίων υπαλλήλων όσον αφορά το έργο τους.	☐	☐	☐	☐	☐

Q7. Πόσο συμφωνείτε με τις παρακάτω προτάσεις σε σχέση με τη συμβολή και τη χρήση των ψηφιακών μέσων στη μεταξύ των δημόσιων φορέων επικοινωνία. **(Να επισημαίνεται μόνο μία έλλειψη ανά σειρά).*

	Καθόλου	Λίγο	Μέτρια	Αρκετά	Πάρα πολύ
1. Διασφαλίζουν την εγκυρότητα των διοικητικών πράξεων.	☐	☐	☐	☐	☐
2. Διασφαλίζουν την αξιοπιστία των συναλλαγών (ψηφιακή υπογραφή).	☐	☐	☐	☐	☐
3. Προωθούν τη διαφάνεια στη λειτουργία του κράτους (διαύγεια).	☐	☐	☐	☐	☐

Q8. Πόσο συμφωνείτε με τις παρακάτω προτάσεις σε σχέση με τα οφέλη της διαλειτουργικότητας μεταξύ διαφορετικών οργανισμών. **(Να επισημαίνεται μόνο μία έλλειψη ανά σειρά).*

	Καθόλου	Λίγο	Μέτρια	Αρκετά	Πάρα πολύ
1. Συντελεί στην εναρμόνιση των διοικητικών διαδικασιών μεταξύ των δημόσιων υπηρεσιών.	☐	☐	☐	☐	☐
2. Βελτιώνει τη συνεργασία μεταξύ υπηρεσιών.	☐	☐	☐	☐	☐
3. Απλοποιεί τις διοικητικές διαδικασίες μεταξύ των υπηρεσιών.	☐	☐	☐	☐	☐
4. Παρέχει ισότιμη πρόσβαση σε όλους τους φορείς του Δημόσιου Τομέα.	☐	☐	☐	☐	☐

Γ ΜΕΡΟΣ

ΨΗΦΙΑΚΕΣ ΔΕΞΙΟΤΗΤΕΣ

Q9. Κατά την περιήγησή σας στο διαδίκτυο πόσο συχνά ακολουθείτε τις παρακάτω πρακτικές; **(Να επισημαίνεται μόνο μία έλλειψη ανά σειρά).*

	Καθόλου	Λίγο	Μέτρια	Αρκετά	Πάρα πολύ
1. Κατά την αναζήτηση των πηγών του διαδικτύου έχετε ανάγκη τη βοήθεια κάποιου.	☐	☐	☐	☐	☐
2. Κατά την αναζήτηση των πηγών χρησιμοποιείτε πάντα την ίδια μηχανή αναζήτησης.	☐	☐	☐	☐	☐
3. Κατά την αναζήτηση χρησιμοποιείτε μηχανές αναζήτησης video.	☐	☐	☐	☐	☐

Q10. Κατά την άντληση μιας πηγής από το διαδίκτυο πως ελέγχετε την αξιοπιστία της;
 *(Να επισημαίνεται μόνο μία έλλειψη ανά σειρά).

	Καθόλου	Λίγο	Μέτρια	Αρκετά	Πάρα πολύ
1. Ζητάτε την άποψη των οικείων σας.	☐	☐	☐	☐	☐
2. Αναζητάτε τυχόν σχόλια και αξιολογείτε με βάση τα σχόλια.	☐	☐	☐	☐	☐
3. Αξιολογείτε με βάση αυστηρά την προσωπική σας άποψη.	☐	☐	☐	☐	☐

Q11. Στον επαγγελματικό σας χώρο πως οργανώνετε τις αντλούμενες πληροφορίες από το διαδίκτυο; *(Να επισημαίνεται μόνο μία έλλειψη ανά σειρά).

	Καθόλου	Λίγο	Μέτρια	Αρκετά	Πάρα πολύ
1. Αποθηκεύετε πληροφορίες και δεδομένα σε φακέλους στον υπολογιστή σας.	☐	☐	☐	☐	☐
2. Οργανώνετε και αποθηκεύετε πληροφορίες και έγγραφα σε ηλεκτρονικό αρχείο.	☐	☐	☐	☐	☐

Q12. Με ποιο τρόπο αλληλεπιδράτε μέσω ψηφιακών τεχνολογιών; *(Να επισημαίνεται μόνο μία έλλειψη ανά σειρά).

	Καθόλου	Λίγο	Μέτρια	Αρκετά	Πάρα πολύ
1. Χρησιμοποιείτε e-mail για την επικοινωνία σας.	☐	☐	☐	☐	☐
2. Επικοινωνείτε μέσω κοινωνικών δικτύων (facebook, instagram, twitter, viber κ.α.).	☐	☐	☐	☐	☐

Q13. Πόσο συμφωνείτε με τις παρακάτω προτάσεις ως προς το διαμοιρασμό ψηφιακών πληροφοριών; *(Να επισημαίνεται μόνο μία έλλειψη ανά σειρά).

	Καθόλου	Λίγο	Μέτρια	Αρκετά	Πάρα πολύ
1. Έχετε την ικανότητα να μοιράζεστε ψηφιακές πληροφορίες(αρχεία, εικόνες, βίντεο).	☐	☐	☐	☐	☐
2. Λαμβάνετε υπόψη τη διασφάλιση των πνευματικών δικαιωμάτων.	☐	☐	☐	☐	☐

Q14. Ποιες είναι οι γνώσεις σας σχετικά με τη δημιουργία ψηφιακού περιεχομένου. **(Να επισημαίνεται μόνο μία έλλειψη ανά σειρά).*

	Καθόλου	Λίγο	Μέτρια	Αρκετά	Πάρα πολύ
1. Γνωρίζετε τα βασικά εργαλεία (κείμενα, λογιστικά φύλλα, εικόνες βίντεο).	☐	☐	☐	☐	☐
2. Γνωρίζετε να ενσωματώνετε και να επεξεργάζεστε πόρους για τη δημιουργία νέου και συναφούς περιεχομένου διαφόρων μορφών όπως πολυμέσα (κείμενο, λογιστικά φύλλα, πίνακες βίντεο).	☐	☐	☐	☐	☐

Q15. Τι γνωρίζετε όσον αφορά την πνευματική ιδιοκτησία και τις άδειες ψηφιακού περιεχομένου; **(Να επισημαίνεται μόνο μία έλλειψη ανά σειρά).*

	Καθόλου	Λίγο	Μέτρια	Αρκετά	Πάρα πολύ
1. Το περιεχόμενο του διαδικτύου υπόκειται σε κανόνες προστασίας δεδομένων.	☐	☐	☐	☐	☐
2. Τα πνευματικά δικαιώματα διαφέρουν από τις άδειες χρήσης creative Commons αλλά υστερώ στην εφαρμογή στην πράξη.	☐	☐	☐	☐	☐

Q16. Πόσο συμφωνείτε με τις παρακάτω προτάσεις σχετικά με τον προγραμματισμό, τις αρχές και τις τεχνικές ανάπτυξης λογισμικού; **(Να επισημαίνεται μόνο μία έλλειψη ανά σειρά).*

	Καθόλου	Λίγο	Μέτρια	Αρκετά	Πάρα πολύ
1. Γνωρίζετε ονομαστικά κάποια εργαλεία και ξέρετε να τα χρησιμοποιείτε.	☐	☐	☐	☐	☐
2. Έχετε την ικανότητα να χρησιμοποιήσετε ένα ή περισσότερα προγραμματιστικά περιβάλλοντα προς όφελος της υπηρεσίας σας.	☐	☐	☐	☐	☐

Q17. Ποιο είναι το επίπεδο γνώσεων σας όσον αφορά την προστασία των προσωπικών δεδομένων; **(Να επισημαίνεται μόνο μία έλλειψη ανά σειρά).*

	Καθόλου	Λίγο	Μέτρια	Αρκετά	Πάρα πολύ
1. Γνωρίζετε τους νόμους περί ιδιωτικότητας και προστασίας προσωπικών δεδομένων.	☐	☐	☐	☐	☐
2. Γνωρίζετε αλλά η εφαρμογή των κανόνων στη πράξη σας δυσκολεύει.	☐	☐	☐	☐	☐

Q18. Τι γνωρίζετε σχετικά με την προστασία της υγείας και της ευεξίας κατά την εργασία με ψηφιακές τεχνολογίες. **(Να επισημαίνεται μόνο μία έλλειψη).*

1. Γνωρίζω σχετικά με τους κινδύνους που απειλούν τη σωματική και την ψυχική μου υγεία οι οποίοι σχετίζονται με τη χρήση του διαδικτύου.
2. Γνωρίζω πως η τεχνολογία μπορεί να επηρεάσει την υγεία μου αλλά δεν είναι κάτι που με έχει απασχολήσει στενά.

Δ ΜΕΡΟΣ

Επιμόρφωση Δημοσίων υπαλλήλων (Σημειώστε πόσο συμφωνείτε ή διαφωνείτε σε ΚΑΘΕΜΙΑ από τις παρακάτω προτάσεις)

Q19. Έχετε λάβει επιμόρφωση η οποία σας βοήθησε να καλλιεργήσετε τις ψηφιακές σας δεξιότητες; **(Να επισημαίνεται μόνο μία έλλειψη).*

- Ναι
- Όχι

Q20. Ποια είναι τα κίνητρά σας προκειμένου να παρακολουθήσετε προγράμματα επιμόρφωσης; **(Να επισημαίνεται μόνο μία έλλειψη ανά σειρά).*

	Καθόλου	Λίγο	Μέτρια	Αρκετά	Πάρα πολύ
1. Η καλλιέργεια ατομικών δεξιοτήτων.	☐	☐	☐	☐	☐
2. Η διεκδίκηση μιας θέσης ευθύνης.	☐	☐	☐	☐	☐
3. Η πεποίθησή μου να συμβάλλω στο δημόσιο όφελος.	☐	☐	☐	☐	☐
4. Προσδοκώ χρηματικό όφελος.	☐	☐	☐	☐	☐

Q21. Η παρακολούθηση επιμορφωτικών προγραμμάτων ενισχύει τις Ψηφιακές δεξιότητες των Δημοσίων Υπαλλήλων; **(Να επισημαίνεται μόνο μία έλλειψη).*

- Καθόλου
- Λίγο
- Μέτρια
- Αρκετά
- Πάρα πολύ

Q22. Ποιοι θεωρείτε πως είναι ανασταλτικοί παράγοντες προκειμένου να συμμετάσχετε σε επιμορφωτικά προγράμματα. **(Να επισημαίνεται μόνο μία έλλειψη ανά σειρά).*

	Καθόλου	Λίγο	Μέτρια	Αρκετά	Πάρα πολύ
1. Η μικρή τους διάρκεια και η απουσία δυνατότητας πρακτικής εφαρμογής.	☐	☐	☐	☐	☐
2. Η έλλειψη χρόνου.	☐	☐	☐	☐	☐

Q23. Ποιες είναι οι σημαντικότερες γνώσεις και δεξιότητες στις οποίες θεωρείτε ότι χρειάζεστε επιμόρφωση; **(Να επισημαίνεται μόνο μία έλλειψη ανά σειρά).*

	Καθόλου	Λίγο	Μέτρια	Αρκετά	Πάρα πολύ
1. Δημόσιο δίκαιο.	☐	☐	☐	☐	☐
2. Προγραμματισμός και χρήση λειτουργικών συστημάτων.	☐	☐	☐	☐	☐
3. Καλή γνώση των προγραμμάτων του office.	☐	☐	☐	☐	☐
4. Χρήση ηλεκτρονικού ταχυδρομείου.	☐	☐	☐	☐	☐
5. Γνώση στενογραφίας.	☐	☐	☐	☐	☐
6. Τρόπους προστασίας των προσωπικών δεδομένων.	☐	☐	☐	☐	☐
7. Τρόπους προστασίας των πνευματικών δικαιωμάτων.	☐	☐	☐	☐	☐

Q24. Σημειώστε με ποιο τρόπο θα επιθυμούσατε να λάβετε επιμόρφωση. **(Να επισημαίνεται μόνο μία έλλειψη).*

- Εξ αποστάσεως
- Με φυσική παρουσία
- Και με τους δυο τρόπους